

รายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceeding)

งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 5
The 7th National and 5th International Conference 2025

อีสานเปลี่ยนโลก

พุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft Power
เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

*"Isan: Changing The World: Buddhist Innovations for
Developing Soft Power Toward
a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"*

วันที่ 25 กรกฎาคม 2568

DATE : 25 JULY 2025

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

รายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceeding)

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๗ ระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๕

“อีสานเปลี่ยนโลก : พุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft Power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ปรึกษา :	พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	พระธรรมวชิโรดม, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
	ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บรรณาธิการ	พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กองบรรณาธิการ		

สาขาศาสนา/ปรัชญา

พระครูภาวนาโพธิคุณ, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสุธีคัมภีรญาณ, วิ. รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสุธีพุทธบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.ชาญชัย ฤทธิร่วม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.จรัส ลีกา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.จำรัส บุตดาพงษ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สาขาสังคมศาสตร์

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

พระมหาวิรุฬ วิโรจน์, ผศ.ดร.

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

รศ.ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.กตัญญู แก้วหานาม

รศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ

รศ.ดร.ปิยะลักษณ์ โพธิวรรณ

รศ.ดร.รภััสสรณ์ คงธนจารุอนันต์

รศ.ดร.อังคณา ตุงคะสมิต

ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี

ผศ.ดร.อรุณ ไชยนิทย์

ผศ.ดร.ศิริศักดิ์ อาจวิชัย

ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมา

ผศ.ดร.คุณากร กรสิงห์

ผศ.ดร.ณัฐชัย นิมนวล

ผศ. ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

ผศ. ดร.สุรธัชกุล นุ่นภูบาล

ผศ.ดร.อรุณ ไชยนิทย์

ผศ.ดร.วรวิทย์ นพแก้ว

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

ผศ.ดร.วรเชษฐ์ โตอิน

อ.ดร.สุธีร์กิตต์ ฝอดสูงเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สาขาการศึกษา

ศ.ดร.กนกอร สมปราชญ์

พระมหาศุภชัย สุภกิจโจ, รศ.ดร.

รศ.ดร.วิทยา ทองดี

รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

รศ.ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in

รศ.ดร.สิทธิพล อาจอิน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.สุขพัฒน์ อนันทจารย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ณัฐพัชร อนันตธีรกุล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.จิราพร ผั่นสว่าง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สาริศา สุขคง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผศ.ดร.วรวิมล ตัญญ์วิสุทธิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร.บุญชู ภูศรี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผศ.ดร.เพชรฤกษ์ ศรีบุญเรือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระปลัดฮอนด้า วาฬสทโท, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อ.ดร.สุนทร สายคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สาขาอีสาน

รศ.ดร.สัญญา สะสอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.สุขพัฒน์ อนันทจารย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูสุธีพุทธวิมล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ. ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ระดับนานาชาติ

พระสิทธิวัชรบัณฑิต, ผศ. ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ดิปติ มหันตะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.วรวิมล ตัญญ์วิสุทธิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร.นิรัช เรืองแสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ ผกามาต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

คณะทำงานเอกสารวิชาการ รศ.ดร.สุรพล พรหมกุล

พระมหาพิสิฐ วิมลฐปญโญ, ดร.

อ.ดร.สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

อ.จิรวัดน์ สิทธิธรรม

พระมหาปรเมศวร์ ปรมิสโร, ดร.

พระมหาปรีชา เตชธมโม

พิมพ์เมื่อ

กรกฎาคม 2568

บรรณาธิการแถลง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ในวันศุกร์ที่ 25 เดือนกรกฎาคม 2568 โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย รวมถึงการสร้าง พุทธนวัตกรรม ที่มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ 2) เพื่อให้บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่ วัด ชุมชน และท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมแห่งสันติสุขอย่างยั่งยืน ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน 3) เพื่อเปิดเวทีในการ เผยแพร่ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับพุทธนวัตกรรม ของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต และนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน สู่สาธารณชน 4) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย ระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ และนิสิต จากมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผ่านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี มีประเด็นการประชุมคือ “อีสานเปลี่ยนโลก พุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft Power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI” มีประเด็นย่อยในการประชุมคือ 1) พุทธนวัตกรรมด้านศาสนา/ปรัชญา 2) พุทธนวัตกรรมด้านสังคมศาสตร์ 3) พุทธนวัตกรรมด้านการศึกษา 4) พุทธนวัตกรรมด้านอีสาน โดยมีบทความระดับชาติจำนวน 117 บทความ ระดับนานาชาติจำนวน 20 บทความ

บทความทั้งหมดได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) เรียบร้อยแล้ว อีกทั้งเจ้าของบทความจะต้องนำเสนอในเวทีประชุมวิชาการรูปแบบปากเปล่า (Oral Presentation) จากนั้นจะนำบทความทั้งหมดไปตีพิมพ์ในรูปแบบรายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceeding) เพื่อตีพิมพ์บทความสมบูรณ์ (Full Paper) โดยมีคณะผู้ทรงคุณวุฒิหรือคณะกรรมการคัดเลือกบทความซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุมวิชาการในครั้งนี้ ทำหน้าที่คัดสรรกลั่นกรอง รวมถึงตรวจสอบความถูกต้อง การใช้ภาษา และแก้ไขถ้อยคำ หรือรูปแบบการนำเสนอที่ถูกต้องก่อนการเผยแพร่ในหนังสือประมวลบทความในการประชุมทางวิชาการ (proceedings) ที่มาจากการประชุมโดยสมาคมวิชาการ ซึ่งในครั้งนี้มี 3 สมาคมคือ สมาคมเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ในนามมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นขอขอบพระคุณพระพรหมวัชรธีรารจารย์, ศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้เมตตาเดินทางมาเป็นประธานเปิดงาน และเป็นองค์ปาฐกถาตลอดถึงวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละเวลามาร่วมงานครั้งนี้ ทำให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ร่วมมือกันขับเคลื่อนการจัดงานครั้งนี้ ทั้งด้านกำลังคน กำลังความคิด ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายมหาวิทยาลัยด้วยความมั่นคง ภาคภูมิใจ ก้าวหน้าต่อไป

(พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น ปฏิบัติหน้าที่แทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 5

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง	ก
สารบัญ	ค
บทความระดับชาติด้านสังคมศาสตร์ ห้องประชุมย่อยที่ 6	544
รัฐ ปา คน บนผืนป่าตะวันตก : รื้อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อความเป็นธรรมทางสังคม	
-รววิทย์ นพแก้ว ไพศาล เครือแสง	545
การจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน ของมหานครสำคัญที่มีบทบาทในโลก	
-วรพงษ์ เหล็กเพชร วณิภา ศิริวรสกุล เมธี ทรัพย์ประสพโชค	555
การจัดการสิ่งแวดล้อม : เขตมหานครและเมืองใหญ่ในแถบทวีปเอเชีย	
-อมรเทพฤทธิ์ อินทร์แย้ม อรุณ ไชยนิิตย์	584
แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการคุณภาพบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเทศบาลเมือง	
บางคูรัด	
-อรุณ ไชยนิิตย์ เมธี ทรัพย์ประสพโชค ภราดร กาญจนสุธรรม ศิวริน แสงอาวุธ โสภณ สมประสงค์ บิวโดอิน	
จิรพรรณ จันทรวีเชียร	599
แนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย	
-พระครูศรีสิทธิการโกศล (นิพนธ์ ทบแก้ว) สุชาดา รัตนวรรณ กำธร สร้อยพรรณา	616
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง	
-พระมหาบุญรอด สุวรรณโชติ ธิญทิพย์ ยศกฤตวิทย์สกุล ปราโมทย์ อุ่นจิตสกุล	623
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น	
-พระครูสังฆวิสุทธิคุณ (บุญยุท เมืองทอง) มงคล ต๊ะสุ ชัยรัตน์ มาสอน	630
การศึกษาบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง	
-พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์ (ประภาส เกสรศิริ) สุทธญาณ์ โอบอ้อม ดวงใจ ปินตามูล	637

บทความระดับชาติ

พุทธนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์
สร้างสังคมสันติสุขและความเสมอภาค

ห้องประชุมย่อยที่ 6

อาคารบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระพุทธาจารย์ (สนิท ชวนปญฺญมหาเถร)

ผู้ทรงคุณวุฒิ :

- รศ.ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต
- ผศ.ดร.ชุตินันต์ สะสอง
- ผศ.ดร.วรวิทย์ นพแก้ว

รัฐ ป่า คน บนผืนป่าตะวันตก: รื้อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม เพื่อความเป็นธรรมทางสังคม

State, Forest, and People in the Western Forest: Reconstructing the Cultural Space for Social Justice

วรวิทย์ นพแก้ว ไพศาล เครือแสง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Sawan Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: Worawit.n@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ และทรัพยากรธรรมชาติ ผ่านกรอบคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงวิพากษ์และนิเวศวิทยาการเมือง โดยมุ่งวิเคราะห์การต่อสู้เพื่อสถาปนา “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ในเขตผืนป่าตะวันตกของประเทศไทย อันเป็นการโต้กลับต่อกระบวนการทำให้ไร้สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้นโยบายอนุรักษ์และการพัฒนาเชิงอำนาจรัฐ โดยใช้กรณีศึกษาสามชุมชน ได้แก่ ชุมชนกะเหรี่ยงลุ่มน้ำแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี และชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าผาก ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อนำเสนอว่าการจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรมจำเป็นต้องยึดโยงกับวัฒนธรรม สิทธิชุมชน และอำนาจการนิยามของคนในพื้นที่

คำสำคัญ: พื้นที่ทางวัฒนธรรม, รื้อสร้างความหมาย, กลุ่มชาติพันธุ์, ความเป็นธรรมทางสังคม

Abstract

This article focuses on explaining the power relations between the state, ethnic groups, and natural resources through the lens of critical political economy and political ecology. It focuses on the struggle to establish “cultural territories” in the western forest region of Thailand as a counteraction to the dispossession of ethnic communities under state-centric conservation and development policies. Drawing on case studies of three Karen communities Mae Chan River Basin in Umphang District, Tak Province; Baan Phu Men in Thong Lang Subdistrict, Huai Kha District, Uthai Thani Province; and Baan Pa Phak in Wang Yao Subdistrict, Dan Chang District, Suphanburi Province. The article argues that just and sustainable resource governance must be grounded in local culture, community rights, and the power of local narratives and definitions.

Keywords: Cultural Space, Reconstruction of Meaning, Ethnic Groups, Social Justice

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

บทนำ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่อุดมด้วยความขัดแย้ง ไม่เพียงระหว่าง “รัฐ” กับ “คน” เท่านั้น แต่ยังสะท้อนการปะทะกันของระบอบความรู้ (regimes of knowledge) ระหว่างรัฐและชุมชนดั้งเดิม โดยเฉพาะในเขต “ผืนป่าตะวันตก” ซึ่งถูกนิยามให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทางนิเวศ แต่กลับปฏิเสธการดำรงอยู่ของชุมชนชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน

ผืนป่าตะวันตกของประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่หลายล้านไร่ เป็นพื้นที่ภูมินิเวศวัฒนธรรมที่อุดมไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่มาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งมีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน พิธีกรรม ความเชื่อ และการจัดการทรัพยากรแบบดั้งเดิมที่สอดคล้องกับระบบนิเวศป่าเขา อย่างไรก็ตาม ภายใต้ระเบียบแบบแผนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐสมัยใหม่ การจัดการพื้นที่เหล่านี้กลับกลายเป็นการทำให้ชุมชนไร้ตัวตนในนามของ “การอนุรักษ์” หรือ “การพัฒนา” ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่สลับซับซ้อนระหว่างรัฐ ชุมชน และทุน บนผืนป่าตะวันตก

กระบวนการที่รัฐเข้าไปครอบงำพื้นที่ด้วยการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือป่าสงวน ก่อให้เกิดคำถามเชิงวิพากษ์ต่ออำนาจของรัฐในการนิยามความหมายของ “ธรรมชาติ” และ “การอยู่ร่วม” ตัวอย่างเช่น การใช้นโยบายแบบ top-down ที่ไม่รับฟังความรู้ท้องถิ่นและไม่ยอมรับรูปแบบการจัดการทรัพยากรของชุมชน ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่าง “ความรู้ของรัฐ” กับ “ความรู้ของชุมชน” (Scott, 1998; Li, 2007) โดยเฉพาะในกรณีของชุมชนชาติพันธุ์ที่มีระบบวัฒนธรรมและจิตวิญญาณเกี่ยวพันกับผืนป่าอย่างแนบแน่น

James C. Scott (2009) เสนอแนวคิด “Seeing Like a State” หรือ “การมองแบบรัฐ” รัฐมักพยายามทำให้พื้นที่และผู้คน “สามารถอ่านได้” ผ่านแผนที่ กฎหมาย และระบบราชการ ซึ่งจำเป็นต้องทำให้ความหลากหลายที่ซับซ้อนในเชิงวัฒนธรรมถูกลดทอนเหลือเพียง “ข้อมูลที่ควบคุมได้” เท่านั้น ในบริบทของป่าตะวันตก รัฐมองชุมชนชาติพันธุ์เป็นสิ่งแปลกปลอมที่ต้องจัดระเบียบหรือกำจัดเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับธรรมชาตินั้นสอดคล้องกับแนวทางการอยู่ร่วมอย่างยั่งยืน นักวิชาการเช่น Arturo Escobar (2008) และ Vandana Shiva (1989) ชี้ว่า แนวทางการอนุรักษ์ที่แยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ คือกระบวนการแบบ “หลังอาณานิคม” (new colonialism) ที่อาศัยวาทกรรมความก้าวหน้า ความทันสมัย และความยั่งยืน เป็นเครื่องมือครอบงำความรู้ท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การทำลายความหลากหลายทั้งทางชีวภาพและวัฒนธรรม (Escobar, 2008; Shiva, 1989) ในประเทศไทย นักวิชาการไทย เช่น สุริชัย หวันแก้ว (2547) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งด้านทรัพยากรไม่ใช่เพียงเรื่องการใช้ประโยชน์อย่างเกินขอบเขต แต่คือการจัดระเบียบอำนาจในการตัดสินใจและนิยามสิทธิ ที่กลุ่มอำนาจบางกลุ่มสามารถควบคุมได้ ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นถูกทำให้เป็นเพียง “ผู้ได้รับผลกระทบ” โดยไม่มีพื้นที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใดๆ

ดังนั้น การรื้อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ จึงไม่ใช่เพียงการอนุรักษ์วัฒนธรรม หากแต่คือกระบวนการฟื้นคืนอำนาจในการจัดการตนเอง (self-determination) เพื่อยืนยันความเป็นเจ้าของในพื้นที่ที่ตนมีวิถีชีวิต พิธีกรรม และความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง บทความนี้จึงเสนอให้พิจารณา “พื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม” ในฐานะพื้นที่แห่งการต่อรองอำนาจและรื้อสร้างระเบียบความรู้ใหม่ ที่เชื่อมโยงความยุติธรรมทางสังคมกับความยั่งยืนทางนิเวศในระดับโครงสร้าง เพื่อฟื้นคืนอำนาจในการจัดการทรัพยากรบนฐานนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน โดยไม่ถูกกลืนให้หายไปเป็นโครงสร้างอำนาจแบบรัฐนิยม

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

1. กรอบแนวคิด: เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงวิพากษ์กับพื้นที่ทางวัฒนธรรม

การทำความเข้าใจความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนในพื้นที่ป่าตะวันตก ไม่อาจพิจารณาเพียงในเชิงกฎหมาย หรือปัญหาการบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์เท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องใช้กรอบคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงวิพากษ์ (Critical Political Economy) และนิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology) เพื่อเข้าใจว่า การจัดการทรัพยากรที่ผ่านมานั้นเป็นกระบวนการทางอำนาจที่มีผู้ได้ประโยชน์ และผู้ถูกทำให้ไม่มีสิทธิในการดำรงชีพ

1.1 อำนาจและการจัดระเบียบพื้นที่: รัฐในฐานะผู้ควบคุมความหมาย Michel Foucault (1991) เสนอแนวคิด “governmentality” อธิบายว่า รัฐสมัยใหม่ไม่ได้ควบคุมด้วยกฎหมายและกองกำลังเพียงอย่างเดียว หากแต่ควบคุมผ่านการนิยาม สร้างระบบความรู้ และจำแนกประเภท โดยเฉพาะในกรณีของ “ป่า” ซึ่งกลายเป็นพื้นที่ทางอำนาจที่รัฐพยายาม “ทำให้มองเห็นได้” (legible) เพื่อการบริหารจัดการผ่านแผนที่, กฎหมายป่าไม้, และแผนพัฒนา ส่วน James C. Scott (1998) ชี้ว่า ความพยายามของรัฐในการจัดระเบียบพื้นที่และประชารัฐนั้น รัฐพยายามลดทอนความซับซ้อนของชีวิตชุมชนให้เหลือเพียง “ข้อมูลเชิงระบบ” ที่รัฐสามารถควบคุมได้ ส่งผลให้เกิดการลดทอนความซับซ้อนของชุมชนจนกลายเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายแต่ไม่จริง (simplified but inaccurate maps of reality) เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมและจัดการ ความรู้ท้องถิ่น การจัดการป่าตามวัฒนธรรม และกติกาชุมชน ถูกกลืนหายไป เพราะไม่สามารถถูกแปลงเป็น “หน่วยวัด” ที่รัฐสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ พื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยงในป่าตะวันตก จึงถูกทำให้กลายเป็น “พื้นที่ว่างเปล่า” (empty land) ไร้ตัวตน ทั้งที่ในความจริงมีชุมชนอยู่และมีความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมกับทรัพยากรมาอย่างยาวนาน

1.2 เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงวิพากษ์: การครอบครองเชิงโครงสร้าง

ในกรอบเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบวิพากษ์ David Harvey (2005) อธิบายถึงกระบวนการ “การสะสมทุนผ่านการกีดกัน” (accumulation by dispossession) ว่าเป็นการเปลี่ยนสิทธิในทรัพยากรของคนชายขอบให้กลายเป็นสินค้าหรือพื้นที่สำหรับการลงทุน เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อทุนและชนชั้นนำ ทั้งในแง่ของการอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว การจัดการป่าเพื่อคาร์บอนเครดิต หรือการใช้กฎหมายควบคุมชุมชนท้องถิ่นให้พ้นจากแหล่งทรัพยากรสำคัญ เช่น การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ที่ห้ามชุมชนใช้สอยทรัพยากรในพื้นที่ดั้งเดิม Peet และ Watts ระบุว่า การพัฒนาและการอนุรักษ์ในโลกได้หลายกรณี เป็นการ “ก่ออาณานิคมแบบใหม่” (new imperialism) ที่ใช้วาทกรรมความก้าวหน้าและความยั่งยืนมาควบคุมพื้นที่ท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจโดยที่ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วม (Peet, Watts, 2004)

1.3 นิเวศวิทยาการเมือง: ความยุติธรรมเชิงนิเวศและสิทธิชุมชน

แนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology) ชี้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องเทคนิคหรือธรรมชาติวิทยาเท่านั้น แต่คือผลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซ้อนทับกันในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับรัฐ จนถึงระดับโลก เช่น องค์การทุนข้ามชาติ หรือแนวคิดอนุรักษ์นิยมแบบตะวันตก (Robbins, 2012) จากมุมมองนี้ พื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ควรถูกแยกออกจากธรรมชาติ แต่ควรถูกมองว่าเป็น “พื้นที่แห่งการอยู่ร่วม” (coexistence) ซึ่งสะท้อนความเข้าใจธรรมชาติในฐานะสิ่งมีชีวิตที่สัมพันธ์กับมนุษย์ในมิติวัฒนธรรม ศาสนา และความรู้ (Escobar, 2008)

Elinor Ostrom (1990) ผู้ได้รับรางวัลโนเบลเสนอว่า ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรร่วมได้อย่างยั่งยืน หากได้รับสิทธิในการกำหนดกติกา การตัดสินใจ และการคุ้มครองพื้นที่ของตน แนวทางนี้สอดคล้องกับรูปแบบปฏิบัติของชุมชนกะเหรี่ยงหลายแห่งที่มีระบบ “ไร่หมุนเวียน” “ป่าศักดิ์สิทธิ์” และ “ธรรมนูญชุมชน” (Ostrom, 1990)

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

1.4 พื้นที่ทางวัฒนธรรม: อำนาจในการนิยามและการรื้อสร้าง

พื้นที่วัฒนธรรมมิใช่พื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้ แต่คือ “พื้นที่แห่งการต่อรอง” ที่ชุมชนต่อสู้เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ของตนในฐานะผู้มีสิทธิในทรัพยากร กรอบคิดนี้อิงกับแนวทาง post-development และ postcolonial ที่เสนอว่าชุมชนมีความสามารถในการนิยาม “การพัฒนา” และ “ธรรมชาติ” ตามกรอบคิดของตนเอง แนวคิดของ Arturo Escobar เสนอให้เข้าใจพื้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะ “เขตทางเลือก” (zones of difference) ซึ่งชุมชนมีสิทธิในการสร้างและใช้ความรู้ของตนเพื่อกำหนดวิถีชีวิต ไม่ใช่แค่เพื่อการอยู่รอด แต่เพื่อสร้างความหมายต่อโลกที่ยั่งยืนและยุติธรรมยิ่งขึ้น (Escobar, 2008)

การรื้อสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมจึงไม่ใช่เพียงการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่น แต่คือการสถาปนาอำนาจการนิยามใหม่ เพื่อต่อต้านความหมายแบบรัฐนิยมที่ทำให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็นเพียงพื้นที่อนุรักษ พื้นที่หวงห้าม หรือพื้นที่เพื่อผลประโยชน์ของทุน พื้นที่วัฒนธรรมจึงเป็นมากกว่าพื้นที่ทางพิธีกรรมหรือประเพณี และเป็นพื้นที่ที่กลุ่มคนชายขอบพยายามสถาปนา “อำนาจในการนิยาม” (power of definition) ของตนเอง เพื่อต่อสู้กับวาทกรรมแบบรัฐนิยม-ทุน ที่ลดทอนความซับซ้อนของชีวิตให้กลายเป็นเพียงหน่วยวัดในระบบราชการและการพัฒนา (Escobar, 1995)

2. กรณีศึกษา: ผืนป่าตะวันตกในมุมมองของชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในผืนป่าตะวันตกของประเทศไทยมิได้เป็นเพียง “ผู้พักอาศัย” หากแต่เป็น “ผู้สร้างพื้นที่” ผ่านความรู้ พิธีกรรม และการจัดการทรัพยากรที่มีรากทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ การศึกษาภาคสนามในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัน บ้านภูเหม็น และบ้านป่าผาก สะท้อนว่า “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ไม่ได้เป็นนามธรรม หากแต่ถูกแสดงออกผ่านการปฏิบัติจริง การเจรจาต่อรอง และการยืนยันสิทธิในการดำรงอยู่ของชุมชนภายใต้โครงสร้างรัฐ-ทุนที่พยายามจัดระเบียบป่าในแบบแผนของตน

2.1 ชุมชนกะเหรี่ยงลุ่มน้ำแม่จัน (อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก)

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่จันเป็นที่ตั้งของชุมชนกะเหรี่ยงปกากะญอและเผลวที่อาศัยอยู่มาหลายชั่วอายุคน โดยมีระบบไร่หมุนเวียนที่สัมพันธ์กับวัฏจักรธรรมชาติ และพิธีกรรมที่แฝงไว้ด้วยการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การ “ปิดป่า” การ “เคารพบรรพบุรุษต้นน้ำ” และการกำหนดเขตศักดิ์สิทธิ์ในฐานะ “เขตฤๅษี” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีนัยยะทางจิตวิญญาณ ไม่ใช่เพียงทางกายภาพเท่านั้น (วรวิทย์ นพแก้ว, 2565) เมื่อรัฐพยายามกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ฟังเสียงชุมชน ชาวบ้านจึงเริ่มพัฒนาพื้นที่ความรู้ของตนเอง ผ่าน “ความรู้ภูมิปัญญาของชาติพันธุ์” ที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านการผลิตทำไร่หมุนเวียน วิถีวัฒนธรรม และจิตวิญญาณ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสนับสนุนการยืนยันสิทธิของตน การเคลื่อนไหวนี้สะท้อนแนวคิดของ Arturo Escobar เกี่ยวกับ “territories of difference” แนวทางนี้สะท้อนถึงความพยายามของชุมชนในการสร้าง “พื้นที่ความรู้” ที่มีอำนาจในการนิยามตนเอง ซึ่งชุมชนมิใช่เพียงผู้ปรับตัวกับนโยบายรัฐ แต่เป็นผู้สร้างระเบียบความรู้ของตนเพื่อต่อรองอำนาจจากเบื้องล่าง (Escobar, 2008)

2.2 กะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น (ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี)

ชุมชนบ้านภูเหม็นตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ แต่เป็นชุมชนที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานยาวนานกว่า 300 ปี การจำกัดสิทธิชุมชนผ่านมาตรการอนุรักษ์ กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ชาวบ้านได้จัดเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ และแผนที่และโครงสร้างชุมชนเพื่อแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของการอยู่อาศัย (วรวิทย์ นพแก้ว, 2563) และสิ่งสำคัญคือ การร่วมมือกับองค์กรรัฐในระดับท้องถิ่นและภาควิชาการ เพื่อออกแบบ “แผนแม่บทชุมชน” และ “แผนพัฒนาเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม” ที่เน้นการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมควบคู่กับการจัดการ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ซึ่งสามารถเป็นแบบจำลองของการสร้าง “พื้นที่คุ้มครองวัฒนธรรม” ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2553 ที่ให้การรับรองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในการจัดการพื้นที่ของตนเอง แนวทางดังกล่าวแสดงถึงการเปลี่ยน “พื้นที่แห่งการควบคุม” ให้กลายเป็น “พื้นที่แห่งการเจรจา” ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Elinor Ostrom (1990) ที่ชุมชนควรมีสิทธิร่วมในการกำหนดกติกา การเฝ้าระวัง และการจัดการทรัพยากรร่วม (วรวิทย์ นพแก้ว, 2563, Ostrom, 1990)

2.3 กะเหรี่ยงลุ่มน้ำลำตะเพิน บ้านป่าผาก (ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี)

บ้านป่าผากเป็นชุมชนกะเหรี่ยงโผล่วที่มีรากทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเป็นกลุ่มที่ถูกโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติ มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับผืนป่าและต้นน้ำสำคัญของลุ่มน้ำลำตะเพิน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันชุมชนกลับถูกตั้งคำถามถึงความชอบธรรมในการอยู่อาศัยในเขตอุทยาน ชุมชนจึงตอบสนองด้วยการผลิตความรู้ของตนผ่าน “อัตลักษณ์วัฒนธรรม” ความเป็นชาติพันธุ์ “การทำไร่หมุนเวียน และ “ข้าวไร่” ซึ่งเป็นวิธีการผลิตเพื่อการยังชีพของชาวกะเหรี่ยงและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จัดทำ “แผนที่เดินดิน” และ “ปฏิทินวัฒนธรรม” สื่อสารสร้างตัวตนผ่านการประกาศพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม เพื่อยืนยันว่าพวกเขาไม่ได้อยู่ในป่า แต่ “อยู่กับป่า” อย่างสมดุลและยั่งยืน รูปแบบนี้คือการใช้พื้นที่วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการต่อต้านการทำให้พื้นที่กลายเป็น “พื้นที่อนุรักษ์” ที่ปราศจากคนโดยความเข้าใจของรัฐเพียงฝ่ายเดียว

บทสรุปเบื้องต้นของกรณีศึกษาทั้งสามกรณีศึกษาเห็นว่า พื้นที่ทางวัฒนธรรมมิได้เป็นเพียงองค์ประกอบของการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม หากแต่เป็นพื้นที่แห่งความรู้ การต่อรอง และการสถาปนาอำนาจของชุมชนท้องถิ่น เพื่อท้าทายและรื้อถอนโครงสร้างรัฐ-ทุน-อนุรักษ์นิยม ที่พยายามแปรเปลี่ยนชีวิตคนชายขอบให้เป็น “อุปสรรค” ของการพัฒนาที่น่าสนใจคือ การเคลื่อนไหวของชาวบ้านไม่ได้จำกัดอยู่แค่เวทีของรัฐบาลราชการ แต่ขยายออกไปสู่การจัดนิทรรศการ สื่อสารในพื้นที่สาธารณะ การพูดคุยกับสื่อสาธารณะ และการสร้างแนวร่วมกับเครือข่ายกะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตก เพื่อเปลี่ยนการต่อสู้เฉพาะพื้นที่ให้กลายเป็นการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมระดับภูมิภาคและระดับชาติ และเพื่อรื้อสร้างความเข้าใจใหม่ในพื้นที่ทางวัฒนธรรม

3. บทวิเคราะห์: พื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมในฐานะพื้นที่แห่งการต่อรอง

พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในทั้งสามกรณีศึกษา มิได้เป็นเพียงการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น หากแต่เป็นการประกาศความชอบธรรมในการดำรงอยู่ของชุมชนในเชิงการเมือง ภายใต้โครงสร้างรัฐที่พยายามจำกัดสิทธิการใช้ทรัพยากร การวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่า “พื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม” คือพื้นที่ที่ชุมชนใช้ในการต่อรองอำนาจรัฐ เป็นกลยุทธ์ของการอยู่รอด และเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากล่างขึ้นบน

3.1 ความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง: พหุอำนาจที่ครอบงำพื้นที่

ชุมชนกะเหรี่ยงในลุ่มน้ำแม่จัน บ้านภูเหม็น และบ้านป่าผาก ต่างเผชิญกับสิ่งที่อาจเรียกว่า “โครงสร้างอำนาจทับซ้อน” ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายป่าไม้ที่ใช้กรอบรัฐนิยมเป็นหลัก เช่น พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ. 2484 พ.ร.บ.ป่าสงวน พ.ศ. 2507 พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ที่กำหนดพื้นที่ป่าให้เป็นสมบัติของรัฐโดยไม่รับรู้สิทธิชุมชน แม้ชุมชนจะตั้งอยู่มาก่อนก็ตาม การซ้อนทับของ “แผนที่ราชการ” กับ “พื้นที่วัฒนธรรมดั้งเดิม” ทำให้ชุมชนถูกทำให้ “มองไม่เห็น” (invisible subjects) ในทางกฎหมายและการพัฒนา ตามแนวคิดของ James C. Scott (1998) ว่าด้วยการ “ทำให้มองเห็นได้” (legibility) โดยรัฐ ซึ่งมักมาพร้อมกับการ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ลดทอนความซับซ้อนของวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนให้อยู่ในกรอบที่รัฐจัดการได้ (Scott, 1998) ในกรณีบ้านภูเหม็นและบ้านป่าผาก การถูกรัฐจัดว่าเป็น “ผู้บุกรุก” ทั้งที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานยาวนานกว่า 300 ปี เป็นภาพสะท้อนของความขัดแย้งเชิงโครงสร้างระหว่าง “สิทธิของรัฐ” กับ “สิทธิของชุมชน” ที่ไม่ได้รับการรับรองในทางนิติศาสตร์ (วรวิทย์ นพแก้ว, 2563)

3.2 การรื้อสร้างอำนาจการนิยาม: ความรู้ชุมชนในฐานะอำนาจต่อรอง

เมื่อรัฐมีอำนาจในการนิยามความหมายของป่า ทรัพยากร และความเจริญ ชุมชนจึงใช้ “พื้นที่ความรู้” (knowledge space) เป็นเครื่องมือในการรื้อสร้างและต่อรองอำนาจดังกล่าว โดยใช้ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งมีอัตลักษณ์วัฒนธรรม ผ่านประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน แผนที่เดินดิน ธรรมเนียมชุมชน พิธีกรรม เรื่องเล่า และกติกากายใน เพื่อสร้าง “ภูมิโนเวศวัฒนธรรม” (cultural landscape) ที่ท้าทายการมองพื้นที่ป่าแบบแยกคนออกจากธรรมชาติ ในกรณีชุมชนกะเหรี่ยงลุ่มน้ำแม่จัน ได้มีการนำเสนอ “เขตฤๅษี” และ “ความรู้ภูมิปัญญา” ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คือการนำเสนอพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความหมายเชิงจิตวิญญาณ-ประวัติศาสตร์-วิถีการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งไม่อาจแปลงให้เป็นแค่ “พื้นที่อนุรักษ์” ตามกรอบของรัฐราชการได้ การกระทำเช่นนี้คือการ “ต่อรองอำนาจการนิยามพื้นที่ที่กลับคืน” (reclaiming power of definition) จากรัฐกลับสู่ชุมชน ตามแนวคิดของ Michel Foucault ว่าอำนาจกระจายอยู่ในความรู้ การจัดหมวดหมู่ และการนิยามสิ่งต่างๆ (Foucault, 1991) ดังตัวอย่างของการจัดการพื้นที่แปลงรวม 15 ครอบครัวยุคใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าผาก หรือแผนแม่บทชุมชนกะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น แสดงให้เห็นถึงความสามารถของชุมชนในการผลิตความรู้ และใช้องค์ความรู้นั้นเป็นอำนาจต่อรองในเวทีของรัฐ ทั้งในเชิงกฎหมาย ท้องถิ่น และการเมืองวัฒนธรรม

3.3 ความเป็นธรรมเชิงนิเวศ: การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในภูมิโนเวศวัฒนธรรม

ในมุมมองของนิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology) ความยั่งยืนทางนิเวศไม่อาจเกิดจากการกีดกันมนุษย์ออกจากธรรมชาติ หากแต่ต้องอาศัยการยอมรับ “ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม-นิเวศ-สังคม” ที่ชุมชนมีต่อพื้นที่ของตนเองอย่างลึกซึ้งและสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง แนวคิด “common-pool resources” ของ Elinor Ostrom สนับสนุนว่าชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนได้หากมีสิทธิในการออกแบบกติกาและเฝ้าระวังตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในทั้งสามชุมชนที่มีการจัดทำกติกา การแบ่งเขตป่า การใช้ปฏิทินวัฒนธรรม และพิธีกรรมควบคู่กับการจัดการป่า (Ostrom, 1990) “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” จึงเป็นมากกว่าพื้นที่ทางสังคมหรือพิธีกรรม หากแต่เป็น “ระบบนิเวศวัฒนธรรม” (ethno-ecological system) ที่ผสมผสานความรู้ ความเชื่อ และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติในลักษณะพลวัต สะท้อนความเป็นธรรมเชิงนิเวศที่รัฐควรยอมรับมากกว่าต่อต้านหรือทำให้เสียเปรียบ (Escobar, 2008)

4. พื้นที่ทางวัฒนธรรม เพื่อความยั่งยืนทางนิเวศและความเป็นธรรมทางสังคม

ในบริบทของผืนป่าตะวันตก “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ไม่ได้เป็นเพียงมิติทางวัฒนธรรมที่แยกขาดจากรัฐและทรัพยากรธรรมชาติ หากแต่เป็น “พื้นที่ทางการเมือง” ที่ชุมชนใช้ในการต่อรองอำนาจ พื้นฟูสิทธิ และสถาปนาอัตลักษณ์ของตนในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน การผลักดันพื้นที่เหล่านี้จึงเป็นจุดตัดสำคัญระหว่าง “สิทธิในการอยู่รอด” กับ “สิทธิในการมีอำนาจร่วม” ในการนิยามนโยบายการพัฒนาและการอนุรักษ์

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4.1 พื้นที่ทางวัฒนธรรมในฐานะ “ภูมินิเวศทางสังคม”

พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสร้างขึ้น เช่น เขตฤๅษี พิธีกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่าต้นน้ำ การทำไร่หมุนเวียน และธรรมานุญชุมชน มิใช่เพียงการฟื้นคืนความรู้ท้องถิ่น แต่เป็นการสร้าง “ภูมินิเวศทางสังคม” (socio-ecological landscape) ที่สะท้อนพลวัตของธรรมชาติ-วัฒนธรรม-อัตลักษณ์ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบคิดของ Escobar (2008) ว่าด้วยชุมชนท้องถิ่นสามารถรื้อถอนขอบเขตแบบรัฐชาติและเสนอรูปแบบใหม่ของการอยู่ร่วมอย่างยั่งยืนที่มีรากฐานจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการอยู่ร่วมมากกว่าการแยกคนออกจากป่า

4.2 ความยั่งยืนที่ขับเคลื่อนจากฐานล่าง

การจัดการทรัพยากรแบบชุมชนในทั้งสามพื้นที่แสดงให้เห็นว่า ความยั่งยืนทางนิเวศมิใช่ผลผลิตจากการควบคุมโดยรัฐ แต่คือผลลัพธ์ของ “ระบบคุณค่า” และ “จริยธรรมของการอยู่ร่วม” ที่ฝังแน่นในวิถีชีวิตของชุมชน อาทิ พิธีขอคุณป่า ปฏิทินเกษตรพื้นบ้าน และระบบกติกาภายในหมู่บ้าน เมื่อรัฐยอมรับพื้นที่ทางวัฒนธรรมในฐานะ “กลไกการจัดการทรัพยากรของชุมชน” ก็จะเป็นการลดความขัดแย้งในพื้นที่อนุรักษ์ และขยายแนวทาง “การจัดการร่วม” (co-governance) ระหว่างรัฐ-ชุมชน ที่ยึดถือการกระจายอำนาจ ความเชื่อใจ และการเรียนรู้ร่วมกันตามแนวคิดของ Elinor Ostrom (1990)

4.3 ความเป็นธรรมทางสังคม: การฟังเสียงและการรับรองสิทธิ

พื้นที่ทางวัฒนธรรมยังเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นธรรมทางสังคม (social justice) ในความหมายของการ “มองเห็น” การมีอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ และ “รับรอง” สิทธิของพวกเขาในฐานะพลเมืองที่เท่าเทียมในสังคมไทย การรับฟังเสียงชุมชน การปรับปรุงกฎหมายที่ครอบงำพื้นที่ เช่น พ.ร.บ.ป่าไม้ และการกำหนดพื้นที่คุ้มครองวัฒนธรรมให้มีผลในทางปฏิบัติ จึงเป็นก้าวสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เพื่อนำไปสู่ความเป็นธรรมเชิงนิเวศ-สังคมอย่างแท้จริง (Martinez-Alier, 2002)

5. ข้อเสนอเชิงนโยบายเบื้องต้น

- 1) ควรรับรองพื้นที่ทางวัฒนธรรมตามมติ ครม. 3 ส.ค. 2553 ให้มีผลทางกฎหมาย และนำไปสู่การปรับแผนที่ป่าให้ยอมรับการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิม
- 2) ส่งเสริมกลไกการจัดการร่วมระหว่างรัฐ-ชุมชน โดยยอมรับระบบสิทธิชุมชน ผ่านแผนแม่บทชุมชน, ธรรมนูญการจัดการป่า และกลไกติดตามที่ภาคประชาชนอย่างมีส่วนร่วม
- 3) ยกระดับพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในเชิงพัฒนา บูรณาการพื้นที่คุ้มครองวัฒนธรรมกับระบบการวางแผนระดับพื้นที่ ที่เน้นความยั่งยืนจากฐานราก ไม่ใช่การพัฒนาจากข้างบน
- 4) สร้างพื้นที่สาธารณะในการเรียนรู้-ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สร้างพื้นที่เรียนรู้ภูมินิเวศวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ และสื่อสารสาธารณะวิถีคนบนผืนป่าตะวันตก
- 5) ผลักดันกฎหมายรับรอง “สิทธิทางวัฒนธรรม” และ “สิทธิในการจัดการตนเอง” ของกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างเป็นรูปธรรม

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

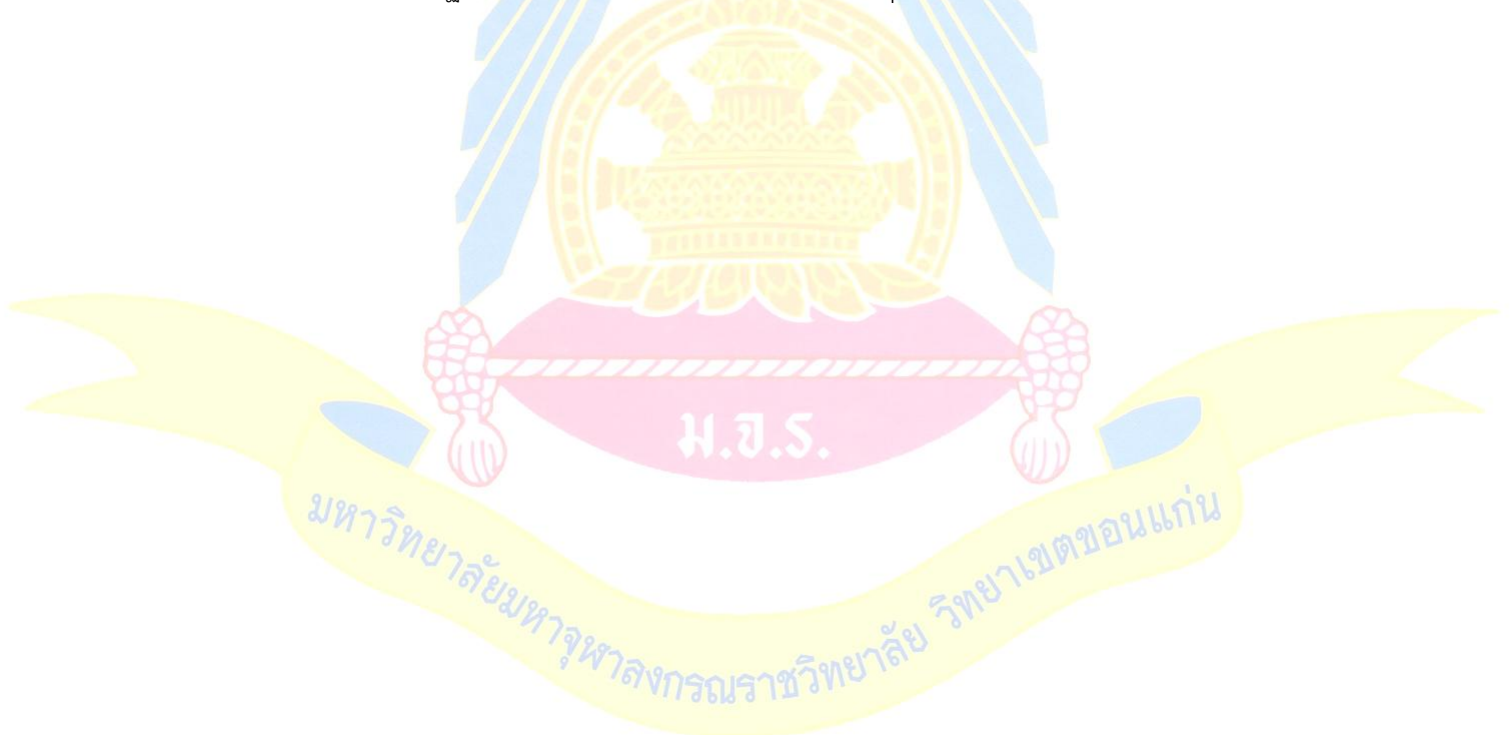
"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

6. องค์ความรู้ใหม่

บทความนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยการบูรณาการแนวคิด “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” เข้ากับกรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงวิพากษ์และนิเวศวิทยาการเมือง เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์พลวัตของอำนาจ ระเบียบรัฐ และการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าร่วมสมัย โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ถูกทำให้เป็นผู้ไม่มีสิทธิภายใต้กฎหมายและนโยบายของรัฐ

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากบทความนี้คือการเสนอ “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ในฐานะพื้นที่ที่มีนัยทางการเมืองเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง อัตลักษณ์ และจินตนาการทางสังคมที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้เป็นเครื่องมือในการยืนยันสิทธิของตน บนฐานนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ความรู้ภูมิปัญญา และความสัมพันธ์กับธรรมชาติ องค์ความรู้นี้ช่วยให้เห็นภาพความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่ยุติธรรมและยั่งยืน ซึ่งไม่ปฏิเสธการมีอยู่ของผู้คน หากแต่ให้ความสำคัญกับเสียงชายขอบ ความรู้ และรูปแบบการอยู่ร่วมที่หลากหลายของชุมชนในพื้นที่

ยิ่งไปกว่านั้น บทความนี้เสนอให้รัฐและสังคมโดยรวมต้องคิดใหม่เกี่ยวกับกรอบกฎหมาย สถาบัน และการกำหนดนโยบาย โดยเปิดพื้นที่ให้กับการบริหารจัดการที่มีลักษณะพหุลักษณะ ยอมรับอำนาจการนิยามคุณค่าและความหมายจากฐานล่าง ประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม จัดตั้งกลไกการจัดการร่วม การส่งเสริมบทบาทของท้องถิ่น และการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และขับเคลื่อนนวัตกรรมใหม่ในสังคมไทย สู่ระบบนิเวศสังคมที่ยุติธรรม เพื่อความเป็นธรรมทางนิเวศบนพื้นฐานของความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2542. วาทกรรมการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- จิราภรณ์ คชเสนี. 2556. นิเวศพัฒนาเพื่อความยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2559. เศรษฐศาสตร์การเมืองสีเขียว และนิเวศวิทยาการเมือง. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2541. นิเวศเศรษฐศาสตร์และนิเวศวิทยาการเมือง. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิทย์ นพแก้ว. และคณะ. (2565). พื้นที่ความรู้ “คนกับป่า” : กับการบริหารจัดการพื้นที่ทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงลุ่มน้ำแม่จันทอนบน (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอัมผาง) อำเภออัมผาง จังหวัดตาก. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน).
- วรวิทย์ นพแก้ว. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ แนวทางการจัดการเขตพื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วรวิทย์ นพแก้ว. (2562). ความยั่งยืนทางนิเวศกับระบบกรรมสิทธิ์ในผืนป่าตะวันตก : บทวิพากษ์นิเวศวิทยาการเมืองและวัฒนธรรม. รัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ). คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2563). ประชาธิปไตยบนความแตกต่าง: ว่าด้วยรัฐ ความรุนแรง และชายขอบในสังคมไทย. สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- สุรินทร์ แสงสง่า. (2564). การจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรัชย์ ตรงงาม. (2561). กฎหมายสิ่งแวดล้อมกับสิทธิชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุรัชย์ หวันแก้ว. (2547). เพลิดเพลินโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม: นโยบายวัฒนธรรมบริบทใหม่. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, B. (1991). Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. Verso.
- Escobar, A. (2008). Territories of Difference: Place, Movements, Life, Redes. Duke University Press.
- Foucault, M. (1980). Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972–1977. Pantheon Books.
- Harvey, D. (2005). A Brief History of Neoliberalism. Oxford University Press.
- Latour, B. (2004). Politics of Nature: How to Bring the Sciences into Democracy. Harvard University Press.
- Martinez-Alier, J. (2002). The Environmentalism of the Poor: A Study of Ecological Conflicts and Valuation. Edward Elgar Publishing.
- Ostrom, E. (1990). Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge University Press.

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

Scott, J. C. (1998). Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed. Yale University Press.

Scott, J. C. (2009). Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed. Yale University Press.

Shiva, V. (1989). Staying alive: Women, ecology and development. London: Zed Books.

การจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน ของมหานครระดับโลก Management of buildings, locations, and mass transit systems of a global metropolis

วรพงษ์ เหล็กเพชร วณิศา ศิริวรสกุล เมธิ ทรัพย์ประสพโชค

Woraphong Lekphet Wanida Siriworasakul Methi Traiprasopchok

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Doctor of Public Administration Program in Public Administration

Phranakhon Rajabhat University

Corresponding Author E-mail wor.13062530@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน ของมหานคร จำนวน 21 นคร/เมือง โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลของทวีปยุโรป อเมริกาเหนือ ละตินอเมริกา แอฟริกา และทวีปเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่า การจัดการอาคาร มีการออกกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการอาคารทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน รวมถึงพื้นที่สีเขียว จำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 90.48 และมีการจัดการอาคารสูงหรืออาคารผสม และการอนุรักษ์อาคารเก่า จำนวนอย่างละ 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.38 ส่วนในเรื่องการจัดการสถานที่ มีการวางผังเมืองทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 มีการจัดโซนนิ่ง จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.38 และมีการควบคุมพื้นที่ รวมถึงออกกฎหมายหลัก จำนวนอย่างละ 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.62 และการจัดระบบขนส่งมวลชน มีระบบรถไฟฟ้าใต้ดิน จำนวน 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 85.71 มีระบบรถไฟฟ้าชานเมือง และระบบรถประจำทาง จำนวนอย่างละ 16 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.19 และมีระบบรถไฟความเร็วสูง จำนวน 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 57.18 จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการอาคารในมหานครทั่วโลกมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ นโยบายรัฐบาล และระดับเทคโนโลยี โดยแนวโน้มทั่วโลกมุ่งไปที่การสร้างอาคารที่ยั่งยืน ประหยัดพลังงาน และปลอดภัยต่อผู้อยู่อาศัย ส่วนการจัดการสถานที่ในมหานครทั่วโลกมุ่งเน้นการฟื้นฟูพื้นที่เก่า การใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างเมืองที่น่าอยู่ ปลอดภัย และเป็นธรรมสำหรับทุกคน และการจัดการขนส่งมวลชนในมหานครทั่วโลกมีแนวโน้มมุ่งสู่ระบบที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงหลายรูปแบบและยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีและการวางแผนเชิงระบบเพื่อรองรับความต้องการของประชากรในเมืองใหญ่อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : อาคาร, สถานที่, ระบบขนส่งมวลชน, มหานคร, เมืองใหญ่

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

Abstract

This academic article has a purpose to present the management of buildings, locations, and mass transit systems of 21 metropolises/Cities, emphasizing data collection from Europe, North America, Latin America, Africa, and Asia-Pacific. which was analyzed and observed and found that building management Laws or regulations regarding building management are enacted everywhere. Accounting for 100 percent, there are 19 environmental, sustainable, and green areas, accounting for 100 percent 90.48 and there is management of high-rise buildings or mixed buildings. and conservation of old buildings, 11 locations each, accounting for 52.38 percent. As for location management There is city planning everywhere. Accounting for 100 percent, there are 11 zoning locations, accounting for 52.38 percent, and the area is controlled. Including enacting main laws, each number is 10 of 47.62 percent and the organization of mass transit systems There are 18 subway systems, accounting for 85.71 percent, and a suburban railway system. and bus systems, 16 locations each, accounting for 76.19 percent, and high-speed rail systems, 12 locations, accounting for 57.18 percent, from the above information. It can be concluded that Building management in the metropolis Around the world there are both similarities and differences. It depends on climate, economic conditions, government policy, and technology level. The global trend is towards sustainable building. Save energy and safe for residents Location management in metropolises around the world focuses on restoring old areas. Cost-effective use of space and participation of the people to create a livable, safe, and fair city for everyone. And public transportation management in metropolises around the world tends towards efficient systems. Multimodal and sustainable connectivity Using technology and systematic planning to appropriately support the needs of the population in large cities

Keywords: Buildings, Places, Mass transit systems, Metropolises, Large cities

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 มหานครสำคัญทั่วโลกไม่ได้เป็นเพียงศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นแบบจำลองของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยการจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั้งด้านอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน การบริหารจัดการองค์ประกอบเหล่านี้้อย่างรอบด้าน ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละเมือง แต่ยังมีอิทธิพลต่อศักยภาพการแข่งขันของประเทศในระดับโลก ในเรื่องการจัดการอาคารที่มีประสิทธิภาพ เช่น อาคารสำนักงาน ที่อยู่อาศัย ห้างสรรพสินค้า หรืออาคารสาธารณะ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความยั่งยืน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่การจัดการสถานที่ ได้แก่ สวนสาธารณะ พื้นที่สาธารณะ และเขตพาณิชย์ จำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสะท้อนอัต

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ลักษณะของเมือง และระบบขนส่งมวลชนเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญของมหานคร การพัฒนาเครือข่ายที่เชื่อมโยงหลากหลายรูปแบบ เช่น รถไฟฟ้า รถโดยสาร และระบบรางเบา ต้องอาศัยการวางแผนระยะยาว การลงทุนอย่างต่อเนื่อง และการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งบทความนี้จะสำรวจแนวทางและรูปแบบการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชนของมหานครสำคัญ 21 นคร/เมือง เช่น ลอนดอน ปารีส นิวยอร์ก โตเกียว โซล ปักกิ่ง และกรุงเทพมหานคร เพื่อวิเคราะห์บทเรียนและแนวปฏิบัติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเมืองในอนาคตอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีความประสงค์ที่จะนำเสนอการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน ของมหานครระดับโลก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยของความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดของมหานคร และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนามหานครที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประชาชนอย่างยั่งยืนต่อไป

1. การจัดการอาคารในมหานครทั่วโลก มีดังนี้

การจัดการอาคารในมหานครทั่วโลกมีความแตกต่างกันตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม บทความนี้จะสำรวจแนวทางการจัดการอาคารใน 21 นคร/เมือง

1.1 ยุโรป การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและนโยบาย

มหานครลอนดอน มีนโยบายการจัดการอาคารที่เข้มงวด โดยให้ความสำคัญกับการประหยัดพลังงาน การอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม และการสร้างอาคารใหม่ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านมาตรฐาน BREEAM และกฎหมายควบคุมการใช้พลังงานในอาคาร กรุงปารีส เน้นการพัฒนาอาคารที่มีประสิทธิภาพด้านพลังงาน การบูรณะอาคารเก่าให้มีระบบควบคุมพลังงานแบบอัจฉริยะ และส่งเสริมโครงการพลังงานหมุนเวียนภายในอาคาร มหานครมอสโก เน้นการพัฒนาอาคารเพื่อรับมือกับสภาพอากาศหนาว โดยมีการลงทุนในระบบทำความร้อนส่วนกลาง และการควบคุมอุณหภูมิภายในอาคารอย่างมีประสิทธิภาพ และกรุงเบอร์ลินมีนโยบายสนับสนุนการปรับปรุงอาคารเก่าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการใช้วัสดุรีไซเคิลและพลังงานสะอาด รวมถึงการสร้างเขตเมืองสีเขียว

1.2 อเมริกาเหนือ การใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะเพื่อความยั่งยืน

นครนิวยอร์ก มีโครงการ Local Law 97 ที่บังคับให้อาคารขนาดใหญ่ลดการปล่อยคาร์บอนลง โดยส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนและการใช้เทคโนโลยีอาคารอัจฉริยะ และนครลอสแอนเจลิส เน้นการจัดการอาคารด้วยระบบควบคุมอัจฉริยะ (Smart Building Management) โดยเฉพาะในอาคารพาณิชย์และที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ พร้อมทั้งส่งเสริมการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์

1.3 ละตินอเมริกา การปรับตัวด้วยนวัตกรรมต้นทุนต่ำ

เม็กซิโกซิตี เน้นการปรับปรุงอาคารให้ทนทานต่อแผ่นดินไหว การวางแผนผังเมืองใหม่เพื่อจำกัดการขยายตัวของอาคารในพื้นที่เสี่ยงภัย และสนับสนุนการใช้วัสดุก่อสร้างที่มีความยืดหยุ่น นครเซาเปาโล ให้ความสำคัญกับการออกแบบอาคารให้สามารถระบายอากาศได้ดีเพื่อลดการใช้พลังงาน และมีการพัฒนาโครงการอาคารเขียวสำหรับเขตเมืองชั้นใน และเมืองบัวโนสไอเรส ส่งเสริมการสร้างอาคารตามมาตรฐานอาคารเขียว พร้อมกับการใช้เทคโนโลยีตรวจสอบคุณภาพอากาศและการควบคุมการใช้พลังงาน

1.4 แอฟริกา การพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

กรุงไคโร เน้นการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นและเหมาะสมกับสภาพอากาศร้อนแห้ง มีการพัฒนาอาคารเพื่อรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในเมืองชั้นใน มหานครลากอส การจัดการอาคารในลากอสยังคงเผชิญกับความท้าทายจากการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง แต่เริ่มมีการส่งเสริมการก่อสร้างอาคารที่มีความคงทนและประหยัดพลังงานในโครงการใหม่ และเมืองโจฮันเนสเบิร์ก เน้นการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในอาคาร การอนุรักษ์น้ำ และการปรับปรุงอาคารในเขตเมืองเก่าให้มีความยั่งยืนมากขึ้น

1.5 เอเชีย-แปซิฟิก การนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้

นครซิดนีย์ มีการออกแบบอาคารโดยใช้แนวคิด passive design ที่ช่วยลดความต้องการพลังงาน และมีนโยบายการตรวจสอบการใช้พลังงานของอาคารอย่างสม่ำเสมอ เมืองเมลเบิร์น ให้ความสำคัญกับการจัดการอาคารผ่านระบบ smart metering และการออกแบบเพื่อให้รับแสงธรรมชาติได้มากที่สุด ลดภาระการใช้ไฟฟ้า มหานครโตเกียว เน้นการจัดการอาคารเพื่อรับมือกับแผ่นดินไหว โดยใช้นวัตกรรมด้านโครงสร้าง พร้อมทั้งมีนโยบายส่งเสริมอาคารเขียวในเมืองใหญ่ กรุงโซล ใช้ระบบ smart building management ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในโครงการที่อยู่อาศัยใหม่ ๆ และมีการจัดเก็บข้อมูลด้านพลังงานเพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุง กรุงปักกิ่ง มุ่งเน้นการลดมลพิษจากอาคารโดยการเปลี่ยนระบบทำความร้อนจากถ่านหินไปเป็นไฟฟ้าหรือก๊าซ และการตรวจสอบคุณภาพอาคารอย่างเข้มงวด มหานครเซี่ยงไฮ้ ส่งเสริมการก่อสร้างอาคารสูงอย่างยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีควบคุมอาคารขั้นสูง และระบบจัดการพลังงานแบบรวมศูนย์ เมืองมুমไบ เน้นการออกแบบอาคารให้ทนต่ออากาศร้อนขึ้น โดยใช้วัสดุที่มีการสะท้อนความร้อนสูง และส่งเสริมโครงการอาคารราคาประหยัดในเมือง กรุงเดลี เน้นการควบคุมการใช้พลังงานในอาคารใหม่ ผ่านนโยบาย National Energy Conservation Building Code (ECBC) และสนับสนุนอาคารประหยัดพลังงาน และกรุงเทพมหานคร มีการจัดทำมาตรฐานอาคารเขียว (TREES) และส่งเสริมการใช้วัสดุก่อสร้างที่ประหยัดพลังงาน รวมถึงมีโครงการปรับปรุงอาคารเก่าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

มหานคร/เมืองใหม่	รับแผ่นดินไหว/ภัยพิบัติ	จัดการอาคารสูง/อาคารผสม	สิ่งแวดล้อม/ความยั่งยืน	จัดการมลพิษ	อนุรักษ์อาคารเก่า	บูรณาการ	การมีส่วนร่วม	กฎหมาย/ข้อบังคับ	เทคโนโลยี
มหานครลอนดอน					✓	✓		✓	Smart Building
กรุงปารีส			✓		✓			✓	
มหานครมอสโก			✓		✓			✓	อาคารอัจฉริยะ
กรุงเบอร์ลิน			✓		✓			✓	
นครนิวยอร์ก		✓	✓		✓			✓	
นครลอสแอนเจลิส	✓		✓					✓	
เม็กซิโกซิตี	✓		✓		✓			✓	
นครเซาเปาโล		✓	✓		✓			✓	
เมืองบัวโนสไอเรส		✓	✓		✓			✓	
กรุงไคโร		✓			✓			✓	
มหานครลากอส			✓					✓	
เมืองโจฮันเนสเบิร์ก			✓		✓			✓	Zoning

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

มหานคร/เมืองใหม่	รับแผ่นดินไหว/ ภัยพิบัติ	จัดการอาคารสูง/ อาคารผสม	สิ่งแวดล้อม/ ความยั่งยืน	จัดการ มลพิษ	อนุรักษ์ อาคารเก่า	บูรณาการ	การมีส่วนร่วม	กฎหมาย/ ข้อบังคับ	เทคโนโลยี
นครซิดนีย์			✓				✓	✓	NSW Planning Portal
เมืองเมลเบิร์น		✓	✓		✓		✓	✓	
มหานครโตเกียว	✓	✓	✓				✓	✓	อาคารอัจฉริยะ
กรุงโซล	✓	✓	✓				✓	✓	Integrated Smart City Platform
กรุงปักกิ่ง	✓	✓	✓			✓		✓	Smart Beijing
มหานครเซี่ยงไฮ้		✓	✓	✓				✓	Smart City Platform
เมืองมูมไบ	✓	✓	✓					✓	
กรุงเดลี	✓	✓	✓					✓	Smart Building
กรุงเทพมหานคร			✓					✓	Smart Building
รวม	7	11	19	1	11	2	4	21	

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการจัดการอาคารในมหานครทั่วโลก จำนวน 21 นคร/เมือง
ที่มาจากผู้เขียน

จากตาราง พบว่า การจัดการอาคารในมหานครระดับโลก จำนวน 21 นคร/เมือง มีการออกกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการอาคารทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน รวมถึงพื้นที่สีเขียวจำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 90.48 และมีการจัดการอาคารสูงหรืออาคารผสม และการอนุรักษ์อาคารเก่า จำนวนอย่างละ 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.38

2. การจัดการสถานที่ในมหานครทั่วโลก

การจัดการสถานที่ในมหานครทั่วโลกเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การส่งเสริมความเป็นระเบียบ ความสะอาด ความปลอดภัย และความยั่งยืนในการใช้พื้นที่สาธารณะและพื้นที่เมือง เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการสถานที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 ยุโรป การผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและนโยบาย

มหานครลอนดอน มีระบบการจัดการพื้นที่สาธารณะที่ผสมผสานประวัติศาสตร์และความทันสมัย เช่น การดูแลสวนสาธารณะ พื้นที่สีเขียว และการใช้ระบบ CCTV ในการรักษาความปลอดภัย มีการวางแผนจัดการพื้นที่สำหรับกิจกรรมสาธารณะและชุมชน กรุงปารีส การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยแนวคิด "เมืองแห่งการเดินเท้า" โดยมีการเพิ่มพื้นที่คนเดินเท้า ลดพื้นที่รถยนต์ และสร้างสวนสาธารณะบนพื้นที่อุตสาหกรรมเก่า เช่น โครงการ Paris Rive Gauche มหานครมอสโก ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะในใจกลางเมือง เช่น การปรับปรุงสวน Gorky Park และลานจัดรูส์ต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเข้าถึงได้มากขึ้น โดยเน้นการใช้งานหลากหลายและกิจกรรมกลางแจ้ง และกรุงเบอร์ลิน มีการจัดการพื้นที่สาธารณะผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น โครงการ Tempelhofer Feld ที่เปลี่ยนสนามบินเก่าให้เป็นพื้นที่กิจกรรมและพักผ่อน มีแนวคิด "พื้นที่เพื่อทุกคน" ที่สนับสนุนให้ประชาชนใช้พื้นที่เมืองได้อย่างเสรี

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

2.2 อเมริกาเหนือ การใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะเพื่อความยั่งยืน

นครนิวยอร์ก มีโครงการ "PlaNYC" และ "OneNYC" เพื่อเพิ่มพื้นที่สาธารณะ ลดพื้นที่รกร้าง และเพิ่มการเข้าถึงสวนสาธารณะในระยะเดินถึงภายใน 10 นาที รวมทั้งโครงการ Times Square Pedestrian Plaza ที่เปลี่ยนพื้นที่จราจรให้เป็นพื้นที่เดินเท้า และนครลอสแอนเจลิส มีการจัดการพื้นที่โดยเน้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ และการสร้างพื้นที่ชุมชน เช่น Grand Park และการปรับปรุงย่าน LA River ให้เป็นแหล่งพักผ่อน

2.3 ละตินอเมริกา การปรับตัวด้วยนวัตกรรมต้นทุนต่ำ

เม็กซิโกซิตี มีการจัดการสถานที่ในเม็กซิโกซิตีเน้นการฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเก่าและย่านที่มีความแออัด เช่น การพัฒนา Alameda Central และการปรับปรุงพื้นที่รอบๆ Zócalo เพื่อส่งเสริมกิจกรรมชุมชน นครเซาเปาโล มีการปรับปรุงพื้นที่ใต้ทางด่วนและพื้นที่ริมแม่น้ำให้กลายเป็นสถานที่สำหรับกิจกรรมสาธารณะ เช่น โครงการ Minhocão และการส่งเสริมศิลปะบนพื้นที่เมืองผ่าน Street Art และเมืองบัวโนสไอเรส มีโครงการ "Plaza Activa" ที่มุ่งส่งเสริมการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อกิจกรรมพลเมือง การออกกำลังกาย และการพบปะสังสรรค์ พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในสวนสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

2.4 แอฟริกา การพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

กรุงไคโร มีการฟื้นฟูพื้นที่ประวัติศาสตร์และการจัดระเบียบพื้นที่ตลาดและย่านชุมชนให้สะอาดและปลอดภัยขึ้น เช่น โครงการปรับปรุงพื้นที่บริเวณ Khan El Khalili และการพัฒนา Nile Corniche มหานครลากอส มีการจัดการสถานที่ในลากอสยังอยู่ในระยะเริ่มต้น โดยเน้นการเพิ่มพื้นที่สาธารณะในเขตชุมชนเมืองแออัด เช่น โครงการสวนสาธารณะและลานกิจกรรมในเขต Yaba และการจัดระเบียบตลาดกลางแจ้ง และเมืองโจฮันเนสเบิร์ก มีโครงการฟื้นฟูเมืองในย่าน CBD เช่น Maboneng Precinct ซึ่งเปลี่ยนพื้นที่ร้างให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์และปลอดภัย สนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว

2.5 เอเชีย-แปซิฟิก การนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้

นครซีdney มีแผนจัดการพื้นที่เมืองด้วยแนวคิด "Green Grid" ที่เชื่อมต่อพื้นที่สีเขียวทั่วเมือง ส่งเสริมการเดินเท้าและการขี่จักรยาน พร้อมทั้งพัฒนา waterfront ให้เป็นพื้นที่สาธารณะคุณภาพสูง เมืองเมลเบิร์น เน้นการออกแบบพื้นที่เมืองที่เน้นผู้คนเป็นศูนย์กลาง เช่น การใช้พื้นที่ตรอกซอยในเขตเมืองเป็นพื้นที่ศิลปะ การพัฒนา Federation Square และการสร้างทางเดินเชื่อมโยงย่านต่างๆ มหานครโตเกียว บริหารจัดการพื้นที่เมืองโดยใช้การวางแผนแบบผสมผสาน มีการออกแบบพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กที่แทรกอยู่ในเขตธุรกิจ เช่น พื้นที่พักผ่อนในสถานีรถไฟและพื้นที่ได้สะพาน กรุงโซล มีชื่อเสียงจากโครงการฟื้นฟูลำธาร Cheonggyecheon ที่เปลี่ยนทางด่วนเป็นพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการใช้ระบบแสงสว่างอัจฉริยะและการออกแบบเพื่อความปลอดภัยในยามค่ำคืน กรุงปักกิ่ง จัดการพื้นที่สาธารณะด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในเมือง การวางผังเมืองเพื่อกระจายศูนย์การใช้ชีวิต และการฟื้นฟูพื้นที่โบราณให้กลายเป็นพื้นที่กิจกรรมร่วมสมัย มหานครเซี่ยงไฮ้ มีโครงการปรับปรุงพื้นที่ริมน้ำ Bund และการวางแผนพื้นที่ใหม่ Pudong ให้เป็นย่านธุรกิจที่มีพื้นที่สาธารณะคุณภาพสูง รวมทั้งการออกแบบสวนแนวตั้งและพื้นที่สีเขียวตามแนวอาคาร เมืองมুমไบ เน้นการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพในเขตที่แออัด เช่น การพัฒนา Marine Drive และพื้นที่ชายหาดเป็นแหล่งพักผ่อน และมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนด้วยแนวคิด participatory planning กรุงเดลี มีการฟื้นฟูพื้นที่ประวัติศาสตร์ เช่น Chandni Chowk ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวและพื้นที่เดินเท้า พร้อมทั้งพัฒนาสวนสาธารณะในเขตชุมชนเพื่อลดความ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

หนาแน่นของประชากร และกรุงเทพมหานคร มีโครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ เช่น โครงการสวนลอยฟ้าเจ้าพระยา การปรับปรุงลานคนเมือง และการใช้พื้นที่ใต้ทางด่วนเพื่อกิจกรรมชุมชน เช่น ชุมชนคลองเตย และบางซื่อ

มหานคร/เมืองใหม่	วางผังเมือง	ควบคุมพื้นที่	พัฒนาเมืองใหม่	ผสมผสาน	โซนนิ่ง	ชุมชนแออัด	พื้นที่สาธารณะ/พื้นที่สีเขียว	พื้นที่ประวัติศาสตร์	พัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ	กฎหมายหลัก	เทคโนโลยีในการบริหารพื้นที่
มหานครลอนดอน	✓						✓	✓	✓	แผนแม่บท	London Plan
กรุงปารีส	✓	✓					✓	✓			
มหานครมอสโก	✓		✓					✓		นโยบาย	My Street Program
กรุงเบอร์ลิน	✓						✓	✓	✓		Smart City
นครนิวยอร์ก	✓		✓		✓						Smart NYC
นครลอสแอนเจลิส	✓	✓		✓	✓				✓		
เม็กซิโกซิตี	✓	✓			✓				✓		
นครเซาเปาโล	✓			✓	✓	✓					ภาษีพัฒนาพื้นที่
เมืองบัวโนสไอเรส	✓	✓		✓		✓	✓	✓			ใช้ทรัพยากรรัฐ
กรุงไคโร	✓		✓			✓		✓			จัดระเบียบที่ดินรัฐ
มหานครลากอส	✓		✓		✓	✓				แผนแม่บท	smart city
เมืองโจฮันเนสเบิร์ก	✓			✓					✓		smart city
นครซิดนีย์	✓				✓		✓			แผนระดับภูมิภาค	Smart City & Data-driven Planning
เมืองเมลเบิร์น	✓			✓			✓				
มหานครโตเกียว	✓	✓		✓	✓		✓		✓	✓	Smart City Tokyo
กรุงโซล	✓	✓			✓		✓		✓	✓	Smart Seoul
กรุงปักกิ่ง	✓	✓	✓		✓					✓	Smart City
มหานครเซี่ยงไฮ้	✓		✓	✓	✓					แผนแม่บท	Smart Planning
เมืองมูंबาย	✓	✓		✓		✓				✓	
กรุงเดลี	✓	✓			✓	✓					
กรุงเทพมหานคร	✓	✓				✓	✓		✓	✓	Smart Building / Smart City
รวม	21	10	6	8	11	7	9	6	8	10	

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการจัดการสถานที่ในมหานครทั่วโลก จำนวน 21 นคร/เมืองที่มาจากผู้เขียน

จากตาราง พบว่า การจัดการสถานที่ในนครระดับเวทีโลก จำนวน 21 นคร/เมือง มีการวางผังเมืองทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 มีการจัดโซนนิ่ง จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.38 และมีการควบคุมพื้นที่ รวมถึงออกกฎหมายหลักจำนวนอย่างละ 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.62

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

3. ระบบขนส่งมวลชนเป็นเส้นเลือดสำคัญของมหานครทั่วโลก

ระบบขนส่งมวลชนเป็นเส้นเลือดสำคัญของมหานครทั่วโลก ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ลดปัญหาการจราจร และสนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน บทความนี้สำรวจแนวทางการจัดการขนส่งมวลชนของ 21 นคร/เมือง

3.1 ยุโรป การผสานระหว่างเทคโนโลยีและนโยบาย

มหานครลอนดอน เป็นระบบขนส่งของลอนดอนมีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งรถไฟใต้ดิน (Tube) รถบัส รถไฟบนดิน และเรือ โดยมี Transport for London (TfL) เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการ ระบบบัตร Oyster card และ contactless payment ทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น กรุงปารีส มีเครือข่ายรถไฟใต้ดิน (Métro) RER และรถรางที่เชื่อมโยงทั่วเมือง โดยบริษัท RATP เป็นผู้ดูแล ระบบตัวแบบบูรณาการครอบคลุมทั้งเมือง และชานเมือง ส่งเสริมการเดินทางอย่างมีประสิทธิภาพ มหานครมอสโก มีรถไฟใต้ดินที่มีประสิทธิภาพสูง ราคาถูก และมีความตรงต่อเวลา ตัวสถานีตกแต่งสวยงาม ถือเป็นสัญลักษณ์ของเมือง มีการเชื่อมโยงกับรถรางและรถเมล์ในรูปแบบที่เป็นหนึ่งเดียว และกรุงเบอร์ลิน มีระบบขนส่งของเบอร์ลินประกอบด้วย U-Bahn S-Bahn รถราง และรถเมล์ ให้บริการโดย BVG การบูรณาการระบบตัวทำให้สามารถเดินทางเปลี่ยนรูปแบบได้อย่างราบรื่น

3.2 อเมริกาเหนือ การใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะเพื่อความยั่งยืน

นครนิวยอร์ก มีระบบรถไฟใต้ดินที่ใหญ่ที่สุดในโลก ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ควบคุมกับรถเมล์และรถไฟชานเมือง โดย Metropolitan Transportation Authority (MTA) เป็นผู้ดูแล และนครลอสแอนเจลิส แม้จะขึ้นชื่อเรื่องการพึ่งพารถยนต์ แต่ลอสแอนเจลิสมีระบบ Metro Rail, Metro Bus และโครงการขยายเครือข่ายรถไฟฟ้ามหาหลายเส้นทางเพื่อส่งเสริมการเดินทางแบบยั่งยืน

3.3 ละตินอเมริกา การปรับตัวด้วยนวัตกรรมต้นทุนต่ำ

เม็กซิโกซิตี มีระบบรถไฟใต้ดินของเม็กซิโกซิตีมีราคาถูกและครอบคลุม โดยมีการเชื่อมต่อกับรถโดยสารด่วน BRT และรถบัสทั่วเมือง เพื่อลดการใช้รถยนต์ นครเซาเปาโล มีระบบรถไฟใต้ดิน รถไฟฟ้าชานเมือง และ BRT โดยมีโครงการขยายระบบเพื่อรับมือกับประชากรจำนวนมากและลดปัญหาจราจร และเมืองบัวโนสไอเรส มีรถไฟใต้ดิน (Subte) และรถบัสขนาดใหญ่ มีการใช้ระบบบัตร SUBE ในการชำระค่าโดยสารแบบรวมศูนย์เพื่อความสะดวก

3.4 แอฟริกา การพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

กรุงไนโรบี มีระบบรถไฟใต้ดินที่ครอบคลุมเมืองหลัก เป็นระบบที่เก่าแก่ที่สุดในแอฟริกาและตะวันออกกลาง และกำลังขยายเส้นทางเพิ่มเติม พร้อมทั้งมีระบบรถบัสและไมโครบัส มหานครลากอส กำลังพัฒนาโครงสร้างระบบราง (Lagos Rail Mass Transit) และมีการใช้ระบบ BRT อย่างจริงจังเพื่อจัดการกับปัญหาการจราจรและการเดินทางในเมืองใหญ่ และเมืองโจฮันเนสเบิร์ก มีระบบขนส่งหลักคือ Gautrain ซึ่งเชื่อมต่อสนามบินกับใจกลางเมือง และระบบรถโดยสาร Rea Vaya BRT ที่มีเส้นทางเฉพาะเพื่อประสิทธิภาพในการเดินทาง

3.5 เอเชีย-แปซิฟิก การนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้

นครซิดนีย์ มีระบบขนส่งหลากหลาย ทั้งรถไฟ รถราง รถบัส และเรือเฟอร์รี่ โดยระบบ Opal Card ช่วยให้การเดินทางแบบบูรณาการเป็นไปได้ง่าย เมืองเมลเบิร์น มีระบบรถรางที่ใหญ่ที่สุดในโลกควบคุมกับรถไฟและรถบัส ระบบ Myki Card ช่วยในการจ่ายค่าโดยสารข้ามระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มหานครโตเกียวมีระบบรถไฟและรถไฟใต้ดินที่ซับซ้อน ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพสูง มีการดำเนินการโดยหลายบริษัท เช่น JR East และ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

Tokyo Metro โดยมีความตรงต่อเวลาและความสะอาดเป็นจุดเด่น กรุงโซล มีระบบรถไฟใต้ดินของโซลมีเทคโนโลยีสูง มีการบูรณาการกับรถบัสในระบบ T-money ซึ่งใช้ชำระค่าโดยสารได้ทั่วทั้งเมือง มีความสะอาดและปลอดภัยสูง กรุงปักกิ่ง มีรถไฟใต้ดินที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว รองรับประชากรจำนวนมาก มีระบบตรวจสอบความปลอดภัยเข้มงวด และการบูรณาการกับระบบรถเมล์อย่างมีประสิทธิภาพ มหานครเซี่ยงไฮ้ มีระบบรถไฟใต้ดินที่ใหญ่และทันสมัย เชื่อมต่อทุกเขตในเมือง มีการพัฒนาเทคโนโลยีการชำระเงินแบบไร้สัมผัสและระบบวางแผน การเดินทางแบบเรียลไทม์ เมืองมুমไบ มีระบบรถไฟขานเมืองของมুমไบเป็นหัวใจหลักของการเดินทาง แต่มีความแออัดสูง ปัจจุบันมีการลงทุนในระบบรถไฟใต้ดินและ BRT เพื่อแบ่งเบาภาระการเดินทาง กรุงเดลี มีระบบรถไฟฟ้าใต้ดิน (Delhi Metro) ที่มีประสิทธิภาพและสะอาด เชื่อมโยงพื้นที่รอบนอกสู่ใจกลางเมือง มีการบูรณาการกับระบบรถเมล์และระบบบัตรโดยสารแบบ Smart Card และกรุงเทพมหานคร มีระบบรถไฟฟ้า BTS, MRT, Airport Rail Link และรถโดยสาร BRT รวมถึงการพัฒนาสายใหม่อย่างรถไฟฟ้าสายสีส้ม เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและลดความแออัดของจราจรในเมือง

มหานคร/เมืองใหม่	รถไฟใต้ดิน	รถไฟขานเมือง	รถไฟความเร็วสูง	รถบัส	รถราง	รถประจำทาง	แท็กซี่	จักรยาน	เรือ	เทคโนโลยีอัจฉริยะ
มหานครลอนดอน	✓	✓	✓			✓		✓	✓	ความหลากหลายและเชื่อมโยงดีเยี่ยม
กรุงปารีส	✓		✓		✓	✓	✓	✓		การเชื่อมโยงที่ดี
มหานครมอสโก	✓	✓			✓	✓		✓		ระบบบูรณาการตัวเดียวทั้งเมือง
กรุงเบอร์ลิน	✓	✓		✓	✓			✓		บูรณาการระบบดีเยี่ยม
นครนิวยอร์ก	✓	✓				✓			✓	ความครอบคลุมทั่วทั้ง 5 เขต
นครลอสแอนเจลิส		✓	✓			✓		✓		เป็นมิตรกับจักรยาน
เม็กซิโกซิตี	✓	✓		✓	✓	✓				ใช้บัตรรวม
นครเซาเปาโล	✓	✓	✓			✓				ใช้บัตรรวม
เมืองบัวโนสไอเรส	✓	✓		✓		✓		✓		ใช้บัตร SUBE เดียว
กรุงโคโร	✓		✓	✓	✓	✓		✓		New Administrative Capital
มหานครลากอส			✓	✓	✓			✓	✓	
เมืองโจฮันเนสเบิร์ก			✓	✓			✓	✓		
นครซิดนีย์	✓	✓			✓	✓			✓	เทคโนโลยีช่วยเดินทาง
เมืองเมลเบิร์น	✓	✓			✓	✓	✓	✓		Myki Card ใช้กับทุกระบบขนส่ง
มหานครโตเกียว	✓	✓	✓	✓	✓					ระบบบัตรโดยสารอัจฉริยะ
กรุงโซล	✓	✓	✓			✓	✓			แอปพลิเคชัน
กรุงปักกิ่ง	✓	✓	✓			✓	✓			ระบบบัตรและการชำระเงินร่วม
มหานครเซี่ยงไฮ้	✓		✓			✓	✓		✓	แอป Metro Daduhui
เมืองมুমไบ	✓	✓				✓	✓		✓	ทางด่วนข้ามทะเล
กรุงเดลี	✓	✓	✓	✓			✓	✓		
กรุงเทพมหานคร	✓	✓				✓	✓		✓	
รวม	18	16	12	8	9	16	9	11	7	

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระบบขนส่งมวลชนในมหานครทั่วโลก จำนวน 21 นคร/เมือง
ที่มาจากผู้เขียน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

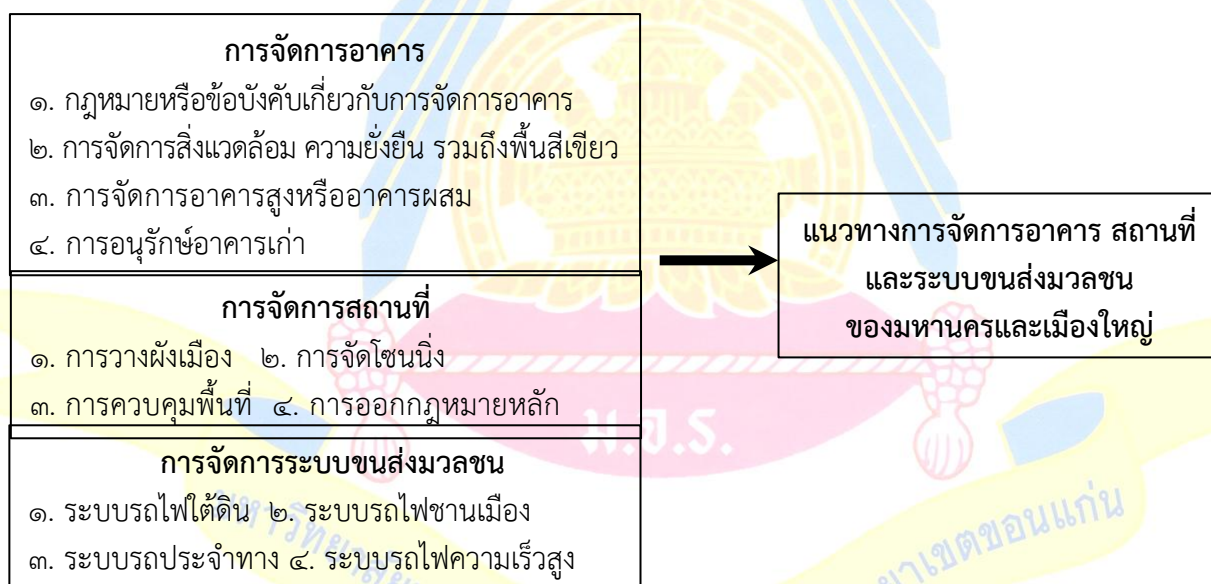
"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

จากตาราง พบว่า ระบบขนส่งมวลชนในมหานครระดับโลก จำนวน 21 นคร/เมือง มีระบบรถไฟฟ้าใต้ดิน จำนวน 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 85.71 มีระบบรถไฟชานเมือง และระบบรถประจำทาง จำนวนอย่างละ 16 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.19 และมีระบบรถไฟฟ้าความเร็วสูง จำนวน 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 57.18

4. ส่วนวิเคราะห์

การจัดการอาคารในมหานครทั่วโลกมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ นโยบายรัฐบาล และระดับเทคโนโลยี โดยแนวโน้มทั่วโลกมุ่งไปที่การสร้างอาคารที่ยั่งยืน ประหยัดพลังงาน และปลอดภัยต่อผู้อยู่อาศัย ส่วนการจัดการสถานที่ในมหานครทั่วโลกมุ่งเน้นการฟื้นฟูพื้นที่เก่า การใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างเมืองที่น่าอยู่ ปลอดภัย และเป็นธรรมสำหรับทุกคน และการจัดการขนส่งมวลชนในมหานครทั่วโลกมีแนวโน้มมุ่งสู่ระบบที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงหลายรูปแบบ และยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีและการวางแผนเชิงระบบเพื่อรองรับความต้องการของประชากรในเมืองใหญ่อย่างเหมาะสม

จากการวิเคราะห์การจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน ของมหานครและเมืองใหญ่ข้างต้น ผู้เขียนได้พัฒนารูปแบบการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชนให้มีประสิทธิภาพโดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน
ที่มาจากผู้เขียน

จากรูปแบบการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชน พบว่า การจัดการอาคารจะมีแนวทาง ได้แก่ การมีกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการอาคาร การจัดการสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน รวมถึงพื้นที่สีเขียว การจัดการอาคารสูงหรืออาคารผสม และการอนุรักษ์อาคารเก่า ส่วนการจัดการสถานที่จะมีแนวทาง ได้แก่ การวางผังเมือง การจัดโซนนิ่ง การควบคุมพื้นที่ และการออกกฎหมายหลัก และการจัดการระบบขนส่งมวลชนจะมีแนวทาง ได้แก่ ระบบรถไฟฟ้าใต้ดิน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ระบบรถไฟชานเมือง ระบบรถประจำทาง และระบบรถไฟความเร็วสูง ทั้งหมดนี้ จึงเป็นแนวทาง การจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชนของมหานครสำคัญที่มีบทบาทในเวทีโลกในปัจจุบันนี้

5. สรุป

รูปแบบการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชนนั้น ในเรื่องการจัดการอาคารจะมีการมีกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการอาคาร การจัดการสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน รวมถึงพื้นที่สีเขียว การจัดการอาคารสูงหรืออาคารผสม และการอนุรักษ์อาคารเก่า ส่วนในเรื่องการจัดการสถานที่จะมีการวางผังเมือง การจัดโซนนิ่ง การควบคุมพื้นที่ และการออกกฎหมายหลัก และในเรื่องการจัดการระบบขนส่งมวลชนจะมีระบบรถไฟใต้ดิน ระบบรถไฟชานเมือง ระบบรถประจำทาง และระบบรถไฟความเร็วสูง ซึ่งข้อมูลข้างต้นเป็นแนวทางรูปแบบการจัดการอาคาร สถานที่ และระบบขนส่งมวลชนเท่านั้น แต่การจัดการอาคารในมหานครจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ นโยบายรัฐบาล และระดับเทคโนโลยี โดยแนวโน้มทั่วโลกมุ่งไปที่การสร้างอาคารที่ยั่งยืน ประหยัดพลังงาน และปลอดภัยต่อผู้อยู่อาศัย ส่วนการจัดการสถานที่ในมหานครมุ่งเน้นการฟื้นฟูพื้นที่เก่า การใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสร้างเมืองที่น่าอยู่ ปลอดภัย และเป็นธรรมสำหรับทุกคน และการจัดการขนส่งมวลชนในมหานครมีแนวโน้มมุ่งสู่ระบบที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงหลายรูปแบบ และยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีและการวางแผนเชิงระบบเพื่อรองรับความต้องการของประชากรในเมืองใหญ่อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

เอกสารอ้างอิง

- การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย. (2568). รายงานประจำปี. แหล่งที่มา : <https://www.mrt.co.th>
- Beijing Subway. (2568). Beijing Subway Network. แหล่งที่มา : <https://www.bjsubway.com>
- Berliner Verkehrsbetriebe (BVG). (2568). Mobility for Berlin. แหล่งที่มา : <https://www.bvg.de>
- Companhia do Metropolitano de São Paulo. (2568). São Paulo Metro Overview. แหล่งที่มา : <https://www.metro.sp.gov.br>
- Delhi Metro Rail Corporation (DMRC). (2568). Annual Report 2022–2023. แหล่งที่มา : <https://www.delhimetrorail.com>
- East Japan Railway Company (JR East). (2568). Corporate Profile. แหล่งที่มา : <https://www.jreast.co.jp>
- Egyptian National Railways. (2568). Cairo Metro Information. แหล่งที่มา : <http://www.cairometro.gov.eg>
- Gautrain Management Agency. (2568). Gautrain Annual Performance Report. แหล่งที่มา : <https://www.gautrain.co.za>
- Gobierno de la Ciudad de México. (2568). Sistema de Transporte Colectivo. แหล่งที่มา : <https://www.metro.cdmx.gob.mx>
- Lagos Metropolitan Area Transport Authority (LAMATA). (2568). Integrated Transport Master Plan. แหล่งที่มา : <https://lamata.lagosstate.gov.ng>
- Metro Los Angeles. (2568). About Metro. แหล่งที่มา : <https://www.metro.net>
- Metropolitan Transportation Authority (MTA). (2568). MTA Annual Report. แหล่งที่มา : <https://new.mta.info>
- Moscow Metro. (2568). Official Website of Moscow Metro. แหล่งที่มา : <https://www.mosmetro.ru>
- Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA). (2568). Mumbai Urban Transport Projects. แหล่งที่มา : <https://mmrda.maharashtra.gov.in>
- Public Transport Victoria. (2568). Network Development Plan – Metropolitan Rail. แหล่งที่มา : <https://www.ptv.vic.gov.au>
- RATP Group. (2568). RATP Group - Mobility solutions for cities. แหล่งที่มา : <https://www.ratp.fr/en>
- Seoul Metropolitan Government. (2568). Transportation in Seoul. แหล่งที่มา : <https://english.seoul.go.kr>
- Shanghai Municipal Transportation Commission. (2568). Shanghai Metro System Report. แหล่งที่มา : <http://www.shmetro.com>
- Subterráneos de Buenos Aires S.E. (SBASE). (2568). Subte Official Website. แหล่งที่มา : <https://www.buenosaires.gob.ar/subte>
- Transport for London. (2568). Annual Report and Statement of Accounts. แหล่งที่มา : <https://tfl.gov.uk>
- Transport for NSW. (2568). Sydney’s Integrated Transport Strategy. แหล่งที่มา : <https://www.transport.nsw.gov.au>

การสร้างกระบวนการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติ
สำหรับมหานครในประเทศไทย กับมหานครนานาชาติ
Creating A Process Disaster Management
For Metropolitan In Thailand And Foreign Metropolises

วัชวีร์ วงษ์อาจ พัชรี กล่อมเมือง พัลยมน สิ้นหนัง
Watchawee Wongart Patcharee Klommeun Panlayamon Sinnang
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Doctor of Public Administration Program in Public Administration
Faculty of Humanities and Social Sciences
Phranakhon Rajabhat University Bangkok Thailand
Corresponding Author E-mail E- mail: Watchawee.w@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติของมหานครไทยกับมหานครต่างประเทศโดยทำการวิเคราะห์การจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เปรียบเทียบกับมหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น, กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย, กรุงโรม ประเทศอิตาลี และปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการสร้างกระบวนการจัดการสาธารณภัยพิบัติที่ดีและเหมาะสมที่สุด รวมทั้งแนวทางด้านนวัตกรรม และบทเรียนที่ได้รับหลังจากเกิดเหตุภัยพิบัติ โดยนำกรอบแนวคิดที่ครอบคลุม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการของการจัดการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การตอบสนอง 3) การฟื้นฟู และ 4) การลดความเสี่ยงและบรรเทาผลกระทบ เพื่อจัดการภัยพิบัติได้อย่างครอบคลุมและความร่วมมือของเพื่อให้กระบวนการจัดการภัยพิบัตินั้นสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น ผลการวิเคราะห์พบว่าประเทศไทยถึงแม้จะมีกระบวนการจัดการภัยพิบัติทั้ง 4 อย่างยังมีปัญหาด้านการจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวนมากขึ้นโดยเฉพาะปัญหาที่เชื่อมโยงกับการเตือนภัยล่วงหน้าและการเตรียมพร้อม เช่น 1) แผนที่ความเสี่ยงที่ไม่เชื่อมโยงกัน 2) การพัฒนาเมืองขาดการควบคุม 3) การเก็บข้อมูลไม่สอดคล้องกัน 4) การขาดการไว้วางใจระหว่างภาครัฐและประชาชน 5) ความรู้และทักษะการรับมือภัยพิบัติค่อย ๆ เลือนหาย เนื่องจากอบรมผ่านไปนานมาแล้ว 6) แผนรับมือภัยพิบัติที่ขาดการวางแผนระยะยาว และ 7) งบประมาณและการลงทุนไม่เพียงพอ ซึ่งแนวทางการสร้างกระบวนการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องสร้างกระบวนการของระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน เช่น 1) การรวบรวมข้อมูล 2) การสังเคราะห์ข้อมูล 3) รายงานสรุปในรูปแบบ Dashboard และ 4) การแจ้งเตือนและเข้าปฏิบัติการ เพื่อให้การจัดการภัยพิบัติมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้เป็น “ระบบจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management)”

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการภัยพิบัติ, ปัญหาการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทย, สภาพอากาศแปรปรวนมากขึ้น, การบูรณาการ, ระบบจัดการภัยพิบัติ

Abstract

This academic article aims to present disaster and catastrophe management in Thai metropolises and other metropolises by analyzing disaster and catastrophe management in Bangkok, Thailand, compared with New York City, United States, Tokyo, Japan, Jakarta, Indonesia, Rome, Italy, and Paris, France. This study aims to find guidelines for creating the best and most appropriate disaster and catastrophe management processes, including innovative approaches and lessons learned after disasters. It uses a comprehensive conceptual framework consisting of disaster and catastrophe management processes: (1) preparedness, (2) response, (3) recovery, and (4) risk reduction and mitigation. Comprehensively manage disasters and collaborate with other organizations to make disaster management processes more successful. The analysis results show The Thailand despite having all four-disaster management processes but still has problems because climate variability. Especially the problem of early warning and preparedness: (1) incoherent risk maps, (2) uncontrolled urban development, (3) inconsistent data collection, (4) lack of trust between government and citizens, (5) gradually fading disaster response knowledge and skills because training has been long overdue, (6) disaster response plans that lack long-term planning and (7) insufficient budget and investment. The approach to creating an effective disaster management process must create a disaster management system process that integrates various technologies such as (1) data collection 2) data synthesis 3) dashboard 4) warning and action to make disaster management more effective and can be summarized as new knowledge as "Disaster Management System".

Keywords: Disaster management process, Disaster management problems in Thailand, Climate Variability, Integrates, Disaster management system

บทนำ

ในปัจจุบันเมืองมหานครต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกกำลังเผชิญหน้ากับความเสี่ยงในการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติ เนื่องจากมหานครในแต่ละประเทศจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากผลกระทบจากโลกร้อน (Global Warming) ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย (Hydrological Disasters) เช่น น้ำท่วม (Flood) คลื่นยักษ์ (Tsunami), ธรณีพิบัติภัย (Geological Disasters) เช่น ดินถล่ม (Avalanche) แผ่นดินไหว (Earthquake) ภัยพิบัติทางสภาพอากาศหรือวาทภัย (Meteorological Disasters) เช่น ลมพายุ (Storm) อัคคีภัย

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

(Conflagration) เป็นภัยที่เกิดจากไฟ เช่น ไฟป่า (Wildfire), ไฟไหม้ (Fire Incident) ที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน

ในปัจจุบันเมืองมหานครต่างๆ มีประชากรหนาแน่น มีโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ทำให้มหานครนั้นมีความมีความเสี่ยงสูงในการเผชิญกับผลกระทบจากภัยพิบัติ รวมทั้งการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว มักนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของพื้นที่พื้นผิวที่น้ำ (impervious surfaces) และการเปลี่ยนแปลงวัฏจักรของอุทกวิทยา วัฏจักรของอุทกวิทยา (hydrological cycles) ซึ่งทำให้การจัดการน้ำฝนที่มีปริมาณมากขึ้น และอาจมีความเสี่ยงต่ออุทกภัยหรือน้ำท่วมในเมืองมากขึ้น เช่น อุทกภัยหรือน้ำท่วมเป็นหนึ่งในภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุด และสร้างความเสียหายมากที่สุดทั่วโลก โดยเฉพาะในเขตตัวเมืองและเขตปริมณฑล ยิ่งได้รับผลกระทบรุนแรงขึ้นจากการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ภาวะโลกร้อน (Global warming) เป็นต้น หากไม่มีกลยุทธ์การป้องกัน และการบรรเทาผลกระทบที่มีประสิทธิภาพ ความเสียหายจากภัยพิบัติจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

การที่ประชากรและโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่างที่กระจุกตัวอยู่ในเขตตัวเมืองนั้น ส่งผลให้ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเขตมหานคร และปริมณฑล กลายเป็นภัยพิบัติที่รุนแรง ซึ่งมีผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง การเตรียมพร้อมการรับมือนั้น ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติหลากหลายรูปแบบที่ส่งผลกระทบต่อพลเมือง ธุรกิจ และโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย กระบวนการของการจัดการ สาธารณภัยและภัยพิบัติทั้ง 4 กระบวนการ ได้แก่ การเตรียมความพร้อม, การตอบสนอง, การฟื้นฟู, และการบรรเทาผลกระทบ ซึ่งจะต้องมีการนำเทคโนโลยีมาบูรณาการเพื่อให้กระบวนการมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

กรุงเทพมหานครได้เผชิญกับ ปัญหาสาธารณภัยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและทั้งที่เกิดจากมนุษย์ เช่น วิกฤติน้ำท่วมใหญ่ที่เกิดขึ้นทั่วประเทศไทย แล้วไหลลงมาถึงกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2554 ภัยพิบัติจากแผ่นดินไหวดังที่เกิดขึ้นในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2559 อันเป็นผลกระทบจากแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหวขนาด 7 ริกเตอร์สเกลในประเทศพม่าส่งผลให้อาคารสูงต่าง ๆ เกิดสั่นไหวอย่างสามารถสัมผัสรับรู้ได้ (ไทยรัฐออนไลน์, 24 สิงหาคม 2559) และล่าสุดได้เกิดแผ่นดินไหววันที่ 28 มีนาคม 2568 อันเป็นผลกระทบจากแรงสั่นสะเทือน ของแผ่นดินไหวขนาด 7.4 ริกเตอร์สเกลในประเทศพม่าส่งผลให้เกิดการสั่นสะเทือนพื้นที่กรุงเทพฯ ปริมณฑล และอีกหลายจังหวัด เช่น เชียงใหม่, นครราชสีมา, นครสวรรค์, ภูเก็ต เป็นต้น ส่งผลให้อาคารต่าง ๆ ได้รับความเสียหายมีรอยแตกร้าว และบางอาคารที่กำลังอยู่ระหว่าง การก่อสร้างก็ถล่มลงมา (ไทยพีบีเอส, 28 มีนาคม 2568)

1. ปัญหาด้านการรับมือภัยพิบัติของประเทศไทย

ประเทศไทยเผชิญความท้าทายในการรับมือภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาที่เชื่อมโยงกับการเตือนภัยล่วงหน้าและการเตรียมพร้อม ปัญหาหลักๆ ได้แก่

1. การขาดแผนที่ความเสี่ยงและข้อมูลที่ไม่เชื่อมโยงกัน ประเทศไทยยังไม่มีแผนที่ความเสี่ยงภัยพิบัติที่เป็นแผนที่ส่วนกลาง ซึ่งแผนที่ความเสี่ยงในประเทศไทยจัดทำขึ้นเป็นแผนที่ขนาดเล็กและทำกระจกระบายไปทั่วประเทศ ทำให้ยากต่อการนำมารวมเป็นภาพรวมขนาดใหญ่ ส่งผลให้ข้อมูลไม่เชื่อมโยงเข้าหากัน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

2. การพัฒนาเมืองที่ขาดการควบคุม ทำให้ยิ่งทำให้เกิดความเสี่ยง ความเปราะบาง และความล่อแหลมจากภัยพิบัติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไม่ได้จัดผังเมือง และพื้นที่ ๆ เกิดภัยพิบัติไว้วงหน้า หรือตัวเมือง มีความแออัดมากเกินไป

3. การเก็บข้อมูลและการแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อประมาณการความเสียหายและการสูญเสียยังไม่เชื่อมโยงและสอดคล้องกัน ทำให้ขาดความแม่นยำและการเข้าถึงข้อมูลด้านความเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติไม่เพียงพอ

4. การขาดความไว้วางใจระหว่างภาครัฐและกลุ่มอาสาสมัครภาคประชาชน ถึงแม้ว่าจะมีระบบสื่อสารของกลุ่มอาสาสมัคร เช่น กลุ่มวิทยุสมัครเล่น แต่ การขาดความไว้วางใจ ระหว่างภาครัฐกับอาสาสมัครภาคประชาชน ทำให้การสื่อสารและการแบ่งปันข้อมูลร่วมกันเป็นเรื่องยาก

5. ความรู้และทักษะด้านการรับมือภัยพิบัติค่อย ๆ เสื่อมหาย การอบรมการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน CBDRM (Community Based Disaster Risk Management) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการ ความเสี่ยงจากภัยพิบัตินั้นได้ผ่านมานานมากแล้ว ส่งผลทำให้ทักษะและความรู้ที่เคยถ่ายทอด เสื่อมหายไปมาก

6. แผนรับมือภัยพิบัติที่ขาดวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดแนวทางแก้ไขปัญหาระยะยาว และการเตรียมพร้อมสำหรับเหตุการณ์ ที่มีความร้ายแรง ทำให้การรับมือกับภัยพิบัติขนาดใหญ่ยังเป็นจุดอ่อน เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความพร้อมด้านงบประมาณ กำลังคน และอุปกรณ์เครื่องมือแตกต่างกัน

7. งบประมาณและการลงทุนที่ไม่เพียงพอ แม้ว่าประเทศไทยจะมีกลไกงบประมาณสำหรับการรับมือภัยพิบัติก่อนเกิดเหตุ มีนโยบายชดเชยช่วยเหลือหลังเกิดภัย และระบบประกันภัยพืชผลทางการเกษตร แต่ ความคุ้มครองยังไม่เพียงพอ อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปก็ยังไม่ค่อยให้ความสนใจกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ นอกจากนี้ งบประมาณและการลงทุนด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัตียังไม่เพียงพอ และมีข้อจำกัดทางกฎหมาย ในการบริหารงบประมาณ โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ ของประเทศไทย ถึงแม้จะมีโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมในสภาวะปกติก็ตาม แต่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนและการบูรณาการด้านเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ในการรับมือกับภัยพิบัติที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎีการสร้างกระบวนการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติ

การสร้างกระบวนการจัดการภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉินในเมืองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในโลกปัจจุบันที่เมืองขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีความเสี่ยงจากภัยพิบัติหลากหลายรูปแบบเพิ่มขึ้น แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้แก่ การเตรียมพร้อม การตอบสนอง การฟื้นฟู และการลดความเสี่ยงและบรรเทาผลกระทบ เพื่อให้เมืองกลับมาเป็นปกติโดยเร็วที่สุด

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภาพที่ 1 วงจรการบริหารจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle)

ที่มา: www.researchgate.net (uploaded by Kathrin Poser. 2010. GEOMATICA. 64(1))

1. การเตรียมความพร้อม (Preparedness)

การเตรียมความพร้อม คือ การวางแผนและดำเนินการล่วงหน้าเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่ปกติภาวะภัยพิบัติหรือ ภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ได้แก่ การจัดทำแผนรองรับภาวะฉุกเฉิน การฝึกซ้อมรับมือภัยพิบัติ การจัดทำระบบการสื่อสารใน การเตรียมการอพยพ ซึ่งการเตรียมความพร้อมนั้น จะต้องครอบคลุมทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ และระบบต่าง ๆ อาทิ ระบบแจ้งเตือนภัย กับโครงสร้างพื้นฐานที่ป้องกันภัยพิบัติได้ ที่จำเป็นในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

2. การตอบสนอง (Response)

การตอบสนองคือการดำเนินการทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติทันที ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีภัยพิบัติใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อปกป้องชีวิต ลดความเสียหาย และบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชน โดยมี มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยชีวิต ป้องกันอันตราย และความสูญเสียต่าง ๆ เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกักกัน การอพยพ การผจญภัย/การผจญเพลิง (กรณีอัคคีภัย) การแจกจ่ายอาหารและยา การจัดทำที่พักชั่วคราว การปฐมพยาบาลเบื้องต้นและ การนำส่งโรงพยาบาล เป็นต้น

3. การฟื้นฟู (Recovery)

การฟื้นฟูคือกระบวนการในการนำเมืองและชุมชนกลับสู่สภาพปกติหรือดีกว่าเดิมหลังเกิดภัยพิบัติ ครอบคลุมทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และกายภาพ ดังนี้

การฟื้นฟูระยะสั้น (Short-term Recovery) คือ การมุ่งเน้นการคืนสภาพบริการพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา การคมนาคม และการให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจแก่ผู้ประสบภัย เหมาะกับภัยพิบัติที่ไม่รุนแรงมาก และใช้เวลาฟื้นฟูไม่นาน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

การฟื้นฟูระยะยาว (Long-term Recovery) ซึ่งครอบคลุมการซ่อมแซมและสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เสียหาย การส่งเสริมการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ เหมาะกับภัยพิบัติที่รุนแรงมาก ซึ่งต้องใช้เวลาหลายปีในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม

4. การลดความเสี่ยงและบรรเทาผลกระทบ (Prevention and Mitigation)

การบรรเทาผลกระทบคือการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อลดความเสี่ยง และความรุนแรงของผลกระทบจากภัยพิบัติในระยะยาว โดยเน้นการป้องกันก่อนเกิดเหตุ ดังนี้

การวางแผนเมืองที่ยืดหยุ่น ทนทาน (Resilient Urban Planning) การออกแบบ และพัฒนาเมืองโดยคำนึงถึงความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เช่น การกำหนดพื้นที่ห้ามก่อสร้างในเขตเสี่ยงภัยน้ำท่วมหรือแผ่นดินถล่ม การสร้างระบบระบายน้ำที่มีประสิทธิภาพ

การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบ (Enforcement of Regulations) คือ การบังคับใช้กฎหมายอาคารที่เข้มงวด การควบคุมการใช้ที่ดิน และการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อลดความเสี่ยง

การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Improvement) คือ การลงทุนในการปรับปรุงและเสริมสร้างความแข็งแรงของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ถนน สะพาน เขื่อน และอาคารสาธารณะ

การให้ความรู้และการสร้างความตระหนัก (Education and Awareness) คือ การให้ความรู้และตระหนักรู้ให้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรให้แก่ประเทศต่างๆ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติที่มีผลกระทบเป็นวงกว้างหลายประเทศ หรือข้ามพรมแดน

3. ปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติ

ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมถูกไฟไหม้ หรือน้ำท่วม ทำให้สินค้าขาดตลาด ส่งผลให้ราคาสินค้าแพงขึ้น และประชาชนว่างงานมากขึ้น

ด้านการเมืองและการปกครอง เช่น เมื่อเกิดภัยพิบัติที่รุนแรง ถ้าทางหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่รีบแก้ไขสถานการณ์ให้ทันทั่วทั้งพื้นที่ พร้อมช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติ จะส่งผลให้ประชาชนไม่พอใจฝ่ายบริหารภาครัฐ และอาจถูกโจมตีจากฝ่ายค้าน หรือประชาชนออกมาชุมนุมได้

ด้านสาธารณสุข เมื่อเกิดโรคระบาดหลังจากการเกิดภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หน่วยงานรัฐต้องให้การรักษาพยาบาลการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของโรค มิเช่นนั้นเชื้อโรคจะแพร่กระจายและกลายเป็นภัยพิบัติใหม่ทันที

ด้านสาธารณูปโภค เมื่อภัยพิบัติได้ทำลายระบบสาธารณูปโภค คือ ระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้าการบริการทางด้านระบบการสื่อสาร รวมทั้งการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ จึงเป็นปัญหาในการบูรณะฟื้นฟูสิ่งที่ถูกทำลายขึ้นมาใหม่

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4. ระยะของภัยพิบัติ

ระยะของภัยพิบัติ หมายถึง ช่วงเวลาที่ภัยพิบัตินั้นเกิดขึ้นและส่งผลกระทบ ซึ่งระยะเวลาของภัยพิบัติแต่ละประเภทจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะและความรุนแรงของภัยพิบัตินั้นๆ โดยทั่วไปแล้ว เราสามารถแบ่งช่วงเวลาของภัยพิบัติได้เป็น 3 ระยะหลักๆ ดังนี้:

1. ระยะก่อนเกิดภัย (Pre-disaster phase)

ในระยะนี้ จะเน้นไปที่การเตรียมความพร้อม การป้องกัน และการลดความเสี่ยง เช่น การแจ้งเตือนภัย การอพยพ การสำรองเสบียง การสร้างโครงสร้างที่ทนทานต่อภัยพิบัติ และการให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีภัยพิบัติเกิดขึ้นจริง แต่มีสัญญาณหรือแนวโน้มที่จะเกิดภัยพิบัติ เช่น การพยากรณ์อากาศที่ระบุถึงพายุที่จะเข้าสู่พื้นที่ การตรวจพบความเคลื่อนไหวของแผ่นเปลือกโลกที่อาจนำไปสู่แผ่นดินไหว หรือช่วงเวลาที่คาดการณ์ว่าจะเกิดภัยแล้ง

2. ระยะขณะเกิดภัย (During-disaster phase)

ในระยะนี้ จะเน้นไปที่การรับมือ การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การบรรเทาสาธารณภัย และการควบคุมสถานการณ์ เพื่อลดความสูญเสียให้ได้มากที่สุด ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ภัยพิบัติกำลังเกิดขึ้นและส่งผลกระทบโดยตรง เช่น น้ำท่วมกำลังไหลหลาก พายุกำลังพัดถล่ม แผ่นดินไหวกำลังเกิดขึ้น หรือไฟป่ากำลังลุกลาม

3. ระยะหลังเกิดภัย (Post-disaster phase)

ในระยะนี้ จะเน้นไปที่การฟื้นฟูเยียวยา การสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นมาใหม่ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้กลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ และการถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงแผนรับมือในอนาคต ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ภัยพิบัติได้ผ่านพ้นไปแล้ว แต่ผลกระทบยังคงอยู่และอาจยาวนาน เช่น ความเสียหายของโครงสร้างพื้นฐาน การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของโรค หรือผลกระทบทางจิตใจ

5. ตัวอย่างระยะของภัยพิบัติแต่ละประเภท

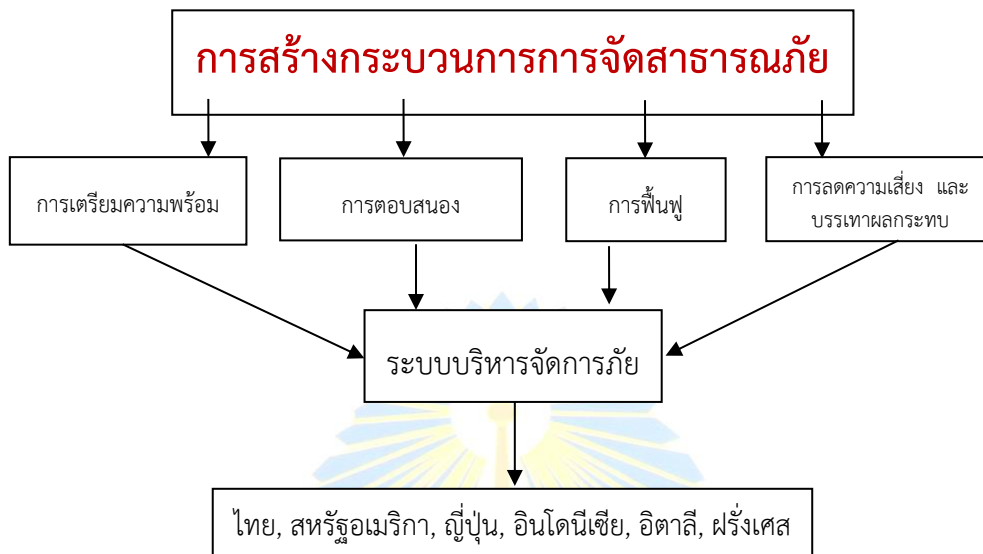
แผ่นดินไหว (ธรณีภัยพิบัติ) ถึงจะเป็นช่วงระยะเวลาเพียงสั้นๆ เพียงไม่กี่วินาทีหรือนาที แต่ผลกระทบจากหลังเกิดแผ่นดินไหว หรือเรียกว่าอาฟเตอร์ช็อก (Aftershock) ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อ ผืนดิน อาคารและสิ่งปลูกสร้างได้ ซึ่งอาจใช้ระยะเวลายาวนานเป็นสัปดาห์ เป็นเดือน และเป็นปีในการฟื้นฟูกลับคืนสู่สภาพเดิม

อุทกภัย (น้ำท่วม) อาจเป็นวัน สัปดาห์ หรือเป็นเดือน ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำ ความรุนแรงของฝน และการระบายน้ำ ซึ่งบางครั้งอาจทำให้เกิดดินถล่ม โคลนถล่มลงมาได้ ทำให้สิ่งปลูกสร้างถูกทำลายลงซึ่งอาจใช้ระยะเวลายาวนานเป็นสัปดาห์ เป็นเดือน และเป็นปีในการฟื้นฟูเช่นกัน

พายุ (วาตภัย) อาจเป็นไม่กี่ชั่วโมงหรือไม่กี่วัน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงและเส้นทางการเคลื่อนที่ของพายุว่าจะเคลื่อนที่ผ่านจุดใด ถ้าพายุพัดผ่านในเขตมหานครหรือปริมณฑล ก็อาจสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ แต่ถ้าพัดผ่านในเขตชนบท เขตแหล่งธรรมชาติ ก็อาจทำให้ระบบนิเวศเสียหายได้

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภาพที่ 2 กรอบการวิเคราะห์

ที่มา : หนังสือการลดความเสี่ยง จากสาธารณภัย ภัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พิมพ์ครั้งที่ 3 ธันวาคม 2559

ส่วนวิเคราะห์

การสร้างกระบวนการจัดการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติ สำหรับมหานครในประเทศไทย กับนานาชาติประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เปรียบเทียบกับ มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น, กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย กรุงโรม ประเทศอิตาลี และปารีส ประเทศฝรั่งเศส ดังนี้

4. การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัยในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

กรุงเทพมหานครเป็นมหานครที่มีความเสี่ยงสูงต่อภัยพิบัติหลายประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของน้ำท่วมซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งจากปริมาณฝนที่ตกหนักและระบบระบายน้ำมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมผ่านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานท้องถิ่น โดยระบุบทบาทของชุมชนเพื่อตอบสนองต่อภัยพิบัติอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมและแผนรับมือในกรุงเทพมหานครยังเน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ภัยพิบัติหลัก ได้แก่ น้ำท่วม (จากฝนตกหนัก, น้ำทะเลหนุน, น้ำเหนือไหลหลาก), ไฟไหม้, สารเคมี, อาคราถล่ม

โครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติ มีสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) เป็นหน่วยงานหลักในการป้องกัน, เผชิญเหตุ, และฟื้นฟู มีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ในระดับเขต มีการตรวจสอบอาคารและพื้นที่เสี่ยงภัย จัดโครงการชุมชนปลอดภัย และอบรมการอพยพหนีไฟ

จุดแข็ง

- มีแผนปฏิบัติการรับมือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

- มีการอบรมให้ความรู้และฝึกซ้อมการอพยพหนีไฟ
- ให้การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยหลังเกิดเหตุภัยพิบัติ

จุดที่ต้องพัฒนา

- ปัญหาการระบายน้ำยังคงเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากกรุงเทพมหานครเดิมที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มพื้นดินอ่อน อีกทั้งมีการก่อสร้างทับเส้นทางน้ำตามธรรมชาติ ขยะในลำคลอง รวมถึงปัญหาขยะอุดตันในทางระบายน้ำ รวมทั้งปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า

- การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการจัดสรรงบประมาณสำหรับการป้องกันก่อนเกิดเหตุอาจยังไม่เพียงพอ

- การสร้างความเข้มแข็งในการประสานงานระหว่างหน่วยงานอาจยังทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากโครงสร้างของหน่วยงานรัฐส่วนมากยังเป็นลำดับชั้น (Hierarchy Structure)

- ระบบแอปพลิเคชัน (Application) การแจ้งเตือนล่วงหน้ายังมีปัญหาล่าช้า

5. การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัยของมหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในประเทศที่มีระบบการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานจัดการภาวะฉุกเฉินกลาง (Federal Emergency Management Agency : FEMA) มีทำหน้าที่ประสานงานสำหรับแก้ปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งประสานงานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยหน่วยงานได้วางแผนและดำเนินการฝึกอบรมความพร้อมไว้แล้วในทุกระดับของรัฐบาลและระดับชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากลยุทธ์ในทุกขั้นตอน ทั้งการเตรียมความพร้อม การตอบสนองต่อเหตุการณ์และการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ

ภัยพิบัติหลัก ได้แก่ พายุเฮอริเคน, ไฟป่า, แผ่นดินไหว, น้ำท่วม

โครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติ มีหน่วยงานสำนักงานจัดการภาวะฉุกเฉินกลาง (Federal Emergency Management Agency : FEMA) มีความโดดเด่นในเรื่องการวางแผนระยะยาวและการประสานงานที่รวมถึงภาคประชาคม หน่วยงานราชการ และภาคเอกชนในทุกขั้นตอนของการจัดการ นโยบายและกรอบกฎหมายที่สนับสนุนการจัดการภัยพิบัติโดยองค์รวม ทำให้สามารถตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกช่วงเวลา นอกจากนั้นการขยายบทบาทของชุมชนในระดับท้องถิ่นก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมให้การจัดการภัยพิบัติเป็นไปได้อย่างราบรื่นและครอบคลุม

จุดแข็ง:

- มีระบบการจัดการภัยพิบัติแบบครบวงจร ตั้งแต่การวางแผน การเตรียมพร้อม การตอบสนอง และการลดความเสี่ยงและบรรเทาผลกระทบ

- เน้นการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ
- มีการบูรณะโครงสร้างพื้นฐานและช่วยเหลือธุรกิจขนาดกลางและเล็กหลังเกิดเหตุ
- ใช้แนวทางสหวิทยาการ (Interdisciplinary Approach) ในการจัดการภัยพิบัติ
- มีการนำเทคโนโลยีและระบบที่ทันสมัยมาใช้ในการรับมือภัยพิบัติ เช่น การจัดการไฟป่า แผ่นดินไหว ในรัฐแคลิฟอร์เนีย

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

6. การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัยในมหานครโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นมีชื่อเสียงในเรื่องของการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติ โดยเฉพาะในกรณีของแผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิ น้ำท่วม พายุไต้ฝุ่น ซึ่งเป็นภัยพิบัติเกิดจากธรรมชาติในพื้นที่เอเชียตะวันออก แนวทางการเตรียมความพร้อมในญี่ปุ่นมุ่งเน้นการฝึกอบรมให้กับประชาชนในทุกระดับ โดยจัดทำคู่มือของประชาชน เน้นเป็นรูปภาพมากกว่าตัวอักษร ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ชุมชน รวมถึงหน่วยงานท้องถิ่น โดยมีการซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติสม่ำเสมอ

การสร้างความรู้และเรียนรู้และการศึกษาให้แก่ประชาชนเป็นหัวใจหลักในการรับมือกับภัยพิบัติในประเทศญี่ปุ่น โดยมีการจัดอบรมและทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อฝึกทักษะการตอบสนองของเหตุการณ์ภัยพิบัติ การมีแผนรับมือที่มีรายละเอียดและการแบ่งบทบาทชัดเจนระหว่างภาครัฐและชุมชน เมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติขึ้น สามารถช่วยลดความเสียหายและลดระยะเวลาในการฟื้นฟูหลังเกิดเหตุภัยพิบัติได้ อีกทั้งยังนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการแจ้งเตือนก่อนเกิดเหตุ และระบบสื่อสารฉุกเฉิน

ภัยพิบัติหลัก ได้แก่ แผ่นดินไหว, คลื่นยักษ์สึนามิ, น้ำท่วม, ภูเขาไฟระเบิด, พายุไต้ฝุ่น

โครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติ มีหน่วยงานสำนักงานอค์คิภัยและภัยพิบัติ (Fire and Disaster Management Agency : FDMA) มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการและกำกับดูแลกิจการที่เกี่ยวข้องกับการดับเพลิงและการจัดการภัยพิบัติทั่วประเทศ โดยเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและสามารถรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดแข็ง:

- การเตรียมพร้อมของประชาชนอยู่ในระดับสูง มีการฝึกซ้อมและให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ
- มีระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย เช่น J-Alert, L-Alert เป็นต้น
- การสื่อสารภัยพิบัติชัดเจนและเข้าใจง่าย เน้นการอพยพและแผนรองรับสำหรับกลุ่มคนเปราะบาง
- มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรับมือภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น อุโมงค์ยักษ์ใต้ดินระบายน้ำในโตเกียว

เท่ากับมีศักยภาพในการวางแผนและจัดทำนโยบายเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

7. การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัยของกรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ รวมทั้งฝนตกหนักและน้ำท่วมได้ โดยแนวทางการปฏิบัติในระดับชุมชนและการประสานงานกับภาครัฐ เป็นหัวใจหลักในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ใช้ในมหานครอื่น ๆ ตามที่ยกตัวอย่างมา โดยการเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้แก่ประชาชนและการวางแผนระยะยาวที่สอดคล้องกับลักษณะภูมิอากาศและภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนั้น

ภัยพิบัติหลัก ได้แก่ แผ่นดินไหว, สึนามิ, ภูเขาไฟระเบิด, น้ำท่วม, ดินถล่ม

โครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติ มีหน่วยจัดการภัยพิบัติแห่งชาติอินโดนีเซีย (Badan Nasional Penanggulangan Bencana :BNPB) เนื่องจากเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงสูงต่อภัยพิบัติทางธรรมชาติหลากหลายรูปแบบ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด สึนามิ น้ำท่วม และดินถล่ม ทำให้หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับหน่วยงานรัฐบาลอื่นๆ องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อให้การจัดการภัยพิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม

จุดที่ต้องพัฒนา:

- เกิดปัญหาน้ำท่วมเหมือนกรุงเทพมหานคร เนื่องจากพื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่แบบหมู่เกาะ อีกทั้งตัวเมืองยังมีการขยายตัว ส่งผลให้การจัดการระบายน้ำทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร อีกทั้งปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าอีกด้วย

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

- ประเทศอินเดียมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดแผ่นดินไหว และคลื่นยักษ์สึนามิ เนื่องจากประเทศตั้งอยู่ในเขตแนวภูเขาไฟ หรือแนววงแหวนไฟ (Ring of Fire)

8. การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัยของกรุงโรม ประเทศอิตาลี

ประเทศอิตาลีที่มีวาทกรรมกฎหมายและบทบาทของหน่วยงานที่ชัดเจนในการจัดการภัยพิบัติ โดยมุ่งเน้นการประสานงานและการวางแผนที่เป็นระบบ อิตาลีมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะในการตอบสนองและฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ ทั้งในภาคท้องถิ่นและส่วนกลาง ซึ่งต้องสอดคล้องในการนำข้อมูลมาประสานใช้ร่วมกับแผนการฟื้นฟูที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า

กรอบกฎหมายในอิตาลีเป็นตัวอย่างในการกำหนดหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงาน ซึ่งส่งผลให้การตอบสนองต่อภัยพิบัติมีความเป็นระบบและสามารถประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหลังภัยพิบัติเป็นสิ่งที่ได้รับการส่งเสริมผ่านการประสานงานของส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ซึ่งคล้ายกับกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ภัยพิบัติหลัก ได้แก่ แผ่นดินไหว, น้ำท่วม, ดินถล่ม, คลื่นความร้อน, ไฟป่า

โครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติ มีหน่วยงานสำนักงานป้องกันภัยพลเรือนอิตาลี (Protezione Civile) เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ในประเทศอิตาลี ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เป้าหมายหลักคือการปกป้องชีวิต ทรัพย์สิน การตั้งถิ่นฐาน และสิ่งแวดล้อมจากความเสียหายและอันตราย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครจำนวนมาก และทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย เช่น ทหาร, ตำรวจ, ดับเพลิง, สาธารณสุข และอื่น ๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกับหน่วยงานอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ของประเทศไทย

จุดแข็ง:

- มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ (Solidarity Fund)
- มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครเป็นจำนวนมาก และประสานงานทำงานร่วมกับ หน่วยงานอื่น

จุดที่ต้องพัฒนา

- ระบบราชการที่ล่าช้าเป็นจุดอ่อนในการจัดการภัยพิบัติ
- เทศบาลท้องถิ่นบางแห่งยังจัดสรรทรัพยากรสำหรับการป้องกันและจัดการภัยพิบัติไม่เพียงพอ มักจะเน้นไปที่การตอบสนองหลังเกิดเหตุมากกว่าการป้องกัน

- แม้จะมีโครงการใหญ่ๆ เช่น MOSE ในเมืองเวนิส (Venice) เพื่อป้องกันน้ำท่วม แต่ก็ยังมีความท้าทายในด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

9. การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัยของกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ฝรั่งเศส การฟื้นฟูหลังภัยพิบัติเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนท้องถิ่น โดยมีองค์กรอาสาสมัครและเครือข่ายชุมชนที่ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การฟื้นฟูเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้สอดคล้องกับการ บูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคประชาชน ซึ่งถ้าเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติขึ้น การตอบสนองต่อทุกภาคส่วนช่วยลดผลกระทบของภัยพิบัติ และช่วยอำนวยความสะดวกในการฟื้นฟูจากเหตุการณ์หลังภัยพิบัติได้

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภัยพิบัติหลัก ได้แก่ น้ำท่วม, คลื่นความร้อน, ไฟป่า, พายุ

โครงสร้างการบริหารจัดการภัยพิบัติ มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยพลเรือนและการบริหารจัดการภาวะวิกฤต (Directorate General for Civil Security and Crisis Management : DGSCGC) เป็นหน่วยงานหลักของฝรั่งเศส ที่มีบทบาทสำคัญในการปกป้องพลเมือง ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศจากภัยพิบัติและวิกฤตการณ์ทุกรูปแบบ รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมของประชาชน มีการแจกคู่มือเอาตัวรอดที่ให้อะเอียดเกี่ยวกับการเตรียมอุปกรณ์ยังชีพ หมายเลขฉุกเฉิน และสิ่งที่ควรทำในสถานการณ์ต่างๆ

จุดแข็ง:

- เน้นการให้ความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเตรียมพร้อม และช่วยเหลือชุมชน
- มีช่องทางการสื่อสารและการรับข่าวสารที่ชัดเจนในยามวิกฤต

จุดที่ต้องพัฒนา:

- เผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น เช่น น้ำท่วมใหญ่ในรอบหลายทศวรรษ

ประเด็น	กรุงเทพมหานคร	นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา	โตเกียว ญี่ปุ่น	จาร์กาดา อินโดนีเซีย	โรม อิตาลี	ปารีส ฝรั่งเศส
จุดแข็ง	แผนปฏิบัติการ, อบรมให้ ความรู้, สงเคราะห์ ผู้ประสบภัย	ครบวงจร, ให้ความรู้ ประชาชน, เทคโนโลยี, สหวิทยาการ	การเตรียมพร้อม ระบบ เตือนภัย, การมีส่วนร่วมชุมชน, วิจัย/พัฒนา	-	กองทุนภัย ธรรมชาติ	คู่มือเอาตัว รอด, เน้น ประชาชน
จุดที่ต้อง พัฒนา	ระบายนํ้า, งบ ป้องกัน, การ ประสานงาน	-	-	ความท้าทาย ในการรับมือ ภัยใหญ่, ผลกระทบโลก ร้อน	ระบบราชการ ล่าช้า, งบป้องกันไม่ เพียงพอ, เน้น หลังเกิดเหตุ	ภัยรุนแรงขึ้น , การปรับตัว
หน่วยงาน หลัก	ปภ., กทม.	NYC EM FEMA	Cabinet Office, MLIT, Tokyo Metro Gov	BNPB	Protezione Civile	DGSCGC
การนำ เทคโนโลยี มาใช้	Cell Broadcast	IPAWS, Alert NYC	Kitacon DX, แอป เตรียมพร้อมภัยพิบัติ, J-Alert	ระบบเตือนภัย ล่วงหน้า	IT-Alert	ระบบแจ้ง เตือน ทั่วไป
การมีส่วนร่วมของ ชุมชน	การลดความ เสี่ยงจากภัย พิบัติโดยชุมชน	การรณรงค์ให้ ความรู้แก่ สาธารณะ, Ready NYC	โครงการที่ขับเคลื่อน โดยชุมชน, การป้องกัน ภัยพิบัติใน คอนโดมิเนียม	การมีส่วนร่วม ของชุมชน อย่างเข้มข้น, KUAT, MOSIPENA	การประชุม ป้องกันภัยพล เรือนท้องถิ่น, การซ้อม ²⁰	คู่มือเอาชีวิตรอด, ชุด อุปกรณ์ 72 ชั่วโมง, กลุ่ม อาสาสมัคร
ภัยพิบัติ หลัก	น้ำท่วม, ไฟไหม้	เฮอริเคน, ไฟ ป่า, แผ่นดินไหว	แผ่นดินไหว, สึนามิ, ภูเขาไฟ, ใต้ฝุ่น	แผ่นดินไหว, สึนามิ, ภูเขาไฟ, น้ำท่วม	แผ่นดินไหว, น้ำ ท่วม, ดินถล่ม	น้ำท่วม, คลื่นความ ร้อน, ไฟป่า

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ตารางที่ 1 สรุปการเปรียบเทียบการสร้างกระบวนการจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติสำหรับประเทศไทย กับนานาชาติ
ประเทศที่มา Disaster Management Reference Handbooks
<https://www.cfe-dmha.org/Publications/Disaster-Management-Reference-Handbooks>

6. สรุป

การวิเคราะห์เปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดการสาธารณภัยและภัยพิบัติในมหานครต่างๆ ทั่วโลกเผยให้เห็นการรับมือภัยพิบัติร่วมกันและแนวทางที่เป็นจุดเด่น แม้ว่าเมืองมหานครทั้งหมดจะเผชิญกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือ ปัญหาโลกร้อน (Global Warming) และการขยายตัวของเมือง แต่การตอบสนองต่อภัยพิบัตีย่อม มีความแตกต่างกันไปในด้านความพร้อมของสถาบัน การบูรณาการเทคโนโลยี และระดับ การมีส่วนร่วมของชุมชน

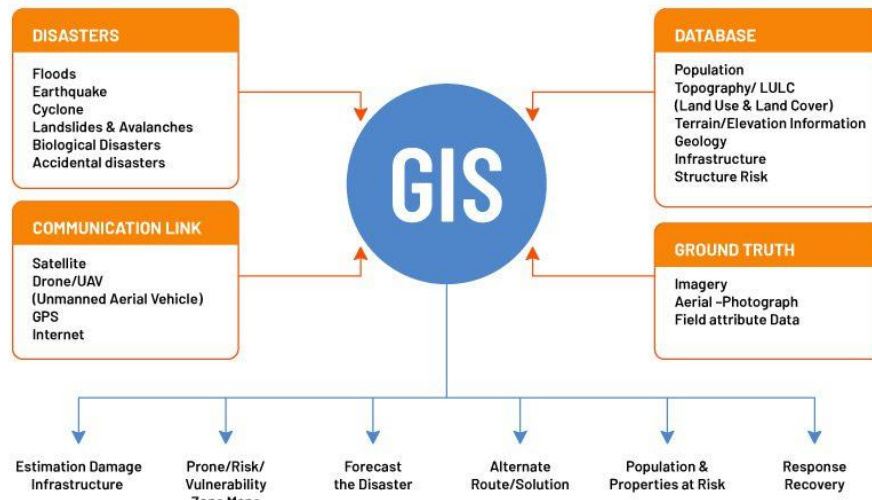
แนวโน้มโดยรวมที่สังเกตได้คือ มาตรการจากเชิงรับไปสู่แนวทางเชิงรุกเพื่อทราบและสามารถรับมือภัยพิบัติได้ล่วงหน้า และหน่วยงานอีกหลายภาคส่วนนั้น ทำให้มหานคร ในประเทศต่าง ๆ ตระหนักว่าภัยพิบัติในปัจจุบันเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น และเกิดขึ้นได้บ่อยมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีกรอบการทำงานที่ครอบคลุมโดยยึดรูปแบบการรับมือภัยพิบัติ คือ การป้องกัน การเตรียมพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟูเข้าด้วยกัน แต่ในทางปฏิบัตินั้นย่อมมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณแผ่นดิน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาคม ชุมชน ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น กรุงปารีสถึงแม้จะมีการบริหารงาน และการประสานงานทำได้อย่างครอบคลุมและรวดเร็วในปัจจุบัน แต่ในอดีตก็เคยประสบปัญหาน้ำท่วมใหญ่ แต่ก็ยังคงประสบปัญหาเรื่องการประสานงานในการจัดการน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2495 (ค.ศ. 1952) ขณะเดียวกันสำนักงานจัดการภาวะฉุกเฉินกลาง (FEMA) ของสหรัฐอเมริกา กำลังเผชิญกับการลดกรอบอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้ ชัดความสามารถในการสนับสนุนงานต่าง ๆ ย่อมลดลงเช่นกัน เนื่องจากเริ่มนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI), ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบธุรกิจอัจฉริยะ (Business Intelligence) มาใช้งานแทนมนุษย์มากขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

ในปัจจุบันนี้ภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และทวีความรุนแรงมากขึ้น และการพยากรณ์ทำได้ยากยิ่งขึ้นเนื่องจากสภาวะโลกร้อน (Global Warming) ส่งผลให้สภาพอากาศแปรปรวน ทำให้แนวทางการจัดการภัยพิบัติที่วางแผนไว้อยู่แล้ว อาจจะไม่ได้ประสิทธิผลเท่าเมื่อก่อน จึงต้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อจัดการภัยพิบัติได้อย่างครอบคลุมทั้งการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and Innovation): นำเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ระบบสารสนเทศด้านภูมิศาสตร์ (GIS) และนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการประเมินความเสี่ยง การเตือนภัย และการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งระบบนี้เรียกว่า ระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ (Disaster management)

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภาพที่ 3 บทบาทของระบบสารสนเทศด้านภูมิศาสตร์ (GIS) ที่มาบูรณาการกับระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ (Disaster management)

ที่มา : <https://www.sglgis.com/gis-in-disaster-management/>

กระบวนการทำงานของระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ

การสร้างกระบวนการทำงานของระบบบริหารจัดการภัยพิบัตินั้น จะนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาบูรณาการเชื่อมโยงทุกกระบวนการเข้าด้วยกัน เพื่อลดการใช้เทคโนโลยีคนละส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์

เริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งจะต้องใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI), อุปกรณ์อินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things : IoT) ใช้ในส่วนของการเซ็นเซอร์ตรวจจับ (Sensor) และใช้เทคโนโลยีการสำรวจมาช่วยจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง และแม่นยำ เช่น ข้อมูลรายงานภัยพิบัติเมื่อก่อนและปัจจุบัน แผนที่ดินถล่ม แผนที่จุดเสี่ยงที่เกิดภัยพิบัติ ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายทางดาวเทียม เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ความเสี่ยง

ข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วจะต้องเข้าสู่ขั้นตอนการประมวลผล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาจะมีจำนวนมากมายมหาศาล และค่อนข้างกระจัดกระจาย จึงต้องใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) และระบบการเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning) มาจัดเรียงข้อมูลใหม่ให้เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ

3. รายงานผลผ่านหน้าจอสรุปและแสดงข้อมูลแบบภาพ (Dashboard)

เมื่อระบบวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จะแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปแบบหน้าจอสรุป และแสดงข้อมูลแบบภาพ (Dashboard) เช่น กราฟแผนภูมิวงกลม, แผนภูมิแท่ง รวมทั้งตารางสรุปต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้งานรวมทั้งผู้บริหารได้เห็นภาพและเข้าใจได้ง่ายทันที ซึ่งจะครอบคลุมทั้งพื้นที่เสี่ยง ผลกระทบที่จะเกิด พื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบ แนวทางการช่วยเหลือ เป็นต้น โดยจะออกมาในรูปแบบของรายงาน (Report) ซึ่งรายงานนี้ไม่เพียงได้เห็นภายในศูนย์บัญชาการ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ข้อมูลเท่านั้น แต่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนงานที่รับผิดชอบ และผู้ที่อยู่หน้างานภาคสนามก็มีสิทธิเข้าใช้งานระบบ เพื่อเห็นข้อมูลข้อมูลได้เช่นกัน เช่น ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ Smart Phone, คอมพิวเตอร์พกพา (Laptop) เป็นต้น จึงทำให้สามารถวางแผนและปฏิบัติการได้รวดเร็วขึ้น อย่างมีประสิทธิภาพ และระบบจะมีเครื่องมือสำหรับส่งออกรายงาน (Export a report) ไปยังผู้อื่น เพื่อให้ดำเนินการในการจัดการ ภัยพิบัติได้รวดเร็วมากขึ้นด้วย

นอกจากนี้ระบบบริการการจัดการภัยพิบัติ จะมีระบบแจ้งเตือนข้อมูลต่าง ๆ เมื่อถึงสถานะที่ใช้งานกำหนดจุดพื้นที่ และแนวเส้น ที่กำหนดไว้ว่าอยู่ในระดับอันตรายหรือไม่ในแต่ละพื้นที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องเฝ้าหน้าจอระบบ (Monitor) ตลอดเวลา เพราะมีระบบอุปกรณ์อินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things : IoT) ที่เป็นระบบเซ็นเซอร์ในพื้นที่แต่ละจุดอีกด้วย

4. การแจ้งเตือนภัยและการเข้าปฏิบัติการ

หลังจากได้รับรายงานสรุปในรูปแบบหน้าจอสรุปและแสดงข้อมูลแบบภาพแล้ว (Dashboard) จะต้องมาประเมินสถานการณ์และวางแผนการดำเนินงานต่อไป ซึ่งผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง โดยใช้วิธีแจ้งเตือนประกาศเสียงตามสาย พร้อมกับช่องทางสื่อสังคม (Social Media) ต่าง ๆ กับสถานการณ์และแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ โดยขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่หน้างาน และผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถเข้าใช้งานระบบได้ หรือได้รับรายงานข้อมูลในรูปแบบหน้าจอสรุปและแสดงข้อมูลแบบภาพแล้ว (Dashboard) จากระบบมา ก็จะช่วยให้ทราบสถานการณ์แบบทันทั่วทั้งที่ ทำให้วางแผนปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าปฏิบัติการได้ทันที

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2565). แผนแม่บทการจัดการสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- กรุงเทพมหานคร (2564). รายงานสถานการณ์น้ำท่วมกรุงเทพมหานคร ปี 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักการระบายน้ำ.
- บริษัท เบดร็อก อนาไลติกส์ จำกัด (2567). ระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ (Disaster management) คืออะไร ทำไมจึงลดขั้นตอน เพิ่มประสิทธิภาพ และลดความสูญเสียได้ ปี 2567.
<https://bedrockanalytics.ai/blog/technology/what-is-a-disaster-management-system-disaster-management-why-reduce-the-process-increase-efficiency-and-reduce-losses>
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2563). การบริหารจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นของประเทศไทย: บทเรียนจากน้ำท่วมใหญ่ปี 2554. วารสารรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 41(2), หน้า 1-29.
- ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ (2562). คู่มือการจัดการภัยพิบัติสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563). รายงานสถิติด้านภัยพิบัติของประเทศไทย ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Cabinet Office Japan. Disaster Management in Japan. Government of Japan, 2022.
<https://www.bousai.go.jp>
- Center for Excellence in Disaster Management & Humanitarian Assistance. Disaster Management Reference Handbooks, USA, 2025. <https://www.cfe-dmha.org/Publications/Disaster-Management-Reference-Handbooks>
- Direction Générale de la Sécurité Civile et de la Gestion des Crises (DGSCGC). (n.d.). Sécurité Civile.
<https://www.securite-civile.interieur.gouv.fr/>
- European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Civil Protection in Italy. Brussels: European Commission, 2020. <https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/>
- FR-Alert. The French Public Warning System. Ministry of the Interior, France, 2023.
<https://www.interieur.gouv.fr>
- Gulick, Luther. "Notes on the Theory of Organization." In Papers on the Science of Administration, edited by Luther Gulick and Lyndall Urwick, 1-45. New York: Institute of Public Administration, 1937.
- New York City Emergency Management. NYC Emergency Management Overview. New York City Government, 2022. <https://www.nyc.gov/em>

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

Scanpoint Geomatics Ltd. Role of GIS in Disaster Management, India, 2022.

<https://www.sglgis.com/gis-in-disaster-management/>

UNDP Indonesia. Strengthening Disaster Risk Reduction in Urban Indonesia. Jakarta: United Nations Development Programme, 2021. <https://www.undp.org/indonesia>

UNDRR (United Nations Office for Disaster Risk Reduction). Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. Geneva: UNDRR, 2015. <https://www.undrr.org>

UN-Habitat. Enhancing Urban Resilience: Principles and Tools. Nairobi: United Nations Human Settlements Programme, 2020. <https://unhabitat.org>

การจัดการสิ่งแวดล้อม : เขตมหานครและเมืองใหญ่ในแถบทวีปเอเชีย Environmental Management: Metropolitan Areas And Large Cities In Asia

อมรเทพฤทธิ์ อินทร์แย้ม อรุณ ไชยนิทย์

Amornthepparit Intarayam Arun Chainit

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Doctor of Public Administration, Program in Public Administration

Faculty of Humanities and Social Sciences

Phranakhon Rajabhat University

Corresponding Author E- mail 6771973675002@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อม : เขตมหานครและเมืองใหญ่ในแถบทวีปเอเชีย และสร้างแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่ โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลจากการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในประเทศไทย และการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ของต่างประเทศในทวีปเอเชีย โดยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมผลที่ได้ คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่ สรุปได้ดังนี้ 1. ข้อตกลงระดับโลก คือ ความยั่งยืนเมือง ที่สอดคล้องกับ SDGs และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2. การบริหาร คือ บูรณาการความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน 3. ประเด็นในแผนยุทธศาสตร์ คือ ขยะ ขนส่ง พื้นที่สีเขียวและการรับมือ พลังงาน อากาศ น้ำ อาหาร บริหารจัดการและเศรษฐกิจสีเขียว 4. การรณรงค์ คือ ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และสื่อสารความเข้าใจ สร้างความตระหนักให้รับผิดชอบสิ่งแวดล้อม 5. แผนการปฏิบัติ คือ 1. การจัดการมูลฝอย ของเสียอันตราย และสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขลักษณะ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนประชากร และปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สวยงาม 3. ควบคุมและลดมลพิษทางอากาศและเสียงให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 4. สร้างความสามารถในการรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 5. ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก 6. ศึกษาวิเคราะห์ เพื่อแก้ไข พื้นฟู ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 7. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม; มหานครเมืองใหญ่; ทวีปเอเชีย

Abstract

This academic article aims to study environmental management: metropolitan areas and large cities in Asia and create guidelines for environmental management in metropolises and large cities, focusing on collecting data from environmental management of metropolises and large cities in Thailand and environmental management of metropolitan areas and large cities in other countries in Asia, by analyzing and synthesizing environmental management. The results are environmental management in metropolises and large cities, which can be summarized as follows: 1. Global

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

agreement: urban sustainability in line with SDGs and climate change. 2. Management: integration of cooperation between government, private, and public sectors. 3. Strategic plan issues: waste, transportation, green space and coping, energy, air, water, food, management, and green economy. 4. Campaign: public relations, awareness creation, and communication of understanding, and awareness of environmental responsibility. 5. Action plan: 1. Management of solid waste, hazardous waste, and waste in a hygienic and environmentally friendly manner. 2. Increase green space to a proportion appropriate to the population and improve the beauty of the city landscape. 3. Control and reduce air and noise pollution to within the standard. 4. Create capacity to cope with the impacts of climate change. 5. Promote energy conservation and the use of renewable energy. and alternative energy 6. Study and analyze to fix, restore, promote and maintain environmental quality 7. Promote public participation in environmental care, which is a guideline for environmental management in metropolises and large cities

Keywords: Environmental management, Metropolis, Asia

บทนำ

การจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นทั้งในประเทศพัฒนาแล้วได้กลายเป็นหัวข้อการวิจัยทางวิชาการและความสนใจของผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะเหมือนการวางแผนหรือวิศวกรรมมากกว่าภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หรือสังคมวิทยา และเป็นตัวแทนของมุมมองแบบบูรณาการของปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับเมืองและในระดับภูมิภาคที่เพิ่มมากขึ้น ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่ประสานงานการวางแผน การดำเนินการและการจัดการกระบวนการจะต้องสามารถสื่อสารกับผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชาและหลายอาชีพ เช่น ชีววิทยา เคมี วิศวกรรมศาสตร์ การวางแผนเมือง การบริหารรัฐกิจ สังคมศาสตร์ และกฎหมาย (Edelman D, 2022) ปัญหาสิ่งแวดล้อม 6 อันดับแรกในยุโรปในปี 2024 ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังเผชิญกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และหากเราไม่แก้ไขแนวโน้มนี้ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ก็จะเลวร้ายยิ่งกว่าเดิมอย่างแน่นอนต่อไปนี้เป็น 6 ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในยุโรปในปีนี้ และสิ่งที่ประเทศต่าง ๆ กำลังดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ 1. มลพิษทางอากาศ 2. ภัยแล้ง 3. ไฟป่า 4. ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น 5. การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และ 6. มลพิษจากพลาสติก (Earth.Org.,2024)

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย หรือ TEI ในฐานะองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนงาน ด้านสิ่งแวดล้อม ได้ทำโพลสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมที่คนไทยให้ความสำคัญในปี พ.ศ.2567 พบว่า 3 อันดับแรกที่คนไทยห่วง ด้านสิ่งแวดล้อม คือ ปัญหาโลกร้อน รองมาคือปัญหาขยะมูลฝอยที่จัดการไม่ถูกต้อง ปัญหา PM2.5 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และประเด็นการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2568) เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นทำให้หลายประเทศทั่วโลกเกิดการพัฒาที่ไม่สมดุลกันระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมายตามมา เช่น ขยะมูลฝอย น้ำเสียจากครัวเรือน การขาดพื้นที่สีเขียว ฝุ่นละออง มลพิษทางอากาศ และมลพิษทางเสียง สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คน ทั่วโลกจึงได้ให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมากขึ้น ประเทศไทยก็เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเมืองควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

โดยให้ทุกภาคส่วนร่วมมือดำเนินการเพื่อสร้างเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (ศูนย์องค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชา และหลายอาชีพ เช่น ชีววิทยา เคมี วิศวกรรมศาสตร์ การวางผังเมือง การบริหารรัฐกิจ สังคมศาสตร์ และกฎหมาย ปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศต่าง ๆ กำลังดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ คือ 1. มลพิษทางอากาศ 2. ภัยแล้ง 3. ไฟป่า 4. ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น 5. การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ 6. มลพิษจากพลาสติก ปัจจุบันประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตระหนักถึงปัญหา PM2.5 จากหลายปัจจัยแห่งปัญหาจึงทำให้ประเทศไทยก็เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเมืองควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ทุกภาคส่วนร่วมมือดำเนินการเพื่อสร้างเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จากประเด็นที่สรุปแล้วนั้น เนื่องจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประชาชน เศรษฐกิจ และสังคมในเขตเมืองหลวง หรือมหานครเมืองใหญ่ ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อม : เขตมหานครและเมืองใหญ่ในแถบทวีปเอเชีย เพื่อสร้างแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่

1. การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพอยู่รอบตัวมนุษย์ และเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมยังเป็นสิ่งที่เปราะบางและนามธรรม ทั้งที่เห็นได้ด้วยตาเปล่าและไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา เป็นได้ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ประเภทของ “สิ่งแวดล้อม” จากความหมายข้างต้น เราสามารถแบ่งสิ่งแวดล้อมเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (Natural environment) คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สามารถแบ่งย่อยเป็น 2 ลักษณะ คือ สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (Biotic Environment) : ใช้ระยะเวลาสั้นในการเกิด และสามารถเพิ่มจำนวนขึ้นมาทดแทนใหม่ได้ ขณะเดียวกันก็สูญสิ้นไปได้หากเกิดการทำลายธรรมชาติให้เสียสมดุล ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ พืชพันธุ์ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต (Abiotic Environment) : หรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่อาจมองเห็นได้หรือไม่ก็ได้ เช่น อากาศ เสียง แร่ธาตุ เป็นต้น เป็นสิ่งแวดล้อมที่ธรรมชาติสร้างขึ้น บางชนิดใช้เวลานานในการเกิดยาวนานจนไม่สามารถรอใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมได้ เช่น เชื้อเพลิง แร่ธาตุ ดิน หิน น้ำ อากาศ เป็นต้น 2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Environment) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ได้ หรือมองเห็น จับต้องได้ หรือมองไม่เห็นและจับต้องไม่ได้ เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตนเอง อันจะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข คุณภาพชีวิตดีขึ้น สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) : เป็นสิ่งแวดล้อมที่มองเห็นและจับต้องได้ มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกและสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเอง ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) : มีลักษณะเป็นนามธรรม มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ประเพณี กฎ ระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย เป็นต้น นอกจากนี้อาจหมายถึง ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม เป็นต้น (วิชาการ.คอม, 2566)

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

บาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ประกอบด้วย 1) พื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟู 3) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 4) ปริมาณก๊าซเรือนกระจกมูลค่าเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) การจัดการของเสีย เป็นความท้าทายสำคัญของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ จากการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ปริมาณขยะในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปริมาณขยะระหว่างปี 2553 - 2562 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 2 ต่อปี แม้จะมีระบบการกำจัดขยะที่ถูกวิธีและมีการนำขยะกลับไปหมุนเวียนใช้ใหม่ก็ตาม และยังมี ปัญหามลพิษทางอากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ที่ส่วนใหญ่มาจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมและเมืองใหญ่ที่มีประชากร และการจราจรหนาแน่น สำหรับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ คือ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก ประเทศไทยได้ประกาศเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายหลังปี 2563 ที่จะลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 20 - 25 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

2. การจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในประเทศไทย

1. กทม. Kick Off แผนยุทธศาสตร์ความยั่งยืนเมือง 8 ด้าน

เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.30 น. นายพรพรหม ณ.ส.วิจิตเรศรัฐ ที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้บริหารด้านความยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร (Chief Sustainability Officer) เป็นประธานการประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 1/2566 ณ ห้องประชุมชั้น 31 อาคารธานินทร์ ศาเลว่าการกรุงเทพมหานคร ดินแดง สรุปได้ว่า กรุงเทพมหานคร มีการดำเนินงานด้านความยั่งยืนเมืองที่สอดคล้องกับ SDGs ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ความยั่งยืนเมือง 8 ด้าน ที่มีนัยสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขยะ ขนส่ง พื้นที่สีเขียวและการรับมือ พลังงาน อากาศ น้ำ อาหาร บริหารจัดการและเศรษฐกิจสีเขียว โดยมีคณะทำงาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. คณะทำงานจัดทำแผน ติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความยั่งยืนของกรุงเทพมหานครในภาพรวม 2. คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร ด้านอากาศ ด้านน้ำ ด้านอาหาร และด้านบริหารจัดการ 3. คณะทำงานขับเคลื่อนแผนด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร ด้านขยะมูลฝอย ด้านพลังงาน ด้านการเงินและขนส่ง ด้านพื้นที่สีเขียวและการรับมือ 4. คณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และสื่อสารความเข้าใจ โดยบูรณาการความร่วมมือคณะทำงานจากผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารสำนัก ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการผู้มีความรู้ความสามารถ (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2566)

2. งานวิจัยการพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร

สืบทอด สุธสม และ ศาสตราจารย์ ดร.อิมรอน มะลูลีม ได้ทำการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การศึกษากระบวนการพัฒนาการเชิงนโยบายสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร พิจารณาจากปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญประกอบด้วย ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร ตามแผนยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเมืองให้เจริญรุดหน้าต่อไปเป็นอย่างราบรื่น รวดเร็ว และยังคงมีพลังจากทุกภาคส่วนเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญจะต้องเร่งผลักดันให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

กรุงเทพมหานคร (สีปวงศ์ สุขสม, อิมรอน มะลูลีม, 2568) ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการได้แก่ 1) เป็นเมืองที่มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการจากการได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลาง ทั้งในส่วนองงานงบประมาณ และอัตรากำลัง ซึ่งจะทำให้มีความคล่องตัวในการวางแผนและการบริหารจัดการสามารถจัดบริการสาธารณะโดยเฉพาะด้านการจราจร การระบายน้ำ การจัดการขยะและสาธารณูปโภคสำคัญ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) เป็นเมืองที่มีการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการจากการกระจายอำนาจให้กับสำนักงานเขตที่มีอยู่ 50 เขต ใน 6 กลุ่ม ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ในโซนกรุงเทพมหานครเหนือใต้ ตะวันออก และกรุงเทพมหานครเหนือและใต้ เพื่อตอบสนองความต้องการของพี่น้องประชาชนให้รวดเร็วขึ้น รวมทั้งจะรวมตัวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเปิดมิติใหม่ทางเศรษฐกิจร่วมกัน 3) เป็นเมืองแห่งการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมกรุงเทพมหานครโดยการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน กลุ่มนักวิชาการนักการเมือง ผู้ประกอบการและสื่อมวลชนเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้นอกจากนี้แล้ว กรุงเทพมหานครกำลังดำเนินการจัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2553 - 2573) (จุลสาร กทม., 2555, หน้า 23)

3. สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 แสดงถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการรณรงค์การจัดการขยะ

ที่มา : <https://www.aroundonline.com/bangkok-news-59/>

สำนักสิ่งแวดล้อมมีภารกิจหน้าที่ ในการจัดการสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน เพื่อให้กรุงเทพมหานครมีความร่มรื่น สะอาด และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี วิสัยทัศน์สำนักสิ่งแวดล้อม คือ สำนักสิ่งแวดล้อม เป็น “...องค์กรหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน เพื่อให้กรุงเทพมหานครมีความร่มรื่น สะอาด และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี...” มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร โดยศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อแก้ไข ฟื้นฟู ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งภารกิจหลักของสำนักสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การลดปริมาณมูลฝอย และนำของเสียกลับไปใช้ประโยชน์ การเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมมลพิษทางอากาศและเสียง การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ และการส่งเสริมการ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

อนุรักษ์พลังงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายทุกภาคส่วนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม สำนักสิ่งแวดล้อมมีภารกิจหรือเป้าประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้ 1. การจัดการมูลฝอย ของเสียอันตราย และสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขลักษณะ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนประชากร และปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สวยงาม 3. ควบคุมและลดมลพิษทางอากาศและเสียงให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 4. สร้างความสามารถในการรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 5. ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก 6. ศึกษาวิเคราะห์ เพื่อแก้ไข พื้นฟู ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และ 7. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการใช้จ่ายงบประมาณ 2567 มีดังนี้ การบริหารจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งมีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อให้กรุงเทพมหานครมี สภาพแวดล้อมที่ดี ประชาชนสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ร้อยละของปริมาณมูลฝอยที่นำไปกำจัดด้วยวิธีฝังกลบที่ศูนย์กำจัด มูลฝอย (ร้อยละของปริมาณมูลฝอยที่นำไปกำจัด) ปี 2566 ร้อยละ 80 ปี 2567 ร้อยละ 100 ร้อยละของจำนวนวันที่ปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กอยู่ในเกณฑ์ มาตรฐานในช่วงวิกฤต (เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 จากปีฐาน 2563) ปี 2566 ร้อยละ 5 ปี 2567 ร้อยละ 5 และสัดส่วนพื้นที่สวนสาธารณะ 7 ประเภท ต่อ ประชากรกรุงเทพมหานคร ตารางเมตร / คน 8 คน ต่อ ตารางเมตร เท่ากับปีก่อน (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2567)

จากข้อมูลการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในประเทศไทย ผู้เขียนวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในประเทศไทย

ประเด็น	การประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร	สืบพงศ์ สุขสม และ ศาสตราจารย์ ดร.อิมรอน มะลูลีม	สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร
การจัดการสิ่งแวดล้อม	มีการดำเนินงานด้านความยั่งยืนเมืองที่สอดคล้องกับ SDGs	การศึกษากระบวนการพัฒนาการเชิงนโยบายสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร	1. การจัดการมูลฝอยของเสียอันตราย และสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขลักษณะและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
	แผนยุทธศาสตร์ความยั่งยืนเมือง 8 ด้าน ได้แก่ 1.ขยะ 2.ขนส่ง 3.พื้นที่สีเขียวและการรับมือ 4.พลังงาน 5. อากาศ 6.น้ำ 7.อาหาร 8.บริหารจัดการและเศรษฐกิจสีเขียว		2. เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนประชากร และปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สวยงาม
	คณะทำงาน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1.จัดทำแผน ติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความยั่งยืน 2.ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการ		3. ควบคุมและลดมลพิษทางอากาศและเสียงให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

	พัฒนาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน 3.ขับเคลื่อนแผนด้านการพัฒนา สิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน 4. ด้านการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และสื่อสารความเข้าใจ		
			4. สร้างความสามารถใน การรับมือผลกระทบจาก การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ
ประเด็น	การประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนการ ดำเนินงานด้านความยั่งยืนของ กรุงเทพมหานคร	สืบพงศ์ สุขสม และ ศาสตราจารย์ ดร.อิมรอน มะลูตีม	สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร
			5. ส่งเสริมการอนุรักษ์ พลังงาน การใช้พลังงาน ทดแทน และพลังงาน ทางเลือก
			6. ศึกษาวิเคราะห์เพื่อ แก้ไข ฟื้นฟู ส่งเสริม และ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
			7. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการดูแล รักษาสีเขียว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

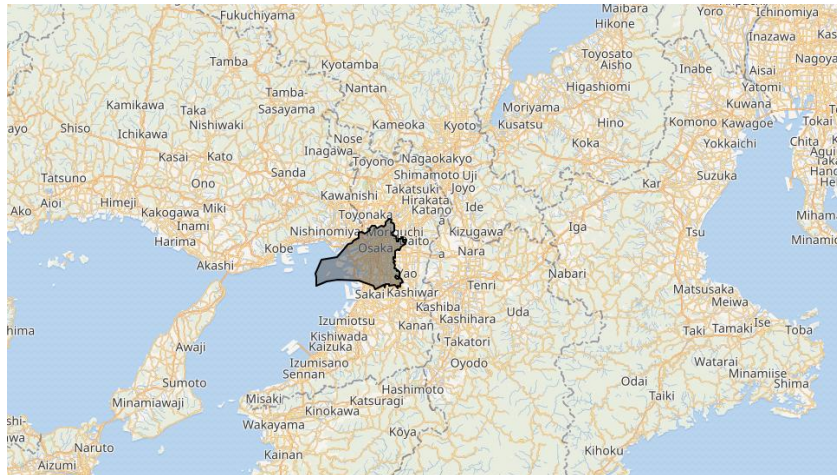

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

3. การจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในต่างประเทศ : ทวีปเอเชีย

1. เมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้ง เมืองโอซาก้าประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : <https://en.wikipedia.org/wiki/Osaka#/map/0>

ทิศทางการพัฒนา : โอซาก้าเป็นเมืองสิ่งแวดล้อม มุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ และบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเมือง ขนาดพื้นที่ : 225 ตารางกิโลเมตร ประชากร : 2.7 ล้านคนผลงานเด่น: การกำหนดมาตรการและการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการ เช่น กฎหมายการรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก แผนการตรวจสอบและติดตามการปลดปล่อยมลพิษ และการส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือก นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายการรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก (Small Appliances Recycling Act) ซึ่งเป็นมาตรการในการรวบรวมโลหะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ส่งเสริมการรีไซเคิล การกำจัดขยะอย่างเหมาะสม และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2565)

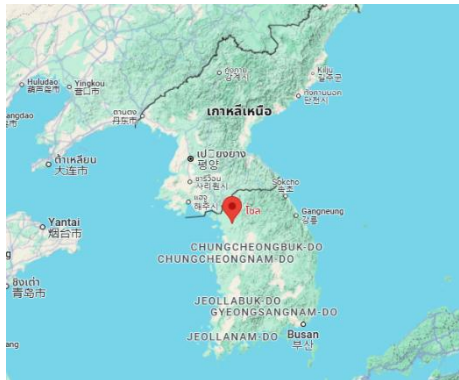
ภาพที่ 3 เมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : https://www.tei.or.th/file/library/Sustainable_Urban_Environmental_Management_70.pdf

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

2. กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้ง กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี

ที่มา : <https://www.google.com/maps/place>

ทิศทางการพัฒนา : “การสร้างเมืองแห่งความสุขของประชากรผ่านการสื่อสารและความคิดเห็น” ขนาดพื้นที่ : 605 ตารางกิโลเมตร ประชากร : 10 ล้านคน ผลงานเด่น : เมืองปลอดฝุ่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง การพัฒนาเส้นทางสีเขียว การฟื้นฟูคลอง และการฟื้นฟูระบบนิเวศทางธรรมชาติ นอกจากบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการบริหารจัดการกรุงโซล ซึ่งเป็นเมืองใหญ่และศูนย์กลางทั้งด้านการบริหารและเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีใต้ ยังได้มีการจัดตั้ง องค์การความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership: PPP) ขึ้นในปี ค.ศ. 2010 โดยเริ่มต้นด้วยสมาชิกจาก 50 เมือง และในปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 213 องค์การ ซึ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้กรุงโซลกลายเป็นเมืองอัจฉริยะระดับโลก (กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2565)

ภาพที่ 5 แสดงสภาพเมืองกรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี

ที่มา : [https://www.tei.or.th/file/library/Sustainable_Urban_Environmental_](https://www.tei.or.th/file/library/Sustainable_Urban_Environmental_Management_70.pdf)

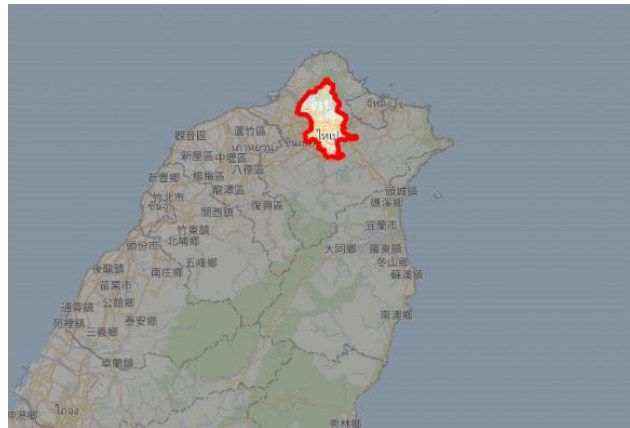
Management_70.pdf

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

3. กรุงไทเป ไต้หวัน

ภาพที่ 6 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้ง กรุงไทเป ไต้หวัน

ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B9%80%E0%B8%9B#/map/0>

ทิศทางการพัฒนา: “กรุงไทเปมุ่งสู่เมืองคาร์บอนเป็นศูนย์ มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ การรีไซเคิลอย่างครบวงจร และการลดขยะให้เป็นศูนย์ (Zero Waste)” ขนาดพื้นที่ : 271.8 ตารางกิโลเมตร ประชากร : 2.46 ล้านคน ผลงานเด่น: มีระบบการเก็บค่ากำจัดขยะครัวเรือน และเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง นอกจากนี้ กรุงไทเปยังได้จัดทำแผนสู่เป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ภายในปี ค.ศ. 2050 ให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานใน 3 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ ภาคที่อยู่อาศัยและพาณิชย์ กรม คือ มุ่งพัฒนาอาคารอัจฉริยะ (smart buildings) และอาคารปลอดคาร์บอน ภาคการขนส่ง คือ เน้นการส่งเสริมระบบขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและปล่อยมลพิษต่ำ ภาคของเสีย คือ ใช้หลักการ “รีไซเคิลอย่างเต็มรูปแบบและขยะเป็นศูนย์ (Zero Waste)” โดยทั้งสามเส้นทางนี้จะดำเนินการควบคู่กัน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2565)

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภาพที่ 7 แสดงสภาพเมืองกรุงเทพฯ ได้หวั่น

ที่มา : https://www.tei.or.th/file/library/Sustainable_Urban_Environmental_Management_70.pdf

จากข้อมูลการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในต่างประเทศ : ทวีปเอเชีย ผู้เขียนวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในต่างประเทศ : ทวีปเอเชีย

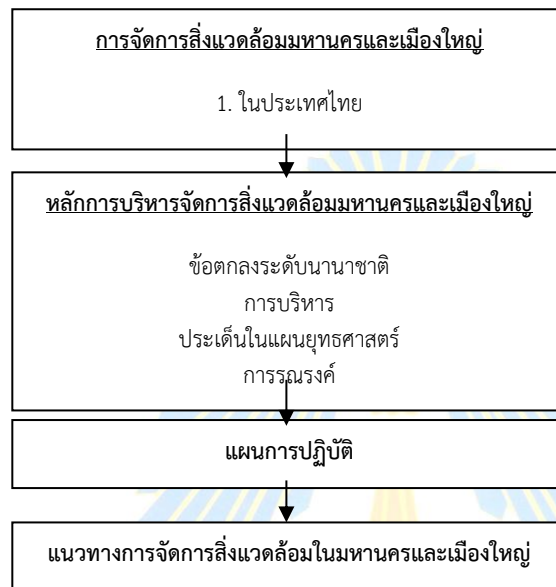
ประเด็น	เมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น	กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี	กรุงเทพฯ ได้หวั่น
ทิศทางการพัฒนา	โอซาก้าเป็นเมืองสิ่งแวดล้อม มุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ และบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเมือง	การสร้างเมืองแห่งความสุข ของประชากรผ่านการ สื่อสารและความคิดเห็น	กรุงเทพฯมุ่งสู่เมืองคาร์บอนเป็น ศูนย์ มุ่งเน้นการพัฒนาเมือง อัจฉริยะ การรีไซเคิลอย่างครบ วงจร และการลดขยะให้เป็นศูนย์ (Zero Waste)
ขนาดพื้นที่	225 ตารางกิโลเมตร	605 ตารางกิโลเมตร	271.8 ตารางกิโลเมตร
จำนวนประชากร	2.7 ล้านคน	10 ล้านคน	2.46 ล้านคน
ผลงานเด่น	การกำหนดมาตรการและการใช้กฎหมาย เป็นเครื่องมือในการจัดการ เช่น กฎหมายการรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก แผนการตรวจสอบและติดตามการ ปลดปล่อยมลพิษ และการส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือก	เมืองปลอดฝุ่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง การพัฒนาเส้นทางสีเขียว การฟื้นฟูคลอง และการฟื้นฟูระบบนิเวศ ทางธรรมชาติ	ระบบการเก็บค่ากำจัดขยะ ครัวเรือน และเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้ง องค์กรภาคประชาสังคมเพื่อมีส่วน ร่วมในการพัฒนาเมือง

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภาพที่ 8 กรอบการวิเคราะห์

กรอบการวิเคราะห์ซึ่งสังเคราะห์มาจากการทบทวนวรรณกรรม

4. แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ซึ่งได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในประเทศไทยและการจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่ในต่างประเทศ : ทวีปเอเชีย โดยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้ 1. ข้อตกลงระดับโลก คือ ความยั่งยืนเมืองที่สอดคล้องกับ SDGs และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2. การบริหาร คือ บูรณาการความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน 3. ประเด็นในแผนยุทธศาสตร์ คือ ขยะ ขนส่ง พื้นที่สีเขียวและการรับมือ พลังงาน อากาศ น้ำ อาหาร บริหารจัดการและเศรษฐกิจสีเขียว 4. การรณรงค์ คือ ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และสื่อสารความเข้าใจ สร้างความตระหนักให้รับผิดชอบสิ่งแวดล้อม 5. แผนการปฏิบัติ คือ 1. การจัดการมูลฝอยของเสียอันตราย และสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขลักษณะ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนประชากร และปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สวยงาม 3. ควบคุมและลดมลพิษทางอากาศและเสียงให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 4. สร้างความสามารถในการรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 5. ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก 6. ศึกษาวิเคราะห์ เพื่อแก้ไข ปัญหา ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 7. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จึงนำมาสร้างแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่ ดังภาพต่อไปนี้

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภาพที่ 9 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่

การจัดการสิ่งแวดล้อมมหานครและเมืองใหญ่			
ข้อตกลงระดับนานาชาติ ความยั่งยืนเมืองที่ สอดคล้องกับ SDGs และ การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ	การบริหาร บูรณาการความร่วมมือทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ประชาชน	ประเด็นในแผนยุทธศาสตร์ ขยะ ขนส่ง พื้นที่สีเขียวและการ รับมือ พลังงาน อากาศ น้ำ อาหาร บริหารจัดการและเศรษฐกิจสีเขียว	การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ และสื่อสารความเข้าใจ สร้าง ความตระหนักให้รับผิดชอบ สิ่งแวดล้อม
แผนการปฏิบัติ 1. การจัดการมูลฝอย ของเสียอันตราย และสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขลักษณะ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนประชากร และปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สวยงาม 3. ควบคุมและลดมลพิษทางอากาศและเสียงให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 4. สร้างความสามารถในการรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 5. ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก			
แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหานครและเมืองใหญ่			

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2555). การพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง. จุลสาร กทม., 10(3), 23.
- กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2565).
- การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก https://www.tei.or.th/file/library/Sustainable_Urban_Environmental_Management70.pdf
- ศูนย์องค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2567). แนวคิด พิชิต "เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน". สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://hub.mnre.go.th/th/knowledge/detail/63619>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2568). ผลสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมไทย ชี้คนไทยห่วง "โลกร้อน" อันดับ 1 (เผยแพร่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2568). สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://www.onep.go.th>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับย่อ).
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2566). กทม. Kick Off แผนยุทธศาสตร์ความยั่งยืนเมือง 8 ด้าน. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://webportal.bangkok.go.th>
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2567). งบประมาณรายจ่ายประจำปี 2567. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://webportal.bangkok.go.th/public>
- สืบพงศ์ สุขสม, & อิมรอน มะลูลิ้ม. (2568). การพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก <file:///C:/Users/Admin/Downloads/pphitaksettakarn,+Journal+manager,+193-200.pdf>
- วิกิพีเดีย. (2568). แผนที่โอซาก้า. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://en.wikipedia.org/wiki/Osaka#/map/0>
- วิกิพีเดีย. (2568). แผนที่ไทเป. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B9%80%E0%B8%9B#/map/0>
- วิชาการ.คอม. (2566). "สิ่งแวดล้อม" หมายถึงอะไร ? มีกี่ประเภท อะไรบ้าง. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://vcharkarn.com/article/สิ่งแวดล้อม-หมายถึงอะไร/>
- aroundonline.com. (2567). กรุงเทพฯ เมืองน่าอยู่ สร้างเมืองสีเขียว สิ่งแวดล้อมดี คนกรุงเทพฯ ปลอดภัยดี. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://www.aroundonline.com/bangkok-news-59/>
- Google maps. (2568). แผนที่กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://www.google.com/maps/place...>

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

- Earth.Org. (2024). ปัญหาสิ่งแวดล้อม 6 อันดับแรกในยุโรปในปี 2024. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://earth.org/environmental-issues-in-europe/>
- Edelman, D. (2022). การจัดการสภาพแวดล้อมในเมืองของกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2568, จาก <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=115800>

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการ
ทางอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด

Guidelines for Developing the Quality of Service of the Electronic Service
Center (E-Services) Bangkurud Municipality Office

อรุณ ไชยนิทย์¹ เมธี ทรัพย์ประสพโชค² ภราดร กาญจนสุธรรม³ ศิวริน แสงอาวุธ⁴
โสภณ สมประสงค์ บิวโดอิน⁵ จีรพรรณ จันทรีวิเชียร⁶

Arun Chainit Metee Subprasopchock Paradorn Karnchanasutham Siwarin Saengawoot

SoponSomprasong Beaudoin Jeerabhan Chanwichian

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร¹²³⁴

คณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์⁵

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา⁶

Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University

Faculty of Liberal Arts Rajapark Institute

Faculty of Management Science Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: kunpanchainit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้มารับบริการกับการรับรู้ในคุณภาพ 2) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการ และ3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) ตามความคาดหวังและการรับรู้ของประชาชน ที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนผู้มาใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้บริหารเทศบาลเมืองบางคูรัด ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.29$) การรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่า ด้านกายภาพ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่ที่มีป้ายประชาสัมพันธ์งานของศูนย์บริการไม่เพียงพอ สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์งานเพิ่มมากขึ้น โดยบอกรายละเอียดขั้นตอน ในการติดต่อ ณ ศูนย์บริการ หรือระยะเวลาที่ให้บริการในกระบวนการงานที่มีผู้ใช้บริการมากๆ ติดตั้งไว้ตามจุดต่างๆ ที่ประชาชนสามารถเห็นได้ง่าย ด้านบุคลากร ควรมีการออกมาตรการคุมครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยง เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงานของเจ้าหน้าที่ และ3 ด้านระบบงาน ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่ล้ำสมัย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา,คุณภาพการให้บริการ,ศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

Abstract

This research aimed to 1) study the relationship between personal factors of service recipients and their perception of quality, 2) compare the average expectation and perception of service quality, and 3) study the guidelines for developing the service quality of the “electronic” service center (e-Services) according to the expectations and perceptions of the public. The research subjects were 400 people who used electronic services (e-Services) at Bangkurud Municipality Office. The key informants were executives of Bangkurud Municipality. The researcher used in-depth interviews.

The findings revealed that overall service quality perception was rated at a high level (mean $\bar{X}=4.29$). Qualitative results indicated that physical elements such as signage and facilities were insufficient. It was recommended that the municipality increase the number of clearly visible signs with procedural details to improve accessibility. In terms of personnel, protective measures should be established for at-risk staff to boost morale. Additionally, the internal working regulations should be revised to align with the current context for improved operational efficiency. The perception of service quality for service recipients found that most respondents had a high level of opinion on their perception of service quality for service recipients ($\bar{X}=4.29$). The qualitative analysis found that in terms of physical aspects, tools, equipment, and locations, there were insufficient public relations signs for the service center. Bangkurud Municipality Office should create more public relations signs, providing details of the steps to contact the service center or the service period in processes with a lot of users, and installing them at various points where the public can easily see them. In terms of personnel, there should be measures to protect staff who are at risk in order to create good morale for staff in their work and in terms of 3 work systems, outdated regulations related to work should be revised to be appropriate for the current situation for convenience in work.

Keywords: Development guidelines, service quality, electronic service center

1. บทนำ

การพัฒนาคุณภาพบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจและความน่าเชื่อถือของผู้ใช้บริการ ซึ่งสามารถทำได้โดยการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ เช่น การออกแบบเว็บไซต์, ความน่าเชื่อถือ, ความรวดเร็วในการให้บริการ, การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ Parasuraman, Zeithaml, and Berry, (1990) การตอบสนองความต้องการของผู้มาติดต่อขอใช้บริการ การบริหารทรัพยากรเวลา ทรัพยากรมนุษย์ การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ถือเป็ นภารกิจที่สำคัญของหน่วยงานภาครัฐและข้าราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ซึ่งได้มีการพัฒนาทั้งด้าน การเมือง เศรษฐกิจและสังคมตามแนวคิดเสรีนิยม ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐแต่เดิมมุ่งเน้นในเรื่องการรักษาความ สงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ จึงต้องหันมาเน้นที่การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนควบ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

คู่ไปด้วย นอกจากนี้ ศักยภาพในการให้บริการสาธารณะยังมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งหากระบบราชการที่รัฐควบคุมดูแลอยู่ไม่สามารถจัดการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนแล้วระบบราชการก็จะกลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความเจริญเติบโตของประเทศในที่สุดการพัฒนาคุณภาพบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจและความน่าเชื่อถือของผู้ใช้บริการ ซึ่งสามารถทำได้โดยการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ เช่น การออกแบบเว็บไซต์, ความน่าเชื่อถือ, ความรวดเร็วในการให้บริการ, การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

การประกาศใช้ พ.ร.บ. การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้หลายหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคอื่น ๆ ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน โดยเฉพาะการติดต่อราชการทางด้านเอกสาร จากแต่เดิมที่ต้องติดต่อกับเอกสารแบบกระดาษ ต้องเปลี่ยนมาเป็นเอกสารรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับกระบวนการทำงานให้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือที่เรียกว่า Government e-Services มากขึ้น แต่ด้วยการที่เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องใหม่มา ๆ วันนี้เราเลยจะมาอธิบายเรื่อง Government e-Services กันการที่หน่วยงานภาครัฐทำงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือที่มีชื่อเรียกสากลว่า Government e-Services คือ การจัดการบริการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานราชการ ที่ให้บริการกับประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางให้กับประชาชนในการติดต่อและขอรับบริการจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้การประกาศ พ.ร.บ. การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญมากของหน่วยงานภาครัฐที่จะเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ยิ่งขึ้น พร้อมพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมนานาประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ปรียวรรณ สุวรรณสุนัย,(2567)

โดยสาเหตุหลักที่ทำให้หน่วยงานรัฐต้องเริ่มใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริการประชาชนคือ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเดินทางมาขอรับบริการที่หน่วยงานรัฐได้ ควบคู่กับพฤติกรรมของประชาชนในยุคนี้ ที่หันมาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ทำให้ต้องมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเทศบาลเมืองบางคูรัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีหน้าที่ให้บริการต่อประชาชนที่มีจำนวนมากในพื้นที่รับผิดชอบ จากสถิติของเทศบาลเมืองบางคูรัด ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2567 มีจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร 40,678 คน แยกเป็นชาย 18,762 คน หญิง 21,916 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 2,064 คน/ตารางกิโลเมตร และมีที่อยู่อาศัยจำนวน 17,161 หลังคาเรือน (เทศบาลเมืองบางคูรัด, 2567) จึงมีภาระหน้าที่ค่อนข้างหนักในการให้บริการต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม งานที่ให้บริการต่อประชาชนทางตรง ได้แก่ งานทะเบียนราษฎร งานรักษาความสะอาด งานสาธารณสุข เป็นต้น ส่วนงานที่ให้บริการทางอ้อม ได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การผังเมือง งานสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม เทศบาลเมืองบางคูรัดได้พยายามปรับปรุงการให้บริการในด้านต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยปรับปรุงรูปแบบการให้บริการแบบใหม่และนำอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยมาให้บริการมากขึ้น เพื่อให้บริการประชาชน ณ สำนักงานเทศบาลต่าง ๆ ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งของจังหวัดน่านบุรีที่ต้องทำการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคม เอื้ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่มาติดต่อด้านต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองบางคูรัด รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัดในด้านการให้บริการต่อประชาชนในท้องที่รับผิดชอบให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และทำการพัฒนาคุณภาพระบบการบริการ โดยมีสำนักงานเทศบาลเป็นฐานหลักในการให้บริการต่อประชาชนได้ทุกรูปแบบ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการ ควรเน้นการปรับปรุงทั้งในส่วนของการบริการโดยตรงและส่วนสนับสนุน เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจสูงสุด โดยคำนึงถึงความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความสะดวกสบาย และการสร้างความประทับใจ เทศบาลเมืองบางคูรัดนำเทคโนโลยีดิจิทัล E-Services สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล(2567) มาใช้ สามารถยื่นคำร้องออนไลน์ ได้ 24 ชั่วโมง เพื่อทุก ๆ ท่านได้รับการ สะดวก รวดเร็ว และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยท่านสามารถยื่นคำร้องออนไลน์ได้เทศบาลเมืองบางคูรัดตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริการประชาชนด้วยความสะดวก รวดเร็ว และประทับใจแก่ประชาชนผู้มาใช้บริการ ดังนั้นผู้บริหารเทศบาลเมืองบางคูรัดจึงมอบนโยบายให้หัวหน้าส่วนราชการ ดำเนินโครงการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาติดต่อขอใช้บริการ สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัดในระบบใหม่ ที่เรียกว่าบริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัดที่จะตอบสนองในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ภารกิจของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุวัตถุประสงค์ ได้ทำพิธีเปิดศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2566 โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานจากรูปแบบเดิมที่ฝ่ายต่าง ๆ อยู่กระจัดกระจายในสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ทั้ง 6 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักปลัดเทศบาล กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองสวัสดิการ กองการศึกษา รวมมาไว้ในสถานที่เดียวกัน ปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานและแบบฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาตรฐาน และมีความกระชับมากยิ่งขึ้น รวมถึงการให้บริการประชาชนด้วยความสุภาพอ่อนน้อม ในบรรยากาศใหม่ที่เป็นกันเอง โดยในแต่ละบริการมีกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการให้แล้วเสร็จ จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ ปรับปรุงอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แก่เจ้าหน้าที่

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจเพื่อแก้ปัญหาบริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด โดยมองว่าเมื่อมีการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ แล้วนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้มาขอรับบริการเพิ่มมากขึ้นเพียงใด รูปแบบการบริการและอุปกรณ์มีประสิทธิภาพเพียงใด รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ทำการศึกษาไปปรับปรุงการให้บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของผู้มาขอรับบริการอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้มารับบริการกับการรับรู้ในคุณภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services)

ตามความคาดหวังและการรับรู้ของประชาชน

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด โดยการประเมินจากผู้มาติดต่อขอรับบริการและศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทฤษฎี

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

เกี่ยวกับคุณภาพในการให้บริการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการ การรับรู้บริการที่มีคุณภาพ การให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ประชาชนที่มาใช้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services)

สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารเทศบาลเมืองบางคูรัด

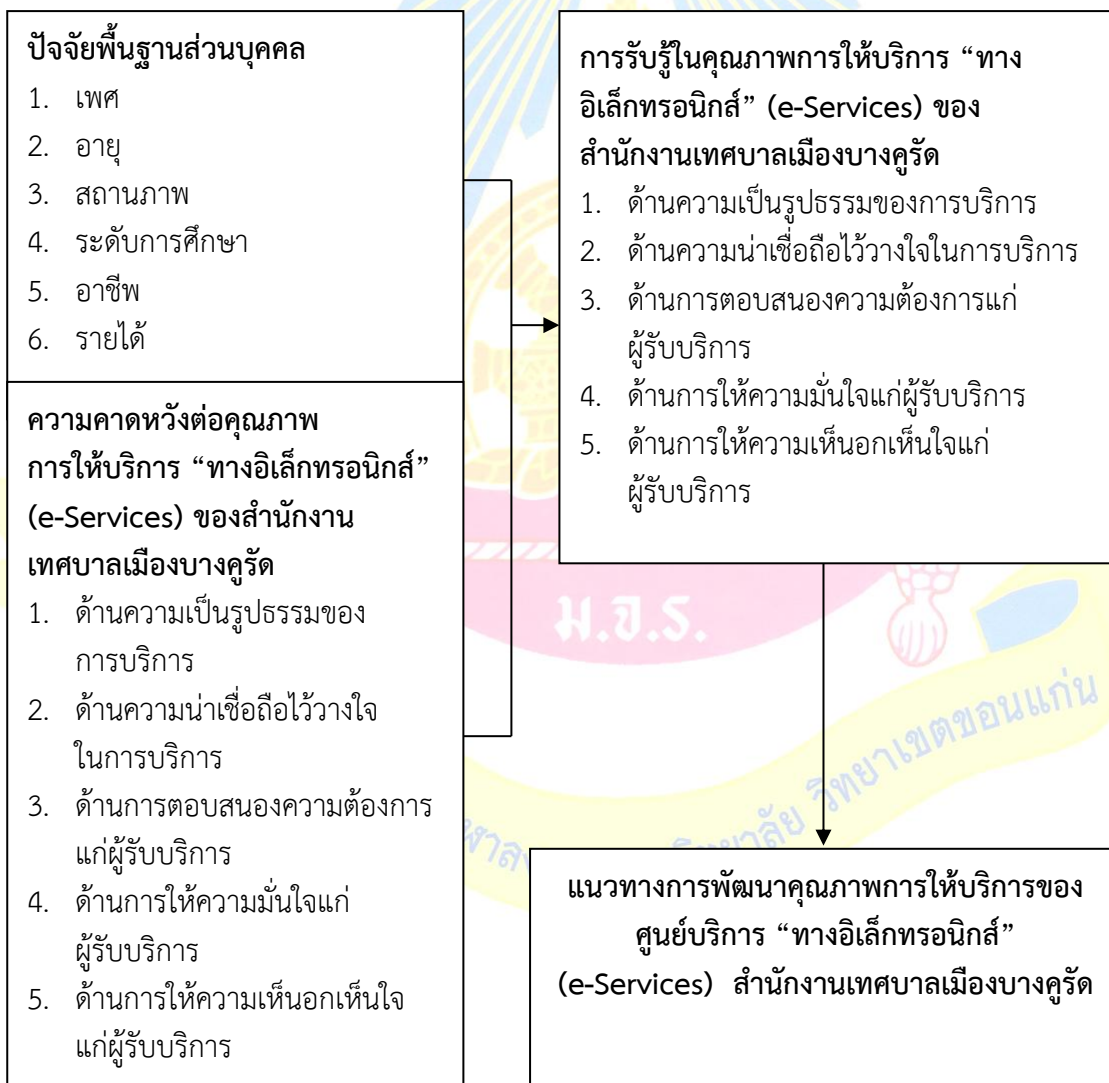
3. ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาในช่วงเดือน มิถุนายน 2567 ถึง เดือน พฤศจิกายน 2567

4. กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย ที่มา: ผู้วิจัย

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

5. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ประชาชนผู้มาใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้มาใช้บริการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ระหว่างเดือน มิถุนายน 2567 ถึง เดือน พฤศจิกายน 2567

การสุ่มตัวอย่าง เนื่องจาก
$$n = \frac{P(1-P)(Z)^2}{E^2}$$

ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน สูตรที่ใช้ในการคำนวณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ใช้วิธีในการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีทั้งสิ้น 400 คน บุญชม ศรีสะอาด, (2558)

จากสูตร

กำหนดให้ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

P = ค่าเปอร์เซ็นต์ที่ต้องการจะสุ่มจากประชากรทั้งหมด มีค่า 50% Z = ระดับ

ความมั่นใจจะกำหนดไว้

(Z = มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%)

e = สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (ระดับ .05)

ดังนั้น จึงได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 385 ตัวอย่าง การสำรวจความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง 5 % เท่ากับ 15 คน ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 400 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้บริหารเทศบาลเมืองบางคูรัด

1. รองนายกเทศมนตรี

2. ปลัดเทศบาล

3. ผู้อำนวยการกองหรือหัวหน้าฝ่าย

2. เครื่องมือของการวิจัย

2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา 1 ชุดประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้มารับบริการ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โดยเป็นคำถามเลือกตอบเพียงข้อเดียว

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้รับบริการ ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ ด้านการตอบสนองความต้องการแก่ผู้รับบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับ บริการ และด้านการให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้รับบริการ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านพิจารณา

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการ Try out แจกแบบสอบถามประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วย สถิติ Cronbach's Alpha โดยกำหนดค่าไม่ต่ำกว่า 0.7 ในแต่ละด้าน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.969 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้

2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพคือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมีแนวคำถามหลักได้แก่ ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) ปัญหาของศูนย์บริการอิเล็กทรอนิกส์ คุณภาพการให้บริการของศูนย์อิเล็กทรอนิกส์ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมือง บางคูรัด

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ เป็นการใช้แบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.1.2 จัดทำแบบสอบถามทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวัง/การรับรู้ในคุณภาพบริการของผู้รับบริการ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ แบบปลายเปิด

3.1.3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1.4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity)

3.1.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้แบบสอบถามมีความชัดเจน และถูกต้องก่อนนำไปใช้

3.1.6 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทำการลองใช้ (Try out)

3.1.7 นำผลที่ได้รับจากการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการทำงานและประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

3.2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

3.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบ จัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการใช้แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด โดยผู้วิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารของสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ด้วยตนเอง ด้วยการจดบันทึก และหรือการบันทึกเสียง

5.การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ด้วยสถิติดังนี้

1.1 สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 สถิติเชิงอนุมานได้แก่ t-test และ F-test

2. การวิเคราะห์หาคุณภาพการให้บริการ โดยการใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการ ลบด้วยค่าคะแนนเฉลี่ยของความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์(e-Services) = Perceived Minus Expected Service) หรือ P-E

3. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตีความ (Interpretive) ตามวัตถุประสงค์

6. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการศูนย์บริการ“ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด โดยรวมทุกด้าน

ความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการ	N=400		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	ความสำคัญ	
ความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.06	0.826	มาก	2
ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ	4.10	0.723	มาก	1
การตอบสนองความต้องการแก่ผู้รับบริการ	4.05	0.731	มาก	3
การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	4.04	0.744	มาก	4
การให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้รับบริการ	4.02	0.783	มาก	5
รวม	4.05	0.686	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้มารับบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีระดับความคิดเห็นต่อด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X}$ = 4.10) รองลงมา คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ($\bar{X}$ = 4.06) ด้านการตอบสนอง

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ความต้องการแก่ผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.05$) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.04$) และด้านการให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.02$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการศูนย์บริการ“ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด โดยรวมทุกด้าน

การรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการ	N=400		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	ความสำคัญ	
ความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.28	0.475	มาก	3
ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ	4.30	0.529	มาก	2
การตอบสนองความต้องการแก่ผู้รับบริการ	4.25	0.545	มาก	4
การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	4.28	0.600	มาก	3
การให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้รับบริการ	4.33	0.615	มาก	1
รวม	4.29	0.45	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้รับบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีระดับความคิดเห็นต่อด้านการให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้รับบริการ เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมา ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการ ($\bar{X} = 4.30$) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\bar{X} = 4.28$) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ ผู้มารับบริการ ($\bar{X} = 4.28$) และด้านการตอบสนองความต้องการแก่ผู้มารับบริการ ($\bar{X} = 4.25$) ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์หาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด (Service Quality = Perceived Service Minus Expected Service) หรือ (P-E) เป็นรายด้าน

คุณภาพการให้บริการ		$\bar{X}$	S.D.	ลำดับที่
ความเป็นรูปธรรมของการบริการ		0.216	0.791	3
ความน่าเชื่อถือไว้วางใจในบริการ		0.196	0.609	5
การตอบสนองความต้องการแก่ผู้รับบริการ		0.203	0.676	4
การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ		0.242	0.758	2
การให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้รับบริการ		0.310	0.654	1
รวม		0.234	0.564	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์หาคุณภาพการให้บริการศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด (Service Quality = Perceived Service Minus เป็นรายด้าน

พบว่า คุณภาพการให้บริการศูนย์บริการ “ทางอิเล็กทรอนิกส์” (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด (Service Quality = Perceived Service Minus โดยรวม มีค่าเฉลี่ย (P-E) คือ 0.234 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.564 ซึ่งมีค่าเป็นบวกในทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้รับบริการ มีค่าเป็นบวกมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ การตอบสนองความต้องการแก่ผู้รับบริการ และความน่าเชื่อถือไว้วางใจในบริการ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาจากคำถามปลายเปิดจากการสัมภาษณ์ ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด โดยผู้ศึกษาได้สรุปสาระสำคัญ คือ

1. ด้านกายภาพ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่

- มีป้ายประชาสัมพันธ์งานของศูนย์บริการไม่เพียงพอ สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์งานเพิ่มมากขึ้น โดยบอกรายละเอียดขั้นตอน ในการติดต่อ ณ ศูนย์บริการ หรือระยะเวลาที่ให้บริการในกระบวนการที่มีผู้ใช้บริการหลายๆ ติดตั้งไว้ตามจุดต่างๆ ที่ประชาชนสามารถเห็นได้ง่าย

- ควรปรับปรุงห้องน้ำให้อยู่ในสภาพดี สามารถใช้งานได้ และรักษาความสะอาด

อยู่เสมอ

- ควรจัดชุดเครื่องแบบให้แก่ข้าราชการและลูกจ้างที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานประจำศูนย์บริการ และควรให้สำนักงานเขตสำรวจข้าราชการและลูกจ้างที่ปฏิบัติงานประจำในศูนย์บริการ ที่มีความประสงค์จะขอรับการจัดสรรชุดเครื่องแบบเนื่องจากยังไม่เคยได้รับ แล้วส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

- ควรมีการจัดเก็บเอกสารเข้าแฟ้มให้เป็นระเบียบเรียบร้อย หรือจะจัดเก็บในคอมพิวเตอร์เพื่อความสะดวกในการค้นหา

- งานการสอบสวนรับรองกรณีต่างๆของฝ่ายปกครอง บางกรณีจะมีพยานต้องสอบสวนจำนวนหลายคน และบางเรื่องอาจจะค่อนข้างเป็นความลับ ไม่มีที่สอบสวนเป็นสัดส่วนทำให้ประชาชนไม่สะดวกที่จะพูดคุย จึงเห็นสมควรกันที่ภายในศูนย์บริการเทศบาลเมืองบางคูรัด ไว้ให้เป็นสัดส่วนเพื่อสะดวกในการสอบสวน

- การใช้วัสดุอุปกรณ์ ควรจัดเตรียมให้เพียงพอ และใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

2. ด้านบุคลากร

- ควรมีการออกมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยง เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงานของเจ้าหน้าที่

- กรณีที่มีตำแหน่งว่าง กองการเจ้าหน้าที่ สำนักปลัดสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ควรเร่งดำเนินการจัดส่งเจ้าหน้าที่มาแทนในตำแหน่งที่ว่างทันที

- กองการเจ้าหน้าที่ สำนักปลัดสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ควรพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่ที่จะย้ายไปปฏิบัติงานที่ฝ่ายทะเบียน เทศบาลเมืองบางคูรัด ควรมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานทะเบียน หรือมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับงานทะเบียนก่อนที่จะย้ายไปปฏิบัติงาน เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

- ควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะเริ่มทำงานและควรมีการสอนงาน (Coaching) โดยเจ้าหน้าที่รุ่นพี่ที่มีความรู้ความชำนาญในงาน เพื่อถ่ายทอดวิธีการทำงานและหลักปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับเจ้าหน้าที่รุ่นน้อง

- ควรมีการจัดการความรู้ (knowledge Management: KM) ของงานในศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ เทศบาลเมืองบางคูรัด โดยเฉพาะงานทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน อันเนื่องมาจากการใช้ดุลยพินิจในการทำงาน เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้และทักษะในการทำงานแต่ละด้านมากขึ้น สมควรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเจ้าของเรื่องจัดการความรู้เกี่ยวกับงานของฝ่ายทะเบียน เพื่อที่จะได้รวบรวมความรู้ เทคนิคและประสบการณ์ในการทำงานจากผู้มีความรู้และทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานแต่ละด้านมาจัดทำเป็นคู่มือ ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อช่วยป้องกันและลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

- เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรมควรถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมให้กับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายคือ ตอบสนองความต้องการของประชาชน และความพึงพอใจของประชาชนเป็นหลัก

3. ด้านระบบงาน

- ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่ล้าสมัย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน

- ควรปรับปรุงระบบงานการขออนุญาตก่อสร้างอาคารของฝ่ายโยธาให้เป็นระบบออนไลน์เชื่อมโยงข้อมูลกับระบบ GIS ของ Google Earth และ link ไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลผลและเทียบเคียงหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาต เพื่อให้ประชาชนได้รับใบอนุญาตก่อสร้างต่อเติมอาคารได้รวดเร็วขึ้น

- ควรเร่งจัดเก็บข้อมูลทางด้านทะเบียนราษฎรย้อนหลังลงระบบออนไลน์ให้เร็วที่สุด เพื่อความสะดวกในการค้นหาข้อมูลและสามารถนำข้อมูลมาใช้ได้ทันทั่วทั้ง

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

- สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัดยังจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ไม่เป็นปัจจุบันควรเร่งดำเนินการจัดเก็บ โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลภาษีโรงเรือนและที่ดิน ควรดำเนินการให้ทันต่อการชำระภาษีครั้งต่อไปเพื่อความสะดวกในการให้บริการประชาชน ไม่ต้องไปค้นข้อมูลเดิมของปีที่ผ่านมาแล้วจึงจะชำระภาษีได้

- การประเมินภาษีโรงเรือนและที่ดินกรณีครบรอบปีประเมินซึ่งจะประเมินทุก 4 ปี ปกติจะรอให้ประชาชนมายื่นแบบประเมินที่ฝ่ายรายได้เทศบาลเมืองบางคูรัด เจ้าหน้าที่รับแบบประเมินที่ศูนย์บริการ และมอบให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบออกไปดำเนินการตรวจประเมิน แล้วจึงส่งหนังสือให้ประชาชนมาชำระภาษีที่เทศบาลเมืองบางคูรัด อีกครั้งหนึ่ง เพื่อความสะดวกและลดขั้นตอนในการชำระภาษีของประชาชน เห็นสมควรให้เจ้าหน้าที่ออกไปดำเนินการตรวจประเมินภาษีก่อนแล้วจัดเก็บข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ไว้ในระบบออนไลน์และทำหนังสือแจ้งไปยังประชาชน พร้อมแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นและจำนวนเงินที่ต้องชำระ เมื่อประชาชนมาที่สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด สามารถยื่นหนังสือฉบับดังกล่าวหรือแจ้งชื่อเจ้าของโรงเรือนที่ต้องการชำระภาษีที่ฝ่ายการคลังและชำระภาษีได้ทันที โดยไม่ต้องยื่นแบบไว้แล้วรอให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจประเมินอีก

- เพื่อความสะดวกของประชาชนผู้ชำระภาษีประเภทต่างๆ ให้แก่เทศบาลเมืองบางคูรัด ระบบงานของฝ่ายกองคลังควรที่จะได้มีการพัฒนาในเรื่องระบบการจัดเก็บภาษี ค่าธรรมเนียมประเภทต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของฝ่ายต่างๆของผู้ที่จะต้องชำระภาษี หรือค่าธรรมเนียมประเภทต่าง ๆ ได้ โดยประชาชนไม่จำเป็นต้องไปติดต่อที่ฝ่ายนั้น ๆ

7. อภิปรายผล

ผลการการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ทำให้ทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลของผู้มารับบริการที่ส่งผลต่อความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ระดับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้มารับบริการที่มีต่อคุณภาพการบริการของศูนย์บริการให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ช่องว่างระหว่างความคาดหวัง และการรับรู้ของผู้มารับบริการที่มีต่อคุณภาพการบริการของศูนย์ให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) และความคิดเห็นของผู้บริหารสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ที่มีต่อคุณภาพงานบริการของศูนย์ให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดบริการของหน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนและเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาวิจัยมาพิจารณาประกอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของศูนย์ให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

ความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างกลุ่มปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างกลุ่มของเพศ และมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ระหว่างอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาของกลุ่มของอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

สอดคล้องกับแนวคิดของภารตี เทพคายน, (2564) กล่าวว่า คุณภาพการบริการ คือ ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของธุรกิจบริการ คุณภาพของบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจ ให้เหนือกว่าคู่แข่งได้ การเสนอคุณภาพการให้บริการที่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการเป็นสิ่ง ที่ต้องกระทำ ผู้รับบริการจะพอใจถ้าได้รับสิ่งที่ต้องการ เมื่อผู้รับบริการมีความต้องการ ณ สถานที่ ที่ผู้รับบริการต้องการ และในรูปแบบที่ต้องการ

การรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างกลุ่มปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ระหว่างกลุ่มของเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา กลุ่มของอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์(e-Services)ของผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของอายุต่างกัน อาจเกี่ยวเนื่องจากประสบการณ์ที่เกิดจากการสะสมจากของอายุที่ต่างวัยกัน ความแตกต่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของเพศที่ต่างกัน อาจเกี่ยวเนื่องจากลักษณะสภาวะเพศการคิดวิเคราะห์การจูงใจการเข้าสู่สังคม ภาวะผู้นำและเหตุจำเป็นเกี่ยวกับครอบครัว ความแตกต่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของระดับการศึกษาต่างกัน อาจเกี่ยวเนื่องจากความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาของเจ้าหน้าที่ จะถูกนำมาใช้ลั่นกรองและเก็บในรูปความรู้ด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ความเชื่อ บุคลิกภาพทางความคิด ตลอดจนแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ความแตกต่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของอาชีพต่างกัน ซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องจาก เอกลักษณะเฉพาะอาชีพ ที่มีละเอียดอ่อนไม่เท่ากัน ทำให้ทุกคนมีเอกลักษณ์ทางความรู้สึกนึกคิดและบุคลิกภาพรวมทั้งความผูกพันเกี่ยวข้อง ติดต่อกัน ความเกี่ยวพันกัน ระหว่างใช้บริการด้านต่าง ๆ ไม่เท่ากัน ซึ่งสอดคล้องกับ Parasuraman , et al. อ้างถึงใน วนิดา เพชรสังหาร,(2553) ที่ระบุว่าความคาดหวังของลูกค้าต่อบริการจะได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์จากการรับบริการ ความคาดหวังของลูกค้าจะมีความผันแปรในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่นกลุ่มผู้ชาย กับกลุ่มผู้หญิง กลุ่มคนหนุ่มสาวกับกลุ่มคนผู้สูงอายุ กลุ่มพนักงานที่ทำงานในโรงงานกับกลุ่มพนักงานที่ทำงานในสำนักงาน เป็นต้น และสอดคล้องกับยงยุทธ บุญกิจ,(2562) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่มีต่อพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่มีต่อพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิง สาเหตุของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าพฤติกรรมความตั้งใจใช้งานสภาพสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้งาน และความเคยชินในการใช้งาน มีอิทธิพลทางตรงพฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรผ่านสื่อผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ในขณะที่ความเคยชินในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรม การสื่อสารภายในองค์กรผ่าน แอปพลิเคชันไลน์โดยผ่านพฤติกรรมความตั้งใจใช้งาน

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ดังนี้ ค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้มากกว่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวัง โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย (P-E) เป็นบวก คือ 0.234 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.564 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด กับการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ในทุกด้าน

ทั้งนี้จากผลการศึกษา พบว่าคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ผู้มารับบริการที่มาใช้บริการสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด รับรู้ได้ว่าพึงพอใจในการให้บริการ และถ้าผลลัพธ์ของระดับค่าคะแนนเฉลี่ย (P-E) มีค่าบวกมากขึ้น แสดงว่าคุณภาพการให้บริการผู้มารับบริการสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด จะดีขึ้นตามลำดับ

ผลการการศึกษาแนวการพัฒนาคุณภาพการให้บริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ทำให้ทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลของผู้มารับบริการที่ส่งผลต่อความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ระดับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้มารับบริการที่มีต่อคุณภาพการบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ช่องว่างระหว่างความคาดหวัง และการรับรู้ของผู้มารับบริการที่มีต่อคุณภาพการบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) และความคิดเห็นของผู้บริหารสำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ที่มีต่อคุณภาพงานบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดบริการของหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนและเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาวิจัยมาพิจารณาประกอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

ความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างกลุ่มปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างกลุ่มของเพศ และมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในความคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา กลุ่มของอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

การรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างกลุ่มปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ระหว่างกลุ่มของเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา กลุ่มของอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของอายุต่างกัน อาจเกี่ยวเนื่องจากประสบการณ์ที่เกิดจากการสะสมจากของอายุที่ต่างวัยกัน ความแตกต่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของเพศที่ต่างกัน อาจเกี่ยวเนื่องจากลักษณะสภาวะเพศการคิดวิเคราะห์การจงใจการเข้าสู่สังคม ภาวะผู้นำและเหตุจำเป็นเกี่ยวกับครอบครัว ความแตกต่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของระดับการศึกษาต่างกัน อาจเกี่ยวเนื่องจากความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาของเจ้าหน้าที่ จะถูกนำมาใช้กลั่นกรองและเก็บในรูปความรู้ด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ความเชื่อ บุคลิกภาพทางความคิด ตลอดจนแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ความแตกต่างความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการระหว่างกลุ่มของอาชีพต่างกัน ซึ่งอาจเกี่ยวเนื่องจาก เอกลักษณ์เฉพาะอาชีพ ที่มีละเอียดอ่อนไม่เท่ากัน ทำให้ทุกคนมีเอกลักษณ์ทางความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและบุคลิกภาพรวมทั้งความผูกพันเกี่ยวข้อติดต่อกัน ความเกี่ยวพันกัน ระหว่างใช้บริการด้านต่าง ๆ ไม่เท่ากัน ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sweeney, J., & Soutar, G. (2001) ได้กล่าวว่าการรับรู้คุณค่า ประกอบด้วย ด้านการใช้งาน ด้านอารมณ์ และด้านสังคม เป็นมาตรวัดที่ผู้บริโภคใช้ประเมินสินค้าหรือบริการ โดยหากประเมินแล้วว่าสิ่งที่ได้รับจากสินค้าหรือบริการนั้น ๆ สอดคล้องกับความคาดหวังของตัวตนก็จะเกิดความพึง ที่ระบุว่าความคาดหวังของลูกค้าต่อบริการจะได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์จากการรับบริการ ความคาดหวังของลูกค้าจะมีความผันแปรในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่นกลุ่มผู้ชาย กับกลุ่มผู้หญิง กลุ่มคนหนุ่มสาวกับกลุ่มคนผู้สูงอายุ กลุ่มพนักงานที่ทำงานในโรงงาน กับกลุ่มพนักงานที่ทำงานในสำนักงาน เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล พรหมสุรินทร์ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์ของประชาชนที่มีต่อเทศบาลตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าประชาชนทุกกลุ่มอายุ มีการรับรู้ภาพลักษณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการของศูนย์ศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ดังนี้ ค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้มากกว่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวัง โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย (P-E) เป็นบวก คือ 0.234 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.564 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการของศูนย์ศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด กับการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการของศูนย์ศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยการรับรู้ในคุณภาพการให้บริการของศูนย์ศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์(e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการของศูนย์ศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด ในทุกด้าน

ทั้งนี้จากผลการศึกษา พบว่า การส่งมอบคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ผู้มารับบริการที่มาใช้บริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด รับรู้ได้ว่าพึงพอใจในการให้บริการ และถ้าผลลัพธ์ของระดับค่าคะแนนเฉลี่ย (P-E) มีค่าบวกมากขึ้น แสดงว่าคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) สำนักงานเทศบาลเมืองบางคูรัด จะดีขึ้นตามลำดับ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

8. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การสร้างระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้, และเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน ก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพบริการ

2. การให้บริการของศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-service) ทำให้ประชาชนที่เข้ารับบริการมีความประทับใจและมองเห็นช่องทางที่หลากหลาย

3. ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ สำหรับประชาชน ช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงบริการ ลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สำหรับภาครัฐ ช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-service) ในหลายพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นประโยชน์กับประชาชนผู้รับบริการ

2. ควรศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-service) ในพื้นที่ต่างๆ ของท้องถิ่น

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้บริการระหว่างศูนย์บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-service) เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของบริการ และนำจุดแข็งมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพงานบริการให้ดีขึ้นต่อไป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลเมืองบางคูรัด. (2567). สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองบางคูรัด. สืบค้น 4 กันยายน 2567.

จาก <https://www.bangkurud.go.th/>.

บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ : สุริยาสาน.

ปรียวรรณ สุวรรณสุนัย.(2568). การยกระดับขีดความสามารถภาครัฐด้วยบริการอิเล็กทรอนิกส์

ภาครัฐ (Government e-Service). สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สำนักวิชาการ.

ภารดี เทพคาย. (2564). การศึกษาระดับการรับรู้และความเข้าใจของบุคลากรสายสนับสนุน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานและ

พฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน

อธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วนิดา เพชรสังหาร. (2553). การวัดคุณภาพการให้บริการลูกค้าหอพักอาร์เอสแมนชั่น อำเภอคลอง

หลวง จังหวัดปทุมธานี. การค้าว่าอิสระปริญญาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล.(2567). พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

พ.ศ. 2565. สืบค้นจาก <https://www.opdc.go.th>.

สุวิมล พรหมสุนทร. (2553). การรับรู้ภาพลักษณ์ของประชาชนที่มีต่อเทศบาลตำบลบ้านต่อม

อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.การศึกษาอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ

ทั่วไป: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ยงยุทธ บุญกิจ (2562). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่มีต่อ

พฤติกรรมการสื่อสารภายในองค์กรผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรสายสนับสนุนใน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ริงสิตสารสนเทศ 25 (1).

Sweeney, J., & Soutar, G. (2001). Consumer Perceived Value: The Development of a Multiple Item Scale. Journal of retailing, 77, 203-220.

Zeithaml, V. A, Berry, L. L, & Parasuraman, A. (1990). Delivering quality service:balancing customers perceptions and expectations. New York (N.Y.): Free press.

แนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน ในบริบทของชุมชนไทย

Guidelines for Developing a Leadership Model for Village Headmen in the Context of Thai Communities

พระครูศรีสิทธิการโกศล (นิพนธ์ ทบแก้ว)

สุชาดา รัตนวรรณ กำธร สร้อยพรรณนา

Phrakhru Srisitthikankoson (Nipon Tobkaew)

Suchada Rattanawan Kamthorn Soipanna

วิทยาลัยสงฆ์ระยอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Rayong Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Corresponding Author E-mail E- mail: pmnipon5446443@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย และแนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. ผู้นำเยาวชน และครัวเรือนทั่วไป รวม 12 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า บริบทของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย มี 5 บริบท ได้แก่ 1) บริบทในฐานะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) บริบทด้านความยุติธรรมและธรรมาภิบาล 3) บริบทการจัดการสุขภาวะชุมชน 4) บริบทด้านความมั่นคงและการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง และ 5) บริบทด้านการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนา และแนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย จะมีการดำเนินการตามโครงสร้างอำนาจตามระบบราชการ บนฐานของทุนทางสังคมในชุมชน ด้วยพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความน่าเชื่อถือภายใต้ระบบคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้ใหญ่บ้าน, รูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

This research article aimed to study the leadership context of village headmen within the Thai community and to propose guidelines for developing a leadership model suited to this context. The study employs a qualitative research methodology, using in-depth interviews as the primary data collection tool. Key informants included 12 individuals comprising village headmen, village committee members, village health volunteers, youth leaders, and general households. Participants were selected

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

through purposive sampling, and data were also collected through non-participant observation. The study found that the leadership context of village headmen in Thai communities can be categorized into five key areas: 1. Leadership as strategic leaders 2. Leadership in justice and good governance 3. Leadership in community health management 4. Leadership in security and conflict mediation 5. Leadership in career promotion and community development The proposed guidelines for developing a leadership model for village headmen in the context of Thai communities involve operating within the bureaucratic structure of governmental authority, grounded in the community's social capital, emphasizing public participation, and fostering credibility through ethical and moral governance. These elements aim to drive sustainable development and transformative change within the community.

Keywords: Leadership, Village Headman, Leadership Model of the Village Headman

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่มีความซับซ้อนและรวดเร็ว ทั้งจากผลกระทบของโรคระบาด ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และภาวะวิกฤตด้านทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารชุมชนโดยผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ใหญ่บ้านต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำที่ทันต่อสถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนควรมีคุณลักษณะที่มีความสามารถในการปรับตัวและการดำเนินงานแลการบริหารแบบมีส่วนร่วม สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ (พรทิพย์ ศรีประเสริฐ, 2564) ด้วยเพิ่มการสร้างการบริหารแบบการมีภาวะผู้นำที่บูรณาการกับทุนทางสังคมในท้องถิ่นนั้น ผู้นำชุมชนได้แก่ผู้ใหญ่บ้านมีฐานะทางกฎหมายเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐไปสู่ระดับชุมชนตามเจตนารมณ์ของระบบราชการไทยที่มุ่งการเข้าถึงประชาชนได้อย่างใกล้ชิดในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขตามพระราชปณิธานของพระมหากษัตริย์ที่ผ่านมามากพระองค์ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2563) โดยตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเกิดได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีมุ่งหมายให้เป็นระบบและกลไกการบริหารจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และเป็นผู้นำที่ใกล้ชิดประชาชนได้ความไว้วางใจในการดำเนินกิจกรรมชุมชนในทุกด้าน มากไปกว่านั้นทำบทบาทตามกฎหมายและสอกรแทรกด้วยความสัมพันธ์ทางความคิด วัฒนธรรม ความเชื่อ และทุนทางสังคมที่สืบทอดกันมาในชุมชนของตน ซึ่งมีความปรารถนาให้เป็น“ผู้นำชุมชน” (Community-based Leadership) อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความปรารถนาที่จะศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทยเพื่อพัฒนาบริบทของภาวะผู้นำที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย
2. เพื่อสร้างแนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. ผู้นำเยาวชน และครัวเรือนทั่วไป รวม 12 คน โดยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของบทบาทภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทยที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับบทบาทภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อต่อยอดแนวความคิด ค้นหาองค์ประกอบ ในการกำหนดกรอบการวิจัย รวมไปถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้องของบทบาทภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย เพื่อสร้างนโยบายที่เหมาะสมและตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ด้วยการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหา ลักษณะร่วม (Common Character) ของบทบาทภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย เพื่อตอบคำถามการวิจัย ด้วยการการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

3. ผลการวิจัย

1. บริบทของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย พบว่า ภาวะของผู้ใหญ่บ้านในชุมชน มี 5 บริบท ได้แก่ 1) บริบทในฐานะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ด้วยการกำหนดนโยบายระดับชุมชน วางแผนการดำเนินกิจกรรม การประสานภาคีเครือข่าย และกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ที่ผสมผสานทักษะด้านการวางแผน การสื่อสาร และการตัดสินใจ 2) บริบทด้านความยุติธรรมและธรรมาภิบาล มีการสร้างความเชื่อในการยึดมั่นในหลักความเสมอภาคในการตัดสินใจและจัดสรรทรัพยากรของผู้ใหญ่บ้านส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อระบบการปกครองท้องถิ่น และยอมรับในบทบาทของผู้นำ 3) บริบทการจัดการสุขภาวะชุมชน ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ประสานกับหน่วยงานสาธารณสุข และส่งเสริมให้ชาวบ้านปฏิบัติตามมาตรการสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้นำเชิงสุขภาวะ (Health-Oriented Leadership) บทบาทนี้แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำที่ไวต่อบริบท (Context-sensitive Leader) ที่สามารถปรับกลยุทธ์การสื่อสารและการบริหารตามสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) บริบทด้านความมั่นคงและการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง ใช้การโน้มน้าวด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างเป็นกันเอง การเข้าใจใช้ภาษาท้องถิ่น และความเข้าใจวัฒนธรรมของชาวบ้าน และ 5) บริบทด้านการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนา ในฐานะผู้ริเริ่มโครงการส่งเสริมอาชีพพื้นบ้าน เช่น การทำปุ๋ยหมัก การจัดฝึกอบรมเยาวชน การสร้างเครือข่ายการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน ฯลฯ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว กระตุ้นศักยภาพของชุมชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

2. เพื่อสร้างแนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย

แนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย จะมีการดำเนินการตามโครงสร้างอำนาจตามระบบราชการ บนฐานของทุนทางสังคมในชุมชน ด้วยพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความน่าเชื่อถือภายใต้ระบบคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการสร้างความสามารถในการใช้ การส่งเสริมเยาวชนเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ หรือการปลูกฝังจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการสร้างแรงจูงใจ การยกตัวอย่าง และการสร้างภาพอนาคตร่วมกันของชุมชนด้วยการมีบทบาทในฐานะผู้นำคุณธรรมในการตัดสินใจที่ยึดถือจริยธรรม ความซื่อสัตย์ และความโปร่งใส มีความเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ และมีการฟังเสียงจากประชาชนทุกกลุ่ม ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ และยอมรับผู้นำโดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจทางกฎหมายหรือโครงสร้างบังคับมากนัก แบบมีส่วนร่วมบนฐานชุมชน (Community-based Participatory Leadership) และยืดหยุ่นและปรับตัวได้ตามสถานการณ์ (Resilient & Adaptive Leadership)

4. อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทของภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย มี 5 บริบท ได้แก่ 1) บริบทในฐานะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) บริบทด้านความยุติธรรมและธรรมาภิบาล 3) บริบทการจัดการสุขภาวะชุมชน 4) บริบทด้านความมั่นคงและการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง และ 5) บริบทด้านการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนา และแนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย จะมีการดำเนินการตามโครงสร้างอำนาจตามระบบราชการบนฐานของทุนทาง

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

สังคมในชุมชน โดยผู้ใหญ่มักมีความสามารถในการกำหนดนโยบายระดับชุมชน วางแผนการดำเนินกิจกรรม ประสานภาคีเครือข่าย และกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ที่ผสมผสานทักษะด้านการวางแผน การสื่อสาร และการตัดสินใจ สอดคล้องกับ ทิพย์ลดา สวัสดิ์วงศ์ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการพัฒนาชุมชนไทย: แนวทางการสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ฐานราก ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนที่มีลักษณะเชิงกลยุทธ์สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างวิสัยทัศน์ร่วม และผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนในเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ใหญ่มักแสดงภาวะผู้นำแบบองค์รวม (holistic leadership) ผ่านการวางแผนกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน และการผลักดันให้ชุมชนเข้าร่วมประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต้องอาศัยทักษะการคิดเชิงระบบ การประสานงานข้ามหน่วยงาน และการสร้างการมีส่วนร่วม ภายใต้แนวคิดของ Kotter (1996) ผู้นำที่แท้จริงต้อง “สร้างวิสัยทัศน์” และ “สร้างการเปลี่ยนแปลง” มากกว่าการบริหารตามหน้าที่เพียงอย่างเดียว ผู้ใหญ่มักบ้านสูงสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านให้มีจุดยืนเด่นชัด เช่น การเป็น “หมู่บ้านเกษตรปลอดภัย” ซึ่งถือเป็นการบริหารด้วย “ภาพฝันร่วมของชุมชน” (shared vision)

การยึดมั่นในหลักความเสมอภาคในการตัดสินใจและจัดสรรทรัพยากรของผู้ใหญ่ส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อระบบการปกครองท้องถิ่น และยอมรับในบทบาทของผู้นำ สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำแบบธรรมาภิบาล (Governance-based Leadership) ผู้ใหญ่ในชุมชนยึดมั่นในหลักการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส เช่น การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ทุกครัวเรือนสามารถเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งบประมาณพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงการสื่อสารชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์จากรัฐในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ สอดคล้องกับ สุวพิชญ์ บรรลือฤทธิ์ และพระครูปลัดเอกพันธ์ สิริวัฒนเมธี (2024) ที่ได้ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาสังคมสู่ไทยแลนด์ 4.0 ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะผ่านเวทีประชาคม และสื่อสารข้อมูลอย่างครบถ้วนโปร่งใส จะได้รับความไว้วางใจมากกว่าผู้นำที่ใช้อำนาจแบบสั่งการ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของผู้ใหญ่มักบ้านสูงที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมและความโปร่งใอย่างเด่นชัด ส่งเสริมให้ชาวบ้านปฏิบัติตามมาตรฐานสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้นำเชิงสุขภาพ (Health-Oriented Leadership) บทบาทนี้แสดงให้เห็นถึงการเป็น “ผู้นำที่ไวต่อบริบท” (Context-sensitive Leader) ที่สามารถปรับกลยุทธ์การสื่อสารและการบริหารตามสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ จงจิต ปินศิริ, นิรัชรา ลิลละฮ์กุล และเจษฎากร โนนินทร์ (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนด้านปกครองในการป้องกันควบคุมโรคโควิด-19 อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน ปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโรคระบาด และสามารถระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่บทบาทของผู้ประสานงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อัคคีภัย อุบัติเหตุ หรือเหตุความไม่สงบ ตลอดจนร่วมมือกับกำนัน ตำรวจ อปพร. และภาคประชาชน ในการดูแลความปลอดภัยของหมู่บ้าน บทบาทนี้สะท้อนการเป็น Crisis Leader และ Security-focused Leader ซึ่งต้องมีทักษะในการสั่งการ บัญชาการ ประสานงาน และสร้างความเชื่อมั่นในภาวะวิกฤติ สอดคล้องกับฐานธรรมาภิบาล ทาญเกียรติวงศ์ และรุจิภาณูจน์ สานนท์ (2563) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤติสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรหรือ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ชุมชนในภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การประเมินสถานการณ์อย่างแม่นยำ การตัดสินใจอย่างเด็ดขาดภายใต้แรงกดดัน การสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มเป้าหมาย และการใช้กลไกความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ใหญ่วัยบ้านเป็นผู้ริเริ่มโครงการส่งเสริมอาชีพพื้นบ้าน เช่น การทำปุ๋ยหมัก การจัดฝึกอบรมเยาวชน การสร้างเครือข่ายการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน ฯลฯ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว แนวคิดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เห็นได้ชัดจากบทบาทนี้ ที่ผู้ใหญ่วัยบ้านใช้แรงบันดาลใจ กระตุ้นศักยภาพของชุมชน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างยั่งยืน ผู้ใหญ่วัยบ้านเป็นผู้จุดประกายให้เกิดกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มผักปลอดสาร และกลุ่มทอผ้า โดยเฉพาะการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีบทบาทในการผลิตและตลาดออนไลน์ ซึ่งช่วยเชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นกับโลกดิจิทัล

2. แนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่วัยบ้านในบริบทของชุมชนไทย จะมีการดำเนินการตามโครงสร้างอำนาจตามระบอบราชาธิปไตยของทุนทางสังคมในชุมชนด้วยพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความน่าเชื่อถือภายใต้ระบบคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการทำหน้าที่ต้องอาศัยแนวคิดผู้นำแบบ Empowerment Leadership ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างโอกาสให้ชาวบ้านสามารถเป็นเจ้าของโครงการ และเป็นผู้ตัดสินใจในชะตากรรมของตนเอง ผ่านการประสานกับหน่วยงานพัฒนาสังคมและภาคีเครือข่ายในจังหวัดของผู้ใหญ่วัยบ้าน เพื่อหาเงินทุนสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในด้าน Resource Mobilization และการใช้ทุนทางสังคม (Social Capital) อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ นฤมล ศิริวรรณ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสำคัญของทุนทางสังคมในกระบวนการพัฒนาชุมชนไทย ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางสังคมเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายทางสังคม ซึ่งล้วนส่งผลให้ชุมชนสามารถระดมทรัพยากรในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง และลดการพึ่งพาหน่วยงานภายนอกในระยะยาว ทำให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางสังคม (Social Resilience) มากขึ้น และลดการพึ่งพาภาครัฐที่ล่าช้าในระดับหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์ว่าผู้ใหญ่วัยบ้านในบริบทชุมชนไทย เป็นผู้ผู้นำที่ต้องมี “ทุนทางสังคม” (Social Capital) เป็นฐานในการดำเนินบทบาทของตน.

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรบรรจุหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชน ในการอบรมผู้ใหญ่วัยบ้านและผู้นำท้องถิ่นทุกระดับเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน

2. การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมผู้นำชุมชนต้นแบบในแต่ละจังหวัดเพื่อเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ และการถอดบทเรียนจากพื้นที่ที่มีผู้นำโดดเด่น และนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นอย่างมีแบบแผนและมีระบบติดตามผล

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. ใช้โมเดลภาวะผู้นำ เป็นเครื่องมือคัดเลือกและประเมินผู้ใหญ่วัยบ้าน/กำนัน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งหรือดำรงตำแหน่ง มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของชุมชนในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านจริยธรรม ความร่วมมือและความสามารถในการบริหารเชิงพัฒนา

2. ประยุกต์ใช้ผลการวิจัยในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน องค์การภาคประชาสังคมหรือมหาวิทยาลัยท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปใช้จัด อบรมเชิงปฏิบัติการ หรือจัดหลักสูตรระยะสั้นสำหรับ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ผู้นำชุมชน โดยเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมและยืดหยุ่น ในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนชุมชนจากภายใน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์และการสังเกต กับการใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณในวงกว้าง และตรวจสอบระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของผู้นำในแต่ละมิติอย่างเป็นระบบ

6. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความรู้ดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปและเสนอองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ 5 บริบท ได้แก่ 1) บริบทในฐานะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) บริบทด้านความยุติธรรมและธรรมาภิบาล 3) บริบทการจัดการสุขภาวะชุมชน 4) บริบทด้านความมั่นคงและการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง และ 5) บริบทด้านการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านในบริบทของชุมชนไทย จะมีการดำเนินการตามโครงสร้างอำนาจตามระบบราชการ บนฐานของทุนทางสังคมในชุมชน ด้วยพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความน่าเชื่อถือภายใต้ระบบคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จงจิต ปินศิริ, นิรัชรา ลิลละย์กุล และเจษฎากร โนอินทร์.(2565). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนด้านปกครองในการป้องกันควบคุมโรคโควิด-19 อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 15(2), 25-36.
- ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ และรุจิภาญจน์ สานนท์. (2563). ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤติสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(2).
- ทิพย์ลดา สวัสดิ์วงศ์. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการพัฒนาชุมชนไทย: แนวทางการสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ฐานราก. วารสารวิชาการพัฒนาสังคม, 15(1), 78-95.
- นฤมล ศิริวรรณ. (2561). ความสำคัญของทุนทางสังคมในกระบวนการพัฒนาชุมชนไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 10(3), 112-129.
- พรทิพย์ ศรีประเสริฐ. (2564). บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ: กรณีศึกษาผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิทยาศาสตร์การจัดการและนวัตกรรม, 9(2), 102-120.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2563). แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาผู้นำชุมชนและบทบาทผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาการเมืองและสังคม.
- สุวิทย์ บรรลือฤทธิ์ และพระครูปลัดเอกพันธ์ สิริวัฒนเมธี. (2567). หลักธรรมาภิบาลของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาสังคมสู่ไทยแลนด์ 4.0 ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี. วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม, 4(2), 11-22.
- Kotter, J. P. (1996). Leading change. Harvard Business School Press.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาล ตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง

People participation in community development of Bankai Subdistrict Municipality Rayong Province

พระมหาบุญรอด สุวรรณโชติ¹ ธัญทิพย์ ยศกฤตวิทย์สกุล² ปราโมทย์ อุ่ณจิตสกุล³
วิทยาลัยสงฆ์ระยอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{2, 3}

Phramaha Bunrot Suwannachot Thunyati Yhotsakittavitsakun and Pramote Unjitsakul
Rayong Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus
Corresponding Author E-mail E- mail Boonrod4912@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง และเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. ผู้นำเยาวชน และครัวเรือนทั่วไป เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเสนอปัญหาความต้องการของชุมชน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ส่วนแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง ต้องจัดการครอบคลุมในทุกด้าน สร้างเวทีประชาพิจารณ์ สร้างการมีส่วนร่วม การเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรของประชาชนผ่านคนในชุมชนทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยองค์ความรู้ใหม่ได้โมเดล “4Ps- People Participation Model” ซึ่งประกอบด้วย People Empowerment, Platform, Partnership Mechanism และ Public Hearing เพื่อส่งเสริมแนวทางพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, เทศบาลตำบล, การพัฒนาชุมชน

Abstract

This research aimed to study public participation in community development within Ban Khai Subdistrict Municipality, Rayong Province, and to propose guidelines for promoting such participation. A qualitative research methodology was employed, with key informants including village headmen, village committees, health volunteers, youth leaders, and general households. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis and inductive reasoning.

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

The findings revealed that public participation in community development in Ban Khai Subdistrict Municipality can be categorized into four dimensions: problem and needs identification, active participation, benefit sharing, and evaluation. To effectively promote public participation, it is essential to address all these dimensions by creating public forums, fostering collaboration, and ensuring access to information and resources for all community groups. The study introduces a new body of knowledge through the “4Ps – People Participation Model, comprising People Empowerment, Platform, Partnership Mechanism, and Public Hearing. This model aims to sustainably strengthen mechanisms for citizen participation in community development.

Keywords: Citizen Participation, Subdistrict Municipality, Community Development

1. บทนำ

ปัจจุบันมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน มีการจัดทำแผนชุมชนและการดำเนินงานตามแผนของเทศบาลตำบลที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อก่อให้เกิดแผนชุมชนที่เป็นภารกิจของผู้นำหรือเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม และสามารถแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างประเดิมตามความต้องการของอันเป็นไปตามแนวคิดของ Arnstein (1969) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องมีอำนาจในการตัดสินใจในระดับหนึ่ง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีเป้าหมายเพื่อกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุดตาม (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวคิด Social Context และ Empowerment ของชุมชน การปกครองท้องถิ่นโดยเทศบาลตำบลจึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง และถือเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้หลักธรรมาภิบาล เทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง มีประชากร 7,128 คน อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและมีรูปแบบชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากร ทนทางสังคมในท้องถิ่นเป็นหลัก แต่ประสบปัญหาการขาดแคลนความรู้ ความเข้าใจ และโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างทั่วถึง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่ารัฐธรรมนูญ นโยบาย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับปัญหาเชิงโครงสร้างและบริบทของประชากรในท้องถิ่น ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในด้านด้านการเสนอปัญหาความต้องการของชุมชน ด้านการปฏิบัติการด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล เพื่อค้นหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน และเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. ผู้นำเยาวชน และครัวเรือนทั่วไป รวม 18 คน โดยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน โดยข้อคำถามที่นำมาใช้จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

3.1 ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจในเบื้องต้น เพื่อสามารถต่อยอดแนวความคิด ในการกำหนดกรอบ เพื่อทำการวิจัยในขั้นต่อไป โดยค้นหาค้นหาองค์ประกอบ รูปแบบมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำถามให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้องของแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างนโยบายที่เหมาะสมและตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 สร้างกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบกลับไปใช้ปฏิบัติการ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จากผู้นำชุมชน นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหา

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ลักษณะร่วม (Common Character) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร

จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้นัยสำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็นสภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

4.3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลจากการวิจัย

จากผลการทำวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากผลการวิจัย เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเสนอปัญหาความต้องการของชุมชน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ได้แก่

1. ด้านการเสนอปัญหาความต้องการ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความกังวลถึงปัญหาในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งขาดช่องทางหรือเวทีในการเสนอความคิดเห็นอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลน้อยกว่ากลุ่มแกนนำชุมชนหรือผู้แทนท้องถิ่น

2. ด้านการปฏิบัติการ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนในบางประเด็น อาทิเช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทำความสะอาดหรือร่วมปลูกต้นไม้ ซึ่งผ่านการเข้าร่วมด้วยการขอความร่วมมือมาจากหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นการริเริ่มด้วยตนเอง

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

3. ด้านการรับผลประโยชน์ ในด้านนี้ประชาชนรับรู้และได้รับผลประโยชน์จากโครงการของเทศบาล เช่น โครงการพัฒนาสาธารณูปโภค หรือกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพ ซึ่งไม่มีความไม่เท่าเทียมกันในการรับรู้สิทธิและประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้พิการหรือผู้มีรายได้น้อย

4. ด้านการประเมินผล ในด้านนี้การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการอยู่ในระดับน้อย โดยหลักเป็นการประเมินผลจากเจ้าหน้าที่ของเทศบาลหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน ในขณะที่ประชาชนทั่วไปยังไม่ได้มีโอกาสในการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นต่อโครงการด้วยตนเอง

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนยังไม่ครอบคลุมในทุกด้าน มีอุปสรรคด้านความเข้าใจบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชน และการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางสื่อสารกับหน่วยงานท้องถิ่นอย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลบ้านค่ายยังคงอยู่ในระดับปานกลาง และจะมีแนวโน้มพัฒนาได้หากมีการเสริมสร้างการรับรู้บทบาท และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงการสร้างกลไกสนับสนุนจากภาครัฐที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านค่าย จังหวัดระยอง อยู่ในระดับปานกลาง กระจายไม่ทั่วถึงในทุกด้าน สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัด ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหาร ความรู้ ความเข้าใจของประชาชน รวมถึงการขาดเวทีหรือช่องทางที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

1. การเสนอปัญหาความต้องการ

ประชาชนมีความรู้สึกตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตนเอง แต่ขาดระบบและกลไกสนับสนุนให้สามารถเสนอความคิดเห็นได้อย่างกว้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา คำอินทร์ (2564) ที่ศึกษาแล้วพบว่า การขาดเวทีสาธารณะในระดับตำบลส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถแสดงออกทางความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาแบบบนลงล่างมากกว่าการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

2. การปฏิบัติการ

การเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะของการรับคำสั่งหรือคำขอจากหน่วยงานรัฐมากกว่าการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจหรือจากความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ซึ่งตรงกับการศึกษาของประภัสสร มูลศิลป์ (2563) ที่กล่าวถึงแนวโน้มของการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนในชนบทที่ยังมีลักษณะตามวัฒนธรรมอำนาจนิยม และการรอคอยความริเริ่มจากผู้นำชุมชน

3. การรับผลประโยชน์

พบว่ากลุ่มประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้เปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้มีรายได้น้อย มีแนวโน้มเข้าถึงผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาของเทศบาลได้น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิมล เจริญวงศ์ (2563) ที่ศึกษาและพบว่าความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรในชุมชนเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

4. การประเมินผล พบว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินผลยังไม่เพียงพอ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบบทบาทของตนในกระบวนการนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาบัน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

พระปกเกล้า (2562) ที่ระบุว่า การประเมินโดยประชาชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการให้ความรู้และสร้างเวทีที่เป็นกลาง และปลอดภัย

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมที่ยังไม่สมบูรณ์ในทุกด้าน และต้องได้รับส่งเสริมและการปรับปรุงผ่านการพัฒนา โครงสร้างการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ประชาชนเพื่อสามารถเข้ามามีบทบาทในทุก กระบวนการของการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายระดับเทศบาลที่แสดงให้เห็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมุ่งประเด็น ให้ทุกภาคส่วนในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูล แสดงความเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาในทุก ขั้นตอน อาทิเช่น การตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนในแต่ละหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ และให้อำนาจที่แท้จริงในการ พิจารณาโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล 1.2 สร้างการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาล ผู้นำชุมชน และ องค์กรภาคประชาชน เพื่อออกแบบเวทีประชาคมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เช่น เวทีชาวบ้านประจำไตรมาส ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เยาวชน และผู้เปราะบางได้เข้ามามีบทบาทในการเสนอโครงการและ ตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

เทศบาลควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน และจัดกิจกรรม อบรมสร้างความรู้เกี่ยวกับบทบาทและสิทธิของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้ประชาชน ตระหนักถึงสิทธิและโอกาสของตนเองในกระบวนการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเชิงเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลหรืออำเภอใกล้เคียง เพื่อตรวจสอบความแตกต่าง ทางบริบทวัฒนธรรม องค์กรชุมชน หรือระดับการสนับสนุนจากรัฐที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของโมเดลการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ เหมาะสมกับบริบทของเทศบาลตำบลร่องคำ โดยเรียกว่า โมเดล “4Ps- People Participation Model : People Empowerment, Platform, Partnership Mechanism และ Public Hearing” ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1. People Empowerment : การเสริมพลังประชาชน ส่งเสริมการฝึกอบรมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดแกนนำประชาชนในแต่ละ กลุ่มเป้าหมาย

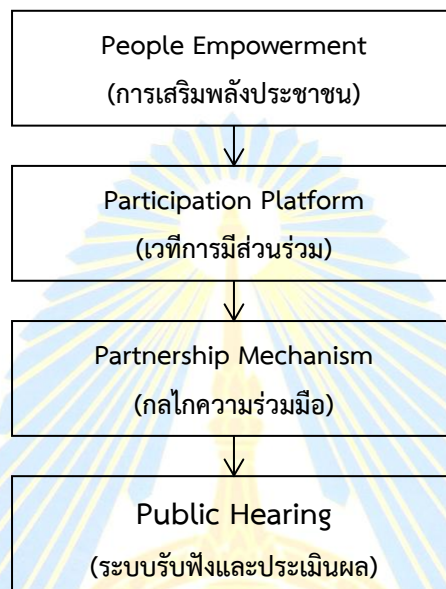
2. Platform : เวทีการมีส่วนร่วม สนับสนุนการจัดให้มีเวทีประชาคมหมู่บ้าน เวทีสาธารณะ หรือพื้นที่กลาง สำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกกลุ่มวัยและทุกกลุ่มอาชีพ

3. Partnership Mechanism : กลไกความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเทศบาล ผู้นำ ชุมชน องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม และกลุ่มอาชีพ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4. Public Hearing : ระบบรับฟังและประเมินผล การสร้างการออกแบบช่องทางรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะของประชาชนอย่างเป็นระบบ เช่น กล้องรับความคิดเห็น แอปพลิเคชัน หรือเวทีสรุปบทเรียนรายไตรมาส

ภาพที่ 1 4 Ps - People Participation Model

โมเดล “4Ps- People Participation Model” มุ่งประเด็นการสร้างความต่อเนื่องในกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วม การสร้างศักยภาพ ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ และการติดตามประเมินผลอย่างมีระบบ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในระดับตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐธิดา คำอินทร์. (2564). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 12(2), 45–60.
- ประภัสสร มุลศิลป์. (2563). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิจัยท้องถิ่นไทย, 6(1), 99–115.
- วรรณวิมล เณลิวงศ์. (2563). ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชนในระดับตำบล. วารสารสังคมศาสตร์, 15(1), 122–138.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2562). รายงานวิจัย: การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การ
บริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น

Citizen Participation in the Local Governance of Khok Si Subdistrict
Administrative Organization, Khon Kaen Province

พระครูสังฆวิสุทธิคุณ¹ มงคล ต๊ะสุ² ชัยรัตน์ มาสอน³

Phrakhrusangkhwisutthikun Mongkol Thasu Chairat Mason

วิทยาลัยสงฆ์ระยอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

นักวิชาการอิสระ²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น³

Rayong Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Independent Scholar

Corresponding Author E- mail: Chairat_siripunyo@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับประชาชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ อบต. จำนวน 12 คน ผลการศึกษพบว่าสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น โดยประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะในเวทีประชาคม โดยไม่มีอำนาจร่วมตัดสินใจ และไม่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล อันเนื่องมาจากการขาดช่องทางการสื่อสาร เครื่องมือ และข้อมูลที่ชัดเจน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้พัฒนา 4Ds Model ประกอบด้วยมิติ Data Access, Dialogue, Decentralized และ Direct ทำงานร่วมกับวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการมีส่วนร่วมตำบล ส่งเสริมการเรียนรู้สิทธิพลเมือง และในทางปฏิบัติให้จัดระบบข้อเสนอแนะชุมชนอย่างเป็นทางการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน,การบริหารงาน,องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This qualitative study Citizen Participation in the Local Governance of Khok Si Subdistrict Administrative Organization, Khon Kaen Province. Using semi-structured interviews with local residents, community leaders, and SAO officials, the findings reveal limited public participation. Residents primarily offer feedback in community forums but lack decision-making power and are excluded from monitoring and evaluation due to insufficient communication channels, tools, and transparent information. To address these challenges, the study proposes the 4Ds Model comprising four dimensions—Data Access, Dialogue, Decentralized, and Direct—supported by a Participation Culture in the community. Policy recommendations include establishing a subdistrict participation information center and integrating civic

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

education into school curricula, while practical suggestions involve implementing an official community feedback system. Findings from this research are expected to enhance transparency, accountability, and sustainable local development.

Keywords: Citizen Participation, Local Governance, Subdistrict Administrative Organization

1. บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่นโดยเริ่มต้นจากการปฏิรูประบบราชการในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีการจัดตั้งสุขาภิบาลเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง จากวันนั้นถึงวันนี้ การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีความชัดเจนมากขึ้นผ่านนโยบายรัฐ เช่น พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขถึง พ.ศ. 2552 สนับสนุนให้ประชาชนสามารถมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การบริหาร และการจัดสรรงบประมาณในท้องถิ่นของตน แนวคิดเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตยท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่รัฐมุ่งกระจายอำนาจลงสู่ประชาชนเพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ แม้จะมีการวางนโยบายและกรอบกฎหมายที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายหรือเต็มศักยภาพ ประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐ รวมทั้งยังมีอุปสรรคจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มองว่าการมีส่วนร่วมเป็นภาระหรือการแทรกแซง ความไม่สมดุลของอำนาจดังกล่าวจึงทำให้การมีส่วนร่วมกลายเป็นเพียงแนวนโยบายบนกระดาษ มิได้แปรเปลี่ยนสู่พฤติกรรมในระดับปฏิบัติการอย่างแท้จริง (Chopyot and Samakeetham, 2024)

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ประสบกับปัญหาดังกล่าว แม้พื้นที่จะมีประชากรกว่า 5,000 คนในจำนวนหมู่บ้าน มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปธรรมกลับยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านโครงสร้าง การรับรู้ของประชาชน และการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลึกลงไปกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลในระดับชุมชน เพื่อให้เห็นภาพจริงของการบริหารท้องถิ่นที่มีหรือไม่มีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการทำความเข้าใจถึงสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นไปได้จริง อีกทั้งผลการศึกษายังสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเป็นประโยชน์ในการสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนของตำบลบ้านตู ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. ผู้นำเยาวชน และครัวเรือนทั่วไป รวม 12 คน โดยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้ จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

3.1 ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเบื้องต้น เพื่อสามารถต่อยอดแนวความคิด ในการกำหนดกรอบ เพื่อทำการวิจัยในขั้นต่อไป โดยค้นหาคำประกอบ รูปแบบมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้องของแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อสร้างนโยบายที่เหมาะสมและตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 สร้างกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบกลับไปใช้ปฏิบัติการ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จากผู้นำชุมชน นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็น การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหา ลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้นัยสำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็นสภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

4.3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลจากการวิจัย

จากผลการทำวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิจัยในแต่ละขั้นตอนมาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากการวิจัย เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้

4. ผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น พบว่าสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา

ประชาชนบางส่วนมีโอกาสร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาน้ำเสีย ขยะหรือถนนชำรุด ผ่านเวทีประชาคมหรือการร้องเรียน แต่ยังไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน หรือสมาชิกสภา อบต. ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะเยาวชนและกลุ่มแรงงานนอกระบบยังขาดการมีส่วนร่วมเนื่องจากขาดการเข้าถึงข้อมูล

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

การวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีการเปิดเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนเข้าร่วม แต่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมในเชิงรับฟัง มากกว่าการเสนอแนะแผนงาน หรือมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง งบประมาณมักถูกจัดสรรตามแผนพัฒนาที่ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ อบต. กำหนดไว้ล่วงหน้า

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

บางโครงการ เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ สร้างถนน หรือจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีการระดมประชาชนเข้าร่วมทั้งในรูปแบบแรงงานหรือเงินสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ประชาชนมีบทบาทน้อยมากในการติดตามหรือประเมินผลการดำเนินงานของ อบต. สาเหตุส่วนหนึ่งคือ ขาดกลไกหรือช่องทางอย่างเป็นทางการในการให้ความคิดเห็น และความรู้เกี่ยวกับงบประมาณหรือเอกสารราชการยังเข้าใจยากสำหรับประชาชนทั่วไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงาน

มีการจัดเวทีประชาคมและกิจกรรมต่างๆ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีบทบาท ในเชิง “รับฟัง” มากกว่า การ “มีอำนาจร่วมตัดสินใจ” สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร ชิวโกเศรษฐ (2562) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับตำบลมักจำกัดในระดับ “การรับรู้” ไม่ถึงระดับ “การกำหนดนโยบาย” นอกจากนี้ งานวิจัยของ Phuangsuwan et al. (2025) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมในโครงการเชิงการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในกรุงเทพฯ พบว่า การมีส่วนร่วมทั้งในระดับสูง กลาง และล่าง ส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ (awareness) และเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ผลวิจัยของเราซึ่งระบุว่าประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทแบบ “รับฟัง” มากกว่าการ “ตัดสินใจ” สอดคล้องกับกรอบแนวทางของ Phuangsuwan et al. (2025) ที่สะท้อนถึงความสำคัญของการขยายบทบาทของประชาชนจากผู้รับฟังเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจอย่างชัดเจน

2. การติดตามและประเมินผล

ปัญหาเรื่องข้อมูลไม่โปร่งใส และช่องทางการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ชัดเจนทำให้ประชาชนรู้สึกห่างเหินจากกระบวนการตรวจสอบ สอดคล้องกับงานของ จิตรลดา ภูมิศรี (2563) ที่เสนอว่าความไม่รู้เรื่องงบประมาณและการบริหาร ทำให้ประชาชนไม่กล้าแสดงออกหรือกลัวผลกระทบทางสังคมหากวิพากษ์วิจารณ์ นอกจากนี้ งานวิจัยในพื้นที่เชิงวิทยาศาสตร์ด้านสุขภาพของอำเภออาข่า โดย Panya, P. et al. (2024) พบว่าโครงการที่เน้นให้ชุมชนร่วมออกแบบและปฏิบัติจริง มีผลต่อการตระหนักรู้ตนเองและการประเมินผลกิจกรรมในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมมากขึ้น ผลการวิจัยของเราที่พบว่าชนชั้นประชาชนยังไม่มีเครื่องมือหรือช่องทางชัดเจนในการประเมินผล จึงจำเป็นต้องออกแบบเครื่องมือและกระบวนการให้มีความชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้นเพื่อขยายการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติจริง

3. อุปสรรคของการมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่าสอดคล้องข้อค้นพบของ จันทนา สุทธิจารี (2544) ที่กล่าวถึงอุปสรรคในด้านจิตสำนึก ความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงบทบาทของรัฐที่ยังมุ่งควบคุมมากกว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในขณะที่ Saard Sriwan (2021) ศึกษาตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง พบว่า การเปิดเผยข้อมูล ผลการดำเนินงาน และกระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลวิจัยในตำบลบ้านดู่ซึ่งพบว่าข้อมูลราชการยังเข้าใจยาก จึงสอดคล้องกับสรุปของ Saard Sriwan (2021) ที่ระบุว่าความโปร่งใสของข้อมูลมีผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วม

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4. ความสอดคล้องกับทฤษฎี

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด “การบริหารแบบมีส่วนร่วม” ของ นันทกิตติ แก้วกล้า (2553) ที่ระบุว่าการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่มีคุณภาพมากขึ้น แต่ในพื้นที่ศึกษาพบว่า การเปิดโอกาสดังกล่าวยังเป็นไปแบบจำกัด

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดให้มีศูนย์ข้อมูลการมีส่วนร่วมตำบล ในทุกองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแผนงาน งบประมาณ โครงการที่กำลังดำเนินอยู่ และผลการประเมินโครงการที่เสร็จสิ้นแล้ว เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก โปร่งใส และสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอแนะหรือตรวจสอบได้จริง

2. สร้างกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมท้องถิ่นในหลักสูตรโรงเรียนและอบรมประชาชนในระดับหมู่บ้าน รัฐควรผลักดันให้มีการสอนความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง สิทธิการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น และกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรจัดอบรมให้แก่ประชาชนในรูปแบบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ควรออกแบบระบบข้อเสนอแนะชุมชนอย่างเป็นทางการโดยประชาชนสามารถเสนอแนะ ติดตาม หรือประเมินผลโครงการได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมมีเจ้าหน้าที่รวบรวมและตอบกลับภายในระยะเวลาที่กำหนด และนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้ฐานข้อมูลชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในระดับกลุ่มเปราะบาง เช่น เยาวชน ผู้สูงอายุ และแรงงานนอกระบบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างในการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ โมเดลการมีส่วนร่วม 4 มิติ (4Ds Model) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการที่เป็นปัจจัยหนุนเสริมการมีส่วนร่วมในระดับตำบล ดังนี้

1. Data Access

เป็นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่โปร่งใส เช่น งบประมาณ แผนงาน รายงานผล เพราะถ้าประชาชนไม่มีข้อมูล ก็ไม่สามารถร่วมตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลได้

2. Dialogue

เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างประชาชนกับรัฐ เพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ทำได้โดยการเปิดพื้นที่สื่อสาร 2 ทาง เช่น เวทีประชาคม ระบบข้อเสนอแนะออนไลน์

3. Decentralized

เป็นตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงของการบริหารระดับท้องถิ่น โดย การกระจายอำนาจให้ชุมชนมีสิทธิกำหนดนโยบาย เช่น กำหนดแผนพัฒนาร่วมกัน

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4. Direct

เป็นเป้าหมายสุดท้ายของการมีส่วนร่วมโดยตรงที่เกิดพลังขับเคลื่อนจากประชาชนโดยตรง การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ เช่น ร่วมแรง สันับสนุนโครงการ หรือร่วมประเมินผล

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2542). กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- จันทนา สุทธิจารี. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตรลดา ภูมิศิริ. (2563). การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นันทกิตติ แก้วกล้า. (2553). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 16(2), 45–59.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เอกสารและวิจัยการปกครองท้องถิ่น.
- Chopyot, S., & Samakeetham, S. (2024). The discourse of decentralization in Thailand: A study of political, administrative, and financial aspects. *International Journal of Religion*, 5(12), 650–660.
- Panya, P., Yaemmisri, W., Viriyaratnakul, B., Praisson, P., Gantagad, T., Sareeso, P., Guntapan, N., & Nuansaard, I. (2024). Development of Community Participation Program on Knowledge and Health Prevention Behaviors Related to Hypertension among Hill Tribe Older Adults in Northern Thailand. *The Open Nursing Journal*, 18(1).
- Phuangsuwan, N., Chokkanapitak, N., & Theerawan, K. (2025). Community Participation in Sustainable Urban Development in Bangkok. *Journal of Social Development Studies*, 21(1), 55–72.
- Saard, S. (2021). Transparency and Public Participation Indicators in Local Government Administration in Northeastern Thailand. *Journal of Public Policy and Administration*, 28(3), 23–41.
- Wichian Cheewakoset. (2019). Community Empowerment and Civic Participation in Local Development. *International Journal of Local Governance*, 14(1), 60–78.

การศึกษาบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา
อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

A Study on the Management of the Community Welfare Fund of Thapma
Subdistrict Municipality, Mueang Rayong District, Rayong Province

พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์ (ประภาส เกสรศิริ)¹ สุทธญาณ โอบอ้อม² ดวงใจ ปินตามูล³
วิทยาลัยสงฆ์ระยอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹
ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี²
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์³

Phrakhru Phariyatsuwattanapon (Prapat Kesonsiri) Sutthaya Obom and Duangjai Pintamul
Rayong Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Merchant Marine Training Centre
Phetchabun Rajabhat University
Corresponding Author E- mail : pramahapraphat2508@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะกรรมการกองทุน สมาชิก และผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน รวมถึงการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย (Inductive Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีสภาพสำคัญในการช่วยเหลือสมาชิกตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต ส่งผลให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การพึ่งพาตนเอง และระบบการออมเพื่อการพัฒนาชีวิต อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การสื่อสารภายในคณะกรรมการ การวางแผนที่ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่าควรส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการ การอบรมเสริมศักยภาพ การเปิดเวทีพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างระบบติดตามผลแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, กองทุนสวัสดิการชุมชน, เทศบาลตำบล

Abstract

This research aims to propose guidelines for the management of the Community Welfare Fund in Thapma Subdistrict Municipality, Mueang Rayong District, Rayong Province. A qualitative research methodology was employed, utilizing in-depth interviews with nine participants, including fund committee members, community members, and local leaders. Participant observation and inductive content analysis were also applied for data interpretation.

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

The findings reveal that the management of the Community Welfare Fund plays a significant role in supporting members from birth to death, fostering community unity, self-reliance, and a savings system for life development. However, management challenges remain, particularly in internal communication among committee members, planning without broad member participation, and coordination with external agencies. The proposed management guidelines include strengthening the roles of committee members, providing capacity-building training, creating open forums for idea exchange, and developing a participatory monitoring and evaluation system.

Keywords: Management, Community Welfare Fund, Municipality

1. บทนำ

ประเทศไทยมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับรากหญ้า โดยเฉพาะการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของประชาชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีความเข้มแข็งผ่านกลไกการจัดการตนเอง หนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเป้าหมายนี้คือ “กองทุนสวัสดิการชุมชน” ซึ่งเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่มและออมทรัพย์เพื่อดูแลกันเองในชุมชน ครอบคลุมตั้งแต่การเกิด เจ็บป่วย เสียชีวิต ตลอดจนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ แม้กองทุนสวัสดิการชุมชนจะเป็นกลไกที่สำคัญต่อการสร้างความมั่นคงให้แก่สมาชิกในชุมชน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ เช่น การสื่อสารภายในองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McKinsey 7S (2008) ที่ระบุว่าประสิทธิภาพขององค์กรเกิดจากองค์ประกอบหลายด้านที่ต้องสอดคล้องกัน

สำหรับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เป็นกองทุนที่มีการจัดตั้งมานานและมีสมาชิกจำนวนมาก ครอบคลุมตั้งแต่แรงงานเกษตร ผู้สูงอายุ ไปจนถึงกลุ่มเยาวชน แต่การบริหารจัดการในบางช่วงเวลายังประสบปัญหา เช่น การกระจายข้อมูลไม่ทั่วถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม และการประสานงานกับภาคีเครือข่ายภายนอกที่ยังไม่เป็นระบบ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เพื่อให้เข้าใจปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคอย่างชัดเจน อันจะนำไปสู่การออกแบบแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคณะกรรมการบริหารกองทุน สมาชิกกองทุน และผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น 18 คน โดยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารกองทุนและมีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้ จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

3.1 ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเบื้องต้น เพื่อสามารถต่อยอดแนวความคิด ในการกำหนดกรอบ เพื่อทำการวิจัยในขั้นต่อไป โดยค้นหาคำประกอบรูปแบบมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้องของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อสร้างนโยบายที่เหมาะสมและตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 สร้างกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบกลับไปใช้ปฏิบัติการ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จากผู้นำชุมชน นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหา ลักษณะร่วม (Common Character) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4.1 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร

จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้นัยสำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็นสภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

4.3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลจากการวิจัย

จากผลการทำวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอนมาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากผลการวิจัย เพื่อบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้

4. ผลการวิจัย

แนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่าควรจัดทำแนวทางโดยพิจารณา

1. โครงสร้างการบริหารจัดการ

กองทุนดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุน จำนวน 9 คน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกและมีวาระ 2 ปี โครงสร้างการทำงานแบ่งหน้าที่ชัดเจน เช่น ประธานกองทุนดูแลนโยบาย เหนี่ยวญาติดูแลการเงิน เลขานุการรับผิดชอบงานเอกสาร อย่างไรก็ตามพบว่า บางตำแหน่งยังมีการงานซ้ำซ้อนและขาดการประสานงานภายในที่มีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการวางแผนและดำเนินงาน

แผนงานของกองทุนถูกกำหนดไว้เป็นรายปีโดยอิงจากข้อเสนอของสมาชิกและแผนชุมชนที่ใหญ่กว่า ทว่าการประชุมวางแผนประจำปียังขาดความต่อเนื่อง และบางครั้งจำกัดเฉพาะกรรมการเท่านั้น ทำให้การมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยรวมยังไม่เต็มที่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและแรงงานนอกระบบ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

3. การสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูล

แม้จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายและประกาศหน้าวัด แต่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดทั้งปี ข้อมูลทางการเงิน เช่น งบดุล รายรับ-รายจ่าย มักไม่ถูกสื่อสารสู่สมาชิกอย่างเป็นระบบ ทำให้บางคนขาดความเชื่อมั่นในการบริหาร

4. ปัจจัยสนับสนุน

การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นและการมีวัฒนธรรมออมของชุมชนถือเป็นจุดแข็งสำคัญ อีกทั้งความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกช่วยให้เกิดการระดมทุนและช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อสมทบทุนกองทุน

5. ปัจจัยอุปสรรค

อุปสรรคสำคัญได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการทางการเงินของกรรมการบางคนที่ยังไม่เพียงพอ การไม่มีระบบติดตามประเมินผลภายในกองทุน และการขาดการวางแผนรองรับสมาชิกในระยะยาว เช่น กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการเงินช่วยเหลือเฉพาะทางมากขึ้น

6. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติจากสมาชิก

สมาชิกส่วนหนึ่งเสนอให้มีการจัดอบรมเสริมศักยภาพคณะกรรมการโดยเฉพาะด้านบัญชีและการสื่อสารกับประชาชน รวมทั้งจัดทำระบบฐานข้อมูลสมาชิกที่สามารถเข้าถึงได้โดยโปร่งใส เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของกองทุน

5. อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เป็นการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะในด้านความร่วมมือและวัฒนธรรมการออมที่เป็นฐานรากของชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในมิติต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ซึ่งสามารถอภิปรายได้ตามประเด็นสำคัญดังนี้

1. โครงสร้างการบริหารและบทบาทคณะกรรมการ

โครงสร้างการบริหารมีความชัดเจนในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดด้านการกระจายงานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณิดา วงษ์ระวัง (2565) ที่ระบุว่าการขาดการอบรมเสริมทักษะเฉพาะทางให้แก่คณะกรรมการมีผลต่อความสามารถในการตัดสินใจและบริหารกองทุน

2. การมีส่วนร่วมของสมาชิก

แม้ว่ากองทุนจะเปิดรับข้อเสนอจากสมาชิกในการวางแผนงาน แต่กระบวนการประชุมและการมีส่วนร่วมยังคงจำกัดในกลุ่มกรรมการเท่านั้น การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในองค์กรชุมชนจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเปิดกว้างต่อกลุ่มเปราะบางในชุมชน

3. การสื่อสารและความโปร่งใส

การสื่อสารภายในกองทุนยังไม่ทั่วถึงและไม่เป็นระบบ ทำให้สมาชิกบางส่วนขาดความมั่นใจในความโปร่งใสของการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของระบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่เน้นความโปร่งใสตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

4. ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรค

การสนับสนุนจากผู้นำและความสัมพันธ์ภายในชุมชนถือเป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกองทุนในระยะยาว อย่างไรก็ตาม อุปสรรคด้านความรู้เฉพาะทางและการไม่มีระบบติดตามผลภายใน ส่งผลให้กองทุนยังขาดการประเมินเชิงกลยุทธ์ ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของวรรณวิมล ศรีบุญเรือง (2562) ที่เสนอให้กองทุนชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาระบบวางแผนและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองผักแว่นจะมีความเข้มแข็งในหลายด้าน แต่ยังมีจุดอ่อนที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของสมาชิก และกลไกตรวจสอบ เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นกองทุนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดให้มีนโยบายระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการอบรมและพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการทางการเงิน การใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและสร้างความเชื่อมั่นจากสมาชิก

2. สนับสนุนให้มีการจัดทำระเบียบการดำเนินงานและแผนยุทธศาสตร์ของกองทุนที่ชัดเจนในระดับตำบล เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนในระยะยาว โดยสอดคล้องกับแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1. คณะกรรมการกองทุนสามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงกระบวนการสื่อสารภายในองค์กร โดยออกแบบระบบประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมและเข้าถึงสมาชิกทุกกลุ่ม เช่น การจัดทำรายงานประจำปีแบบย่อ หรือการใช้สื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. ใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อจัดเวทีระดมความคิดเห็นจากสมาชิกกองทุนในการร่วมออกแบบกิจกรรมหรือโครงการใหม่ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมในกองทุน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาเป็นต้นแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับบริบทชุมชนที่แตกต่างกัน

2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชน (Participatory Action Research: PAR) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย และสามารถเรียนรู้ ต่อยอด และพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการได้ด้วยตนเองในระยะยาว

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลพัทลุง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของโมเดลการบริหารจัดการกองทุนชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนชนบทในภาคตะวันออกมุ่งเน้นการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีความสมดุลระหว่างภายในและ

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

ภายนอกองค์กร มีการเสริมสร้างบทบาทสมาชิก และสร้างกลไกความร่วมมืออย่างเป็นระบบ ทั้งนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับกองทุนชุมชนประเภทอื่นที่มีลักษณะโครงสร้างใกล้เคียงกัน มีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. S – Structure

การมีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน โปร่งใส มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างเหมาะสม และมีการวางแผนงานที่เป็นระบบ

2. W – Wisdom Sharing

การแบ่งปันองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิก การสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วม เช่น เวทีสมาชิก หรือ ชมรมกลุ่มอาชีพ

3. A – Accountability

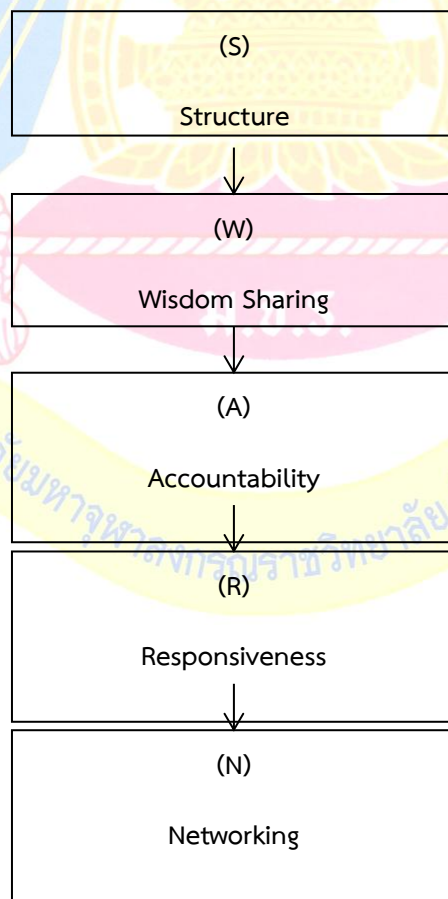
การตรวจสอบ ถ่วงดุล และรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนต่อสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่น

4. R – Responsiveness

ความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของสมาชิกในแต่ละช่วงเวลา เช่น ความช่วยเหลือในภาวะวิกฤต หรือการออกแบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

5. N – Networking

การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือกลุ่มกองทุนอื่น เพื่อสนับสนุนทรัพยากรและแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติที่ดี

อีสานเปลี่ยนโลกพุทธนวัตกรรมพัฒนา Soft power เพื่อสังคมสันติสุขและความเสมอภาคในยุค AI

"Isan Changing The World: Buddhist Innovations for Developing Soft Power Toward a Peaceful and Equitable Society in the AI Era"

เอกสารอ้างอิง

วรรณวิมล ศรีบุญเรือง. (2562). รูปแบบการประเมินผลกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยใช้การมีส่วนร่วมของสมาชิก.

วารสารการบริหารและการจัดการท้องถิ่น, 10(3), 33-47.

วรรณิดา วงษ์ระวัง. (2565). โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการบริหารโรงพยาบาลชุมชน ในจังหวัด

อ่างทอง. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 6(21), 59-69.

McKinsey & Company. (2008). Enduring Ideas: The 7-S Framework. Retrieved from

<https://www.mckinsey.com>

